

Гласило
Епархије нишке
за хришћанску
просвету и
културу

Пета серија
Број 20
(2/2021)

Архиепископ
Анастасије (Јанулатос):
ПРЕВАЗИЛАЖЕЊЕ
СМРТИ

Протопрезвитер
Борис Бобринској:
СВЕТА ТРОЈИЦА И
ВАСКРСЕЊЕ ХРИСТОВО

Епископ др Василије
Бањалучки и Жички:
ВАСКРСЕЊЕ – НОВЕ
ПОТВРДЕ ВЕЧНИХ
ИСТИНА

Патријарх
српски Порфирије:
БЕЗ НИША СВЕТ БИ
ДРУГАЧИЈЕ ИЗГЛЕДАО

Арх. Димитрије
Љ. Маринковић:
АРХИТЕКТУРА
И ТЕОЛОГИЈА

САДРЖАЈ

УВОДНО СЛОВО

- 1** Епископ нишки Арсеније
ХРИСТОС ЈЕ ДОШАО
У НАШЕ БЕЗНАЂЕ ДА
БИСМО ПОВЕРОВАЛИ

БОГОСЛОВЉЕ

- 2** Свети Јован Златоусти
У ЗЕМЉИ ЖИВИХ
- 3** Јереј Стефан Стаменковић
ПОСТ И УЗДРЖАЊЕ КОД
АПОСТОЛА ПАВЛА
- 6** Архиепископ Анастасије (Јанулатос)
ПРЕВАЗИЛАЖЕЊЕ СМРТИ
- 8** Протопрезвитер Борис Бобринској
СВЕТА ТРОЈИЦА И ВАСКРСЕЊЕ
ХРИСТОВО
- 10** Свети Исидор Пилусиот
ПОСЛАНИЦЕ О ВАСКРСЕЊУ
ХРИСТОВОМ
- 12** Еп. др Василије Бањалучки и Жички
ВАСКРСЕЊЕ – НОВЕ ПОТВРДЕ
ВЕЧНИХ ИСТИНА

ДУХОВНЕ ПОУКЕ

- 13** ДА БУДЕМО САУЧЕСНИЦИ И
ПРИЧЕСНИЦИ РАДОСТИ
ВАСКРСЕЊА
Разговор са протосинђелом
Серафимом, игуманом Манастира
Светог Димитрија у Дивљани
- 16** Старац Порфирије Кавсокалит
ПРИМЕР ЈЕ СНАЖНИЈИ ОД РЕЧИ

ЦРКВА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

- 18** Арх. Димитрије Љ. Маринковић
АРХИТЕКТУРА И ТЕОЛОГИЈА
- 21** ТЕРАПИЈСКА ЗАЈЕДНИЦА
„ЗЕМЉА ЖИВИХ”

ХРИШЋАНСКИ ЖИВОТ

- 23** Протојереј Дејан Јовановић
МЕТОХ СРПСКОГ МАНАСТИРА
КОВИЉ НА ПЕЛОПОНЕЗУ
- 24** Јерођакон Николај (Јоцић)
СВЕТОГОРСКЕ ПРЕЧИЦЕ
- 26** ЦРКВА КОЈА ЖИВИ И
СВЕДОЧИ МИР
Из беседе Патријарха српског
г. Порфирија на устоличењу 19.
фебруара 2021. године у Саборној
цркви у Београду
- 28** „БЕЗ НИША СВЕТ БИ
ДРУГАЧИЈЕ ИЗГЛЕДАО”
Прва канонска посета
Патријарха српског Порфирија
Епархији нишкој

ИЗ ПРОШЛОСТИ

- 32** ПУНОМОЂЈЕ НИШКИХ ЕСНАФА ЗА
ИЗБОР АРХИМАНДРИТА ВИКТОРА
ЗА ЕГЗАРХА НИШКОГ
- 33** Марко Стојиљковић
СТАВ НИШКОГ ВЛАДИКЕ ВИКТОРА
О ЦРКВеном ПИТАЊУ
- 36** Протосинђел Серафим (Живковић)
ЦРТИЦЕ ИЗ ПРОШЛОСТИ
МАНАСТИРА СВЕТОГ ДИМИТРИЈА
У ДИВЉАНИ
- 38** Јован Момчиловић
У СУСРЕТ 150-ГОДИШЊИЦИ
СВЕТОАРХАНГЕЛСКОГ ХРАМА
У ПРЕДЕЈАНУ
- 41** Јеромонах Игњатије (Ђорђевић)
ЦРКВА СВЕТОГ САВЕ У
ГОРЊЕМ БРИЈАЊУ

КАТИХЕЗА

- 43** Лазар Павловић
ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ
ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
ЗА СТАРИЈЕ ОСНОВЦЕ
- 45** ПАЗИТИ НА ДЕЦУ, ТО ЈЕ
ЗАИСТА АНЂЕОСКИ ПОСАО
Разговор с Јасмином Ђорђевић,
вероучитељицом из
Великог Шилеговца
- 47** ЂУРАЂ ПРИЦА –
ДЕЧАК ЉУБАВИ ПРЕМА БОГУ,
ВЕРОНАУЦИ И ОТАЦБИНИ
- 49** Констанца Тарасар
АКО НЕ ПОСТАНЕТЕ КАО ДЕЦА
наставак

ИЗ СВЕТА КУЛТУРЕ

- 51** Григорије Павловић
ЦРКВено ПОЈАЊЕ –
ТЕОЛОГИЈА ТОНОВА

ЕПАРХИЈСКИ ЖИВОТ

- 53** ПРИКАЗИ И ДОГАЂАЈИ
Нова издања, Музеј црквених старина
у Нишу, Удружење поклоника Гроба
Господњег – Хаџије Ниша, Библиотека
„Старац Никанор Хиландарац”,
Документарни филм о Храму Светог
Прокопија у Прокупљу
- 56** ИЗ ЛЕТОПИСА
ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ
- 58** СЛУЖЕЊА
Епископа нишког г. Арсенија
- 60** ДОЧЕК ИКОНЕ
БОГОРОДИЦЕ СИЋЕВАЧКЕ
И СВЕНОЂНО БДЕНИЈЕ
У ЛЕСКОВЦУ

Гласило
Епархије нишке
за хришћанску
просвету и культуру

Излази са благословом
Његовог преосвештенства
Епископа нишког
господина Арсенија

Пета серија,
број 20 (2/2021)
Први број прве серије
објављен 1899. године
Излази четири пута годишње

Издавач:
Православна
епархија нишка

Адреса:
Епархија нишка,
Епископска 3, 18000 Ниш

E-mail:
glas@eparhija-niska.rs

ISSN 2560-3469

Уређивачки одбор:
протосинђел Нектарије (Ђурић)
протојереј Дејан Јовановић
протођакон Далибор Мидић
јерођакон Николај (Јоцић)
др Дарко Крстић, професор
Лазар Павловић

Уредник:
Ивица Живковић

Лектура:
Милена Мишић Филиповић

Дизајн и компјутерска обрада:
ђакон Милорад Милосављевић

Фотографије на корицама:
Михајло Лазаревић

Штампа:
„Пергамент принт”, Ниш

Тираж:
1500 примерака

Глас Епархије нишке излази
уз помоћ Управе за сарадњу са
црквама и верским заједницама
Министарства правде Владе
Републике Србије.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије,
Београд

271.222(497.11)-773

ГЛАС Епархије нишке :
гласило Епархије нишке за
хришћанску просвету и культуру/
уредник Ивица Живковић.
- 2021, бр. 20 (мај) -
- Ниш : Епархија нишка, 2021-
(Ниш : Пергамент принт). - 30 стр

ISSN 2560-3469 =
Глас Епархије нишке (Ниш. 2021)

COBISS.SR-ID 229429004

Епископ нишки Арсеније

ХРИСТОС ЈЕ ДОШАО У НАШЕ БЕЗНАЂЕ ДА БИСМО ПОВЕРОВАЛИ

епосредно после Христовог страдања на Крсту, двојица Његових ученика ишла су путем за село Емаус, са осећањем туге и горчине због свега што се догодило претходних дана. Са Распећем Христовим распршили су се сви њихови снови о животу коме су се надали. Као да су заборавили речи Христове: „И ви, дакле, имате сада жалост; али ћу вас опет видети, и радоваће се срце ваше, и радост вашу нико неће узети од вас” (Јн 16. 22).

Док су Лука и Клеопа ишли путем од Јерусалима ка Емаусу и разговарали о крсној смрти Христовој, изненада им се придружио сâм Спаситељ, али га нису познали „јер очи њихове беху задржане да га не познају” (Лк. 24. 16). Видевши њихова тужна лица, Господ их пита: „Што сте невесели?” Одговарајући му на питање Клеопа рече: „Зар си ти једини странац у Јерусалиму, и зар ниси сазнао шта се у њему збило ових дана?” И стадоше му говорити о Исусу Назарећанину, који је био силан на речи и који је чинио велика чуда и за кога су они били сигурни да је обећани Месија. Али су га првосвештеници и кнезови ухватили и предали римским властима да се разапне. „А ми се надасмо”, рекоше му, „да је он тај који ће избавити Израиља” (Лк. 24. 21). На крају свога приповедања рекоше да је тело Исусово нестало из гроба и да су неке жене виделе анђеле који су им рекли да је Он жив. Иако су пре свега недељу дана били сведоци како је Христос васкрсао Лазара, који је четири дана лежао у гробу, они изражавају своју сумњу у вест да је Христос устао из гроба.

Спаситељ им се онда обрати речима: „О безумни и спорога срца за веровање у све што говорише пророци! Није ли требало да Христос то претрпи и да уђе у славу своју” (Лк. 24. 25-26). И стаде им тумачити почевши од Мојсеја и пророка о свему што је о Њему писано. Кад су се приближили Емаусу, апостоли позваше странца да преноћи код њих, јер се већ дан приближавао крају. Ни тада га нису препознали. „И док он сеђаше с њима за трпезом, узевши хлеб благослови и преломи га даваше им. А њима се отворише очи и познаше га” (Лк. 24. 30-31). Христос је дошао у њихово безнађе и они су поверовали.

Као што недавно Марта, сестра Лазарева, није у први мах поверовала да ће Исус васкрснути Лазара, иако је Он који је Васкрсење и Живот стајао пред њом, тако и апостоли нису одмах поверовали да је њихов Учитељ устао из мртвих док га нису видели и са Њим обедовали, иако их је Он припремао за догађај Његовог страдања и Васкрсења; што показује да је њихово разумевање Христових речи било ограничено и у оквирима људских мерила и очекивања.

Усред наших разочарења, усред наших распршених снова и неостварених надања, усред наших неиспуњених очекивања, усред нашег „ми се надасмо” искуства, долази и данас Васкрсли Христос да нам донесе наду и победу. Тамо где царује смрт, Он долази да нам донесе Васкрсење и нови живот. Са Васкрсењем Христовим дошло је „Царство живота са којим је разрушена држава смрти. И би друго рођење, други живот, друга врста живота, пресаздање ове наше природе”, по речима светог Григорија Ниског. Дајући нам себе, Христос нам је дао све. Он је све испунио својим животом и даровао нам могућност стварног обожења, откривајући нам благодатни карактер и саме смрти. Крстом и Васкрсењем Христовим, укинута је безнађе и безизлаз смрти.

Са Васкрсном радошћу која прожима читаву Божију творевину и испуњава наша срца, свима вама, драга браћо и сестре, честитам Празник Васкрсења Христовог уз радосни поздрав:

ХРИСТОС ВАСКРСЕ!

Свети Јован
Златоусти

У ЗЕМЉИ ЖИВИХ

Из
Дела
Светио
Јована
Златоустио,
том девети,
издање
Епархије
нишке 2020.
Одломак из
Беседе на
Псалм сїо
чеїрнаесїи.

ер издави очи моје од суза (Пс. 114. 8). С правом је тако рекао, јер тамо нема жалости, ни нерасположења, ни јадиковања. И ноје моје од њоклизнућа (Пс. 114. 8). Ово је веће од претходнога. Јер нисмо ослобођени само жалости, него и тога да се оклизнемо и будемо предмет напада. На камену, наимае, стоји онај што је са добрим делима отишао (из овог света), луку је достигао, на крају је све препреке уклонио, нигде збрке, нигде јурњаве, него тај који се одавде повукао траје у слави непрекидној. Угодићу њред Госїодом у земљи живих (Пс. 114. 9). Исто то и Павле показује говорећи: И ми ћемо биїи узети на облаке у среїење Госїоду у ваздуху, и ѡако ћемо сваїда са Госїодом биїи (1. Сол. 4. 17). И лепо је рекао: У земљи живих. Јер то је истински живот, ослобођен смрти, који има добра непомешана. Кад укине, каже, свако ѡїлаварсїво, и сваку власїи и силу... ѡследњи неїријаїељ укинуће се – смрїи (1. Кор. 15. 24. 26). А кад то буде укинуто, не остаје ништа од ствари жалосних, ни брига, ни напор, тако да је све радост, све мир, све љубав, све добра воља, све весеље, све истинито, искрено и чврсто; тамо, наимае, нема ничег од тих таквих поклизнућа, нема гнева, нема пожуде за парам,

нема жеље телесне, нема сиромаштва, нема богатства, нема бешчашћа, нема ничега од тих таквих ствари. За тим и таквим животом и ми да жудимо, и све за њега да радимо. Због тога нам је, наимае, заповеђено у молитви говорити: Да дође Царсїво ѡвоје (Мт. 6. 10); да вазда гледамо у Дан онај. Јер кога та жеља држи, и који се надама у та добра храни, тога неће потопити ниједна од постојећих страхаота, ниједна од овдашњих жалости неће га оборити, него као што људе који иду ка граду царскоме не задржава ништа од ствари поред пута, ни лугови, ни вртови, ни јаме, ни пустиње, него не обраћајући пажњу ни на шта од тога, само ка једном гледају – отацбини што ће их прихватити, тако и онај који свакога дана замишља у себи Град онај и храни се жељом за њим, ниједну од страхаота неће сматрати страшном, нити иједну од ствари блиставих и славних – блиставом и славном. И шта говорим: неће сматрати? Неће их ни видети, пошто је друге очи стекао, такве какве је и Павле заповедио (имати), говорећи: Ми који не їледамо на оно шїо се види, неїо на оно шїо се не види, јер оно шїо се види је ѡривремено, а оно шїо се не види – вечно (2. Кор. 4.

Кога та жеља држи, и који се надама у та добра храни, тога неће потопити ниједна од постојећих страхаота, ниједна од овдашњих жалости неће га оборити, него као што људе који иду ка граду царскоме не задржава ништа од ствари поред пута, тако и онај који свакога дана замишља у себи Град онај и храни се жељом за њим, ниједну од страхаота неће сматрати страшном.

18). Виде ли тај пут, како га је другом речи представио? Тих (добара), дакле, да се држимо како бисмо их задобили, и чист живот уживали, што, дај Боже, да нас задеси благодаћу и човекољубљем Господа нашега Исуса Христа, којему нека је слава и држава, сада и увек, и у векове векова.

Амин.

Јереј Стефан Стаменковић

ПОСТ И УЗДРЖАЊЕ КОД АПОСТОЛА ПАВЛА

риближавајући се пасхалном периоду, црква је одредила које одељке из Новог завета читамо на литургији у припремним недељама. Већ тада се сусрећемо са позивом на подвиг ради задобијања вечних и непролазних добара. У Недељи о блудном сину на литургији се чита одељак из 1. Кор. 6. 12-20:

Све ми је дозвољено али све не користии. Све ми је дозвољено али не дам да ишија овлада мноме. Јела су за сѣомак и сѣомак за јела, али ће Бој и једно и друго укинуиши. А шело није

за блуд нејо за Госјода и Госјод за шело. А Бој и Госјода васкрсе, и нас ће васкрснуиши силом својом. Не знаише ли да су шела ваша удови Хрисјови? Хоћу ли, дакле, узети удове Хрисјове и од њих начиниши удове блуднице? Никако! Или не знаише да ко се са блудницом свеже једно шело је са њом? Јер је речено: Биће двоје једно шело. А ко се сједини са Госјодом, један је дух са Њим. Бежише од блуда. Сваки јрех који човек учини ван шела је, а који блуднички своје шелу јрешу. Или не знаише да је шело ваше храм Свејшоја Духа који је у вама, која имаише од Боја и нисѣи своји? Јер сѣи куљени скујо. Прославише, дакле, Боја шелом својим и духом својим јер су Божији.

Прва посланица Коринћанима је читава у једном оштром, прекорном тону којим се апостол Павле обраћа Цркви у Коринту. Разлог је родоскрнављење и разврат каквих нема ни код незнабожаца, што можемо видети у петој глави ове посланице. Стога ово писмо обилује опоменама, позивима на уздржање, о саблазнима које долазе кроз тело и о духовним даровима којима бивамо награђени. Код апостола Павла честа је тема контраст између духовног и телесног човека. Телесни начин живота је живот по греху, онакав живот како га живе незнабошци, и он о томе много пише.

Телесни човек није слободан, он робује греху и Закону, а Христос нас је ослободио од обоје.

Ако умremo за тело и родимо се поново као духовни, и ако средиште свога бића пребацимо из тела у јединство са Богом, тек тада можемо рећи да смо слободни.

Телесни човек није слободан, он робује греху и Закону, а Христос нас је ослободио од обоје. Ако умremo за тело и родимо се поново као духовни, и ако средиште свога бића пребацимо из тела у јединство са Богом, тек тада можемо рећи да смо слободни. Тек након

Телесни човек није слободан, он робује греху и Закону, а Христос нас је ослободио од обоје. Ако умremo за тело и родимо се поново као духовни, и ако средиште свога бића пребацимо из тела у јединство са Богом, тек тада можемо рећи да смо слободни. Тек након

Јереј Стефан Стаменковић (1992–), дипломирани мастер теолог на литургичко-правном модулу Православног богословског факултета у Београду. Парох у Брестовцу, Архијерејско намесништво лесковачко.

што се ослободимо од овозвештог блага можемо рећи да је телесни човек умро, онај који треба на крштењу да умре, а да се роди духовни и да се не саображавамо овоме веку (Рим. 12. 2).

Слобода о којој пише не значи самовољност, већ скидање и одбацавање окова греха кроз који нас нечастиви понижава.

Све нам је дозвољено, али не дамо да ишта од тога овлада нама. Јело јесте за стомак и стомак за јела, али тај стомак није наш господар, већ и он служи осталим удовима нашег тела које је храм Духа Светога. Телесни пост и уздржавање од хране треба да прати духовни подвиг, јер одатле све извире, како склоност ка греху која се најпре прихвати у духовном делу нашега бића па се пренесе на тело, тако бива и са уздржањем када духовно треба да умртви телесно мудровање, јер *ако живимо њо шелу њомрећемо, ако ли духом дела њелесна умртвљујемо живећемо* (Рим 8. 13). И касније, у Посланици Галатима каже: *Велим њак, њо Духу ходићте и њохотиу њелесну нећите чинићи, јер њело жели њроћив Духа, Дух њроћив њела, а ово се њроћиви једно друћо-ме*. Овде није реч о томе да је тело тамница душе, већ да је телесни начин живота ништа друго до живот по греху који понижава људско достојанство, лик Божји у нама.

У Недељу месопусну апостол који читамо на литургији је из 1. Кор. 8. 8-13 9. 1-2 и каже:

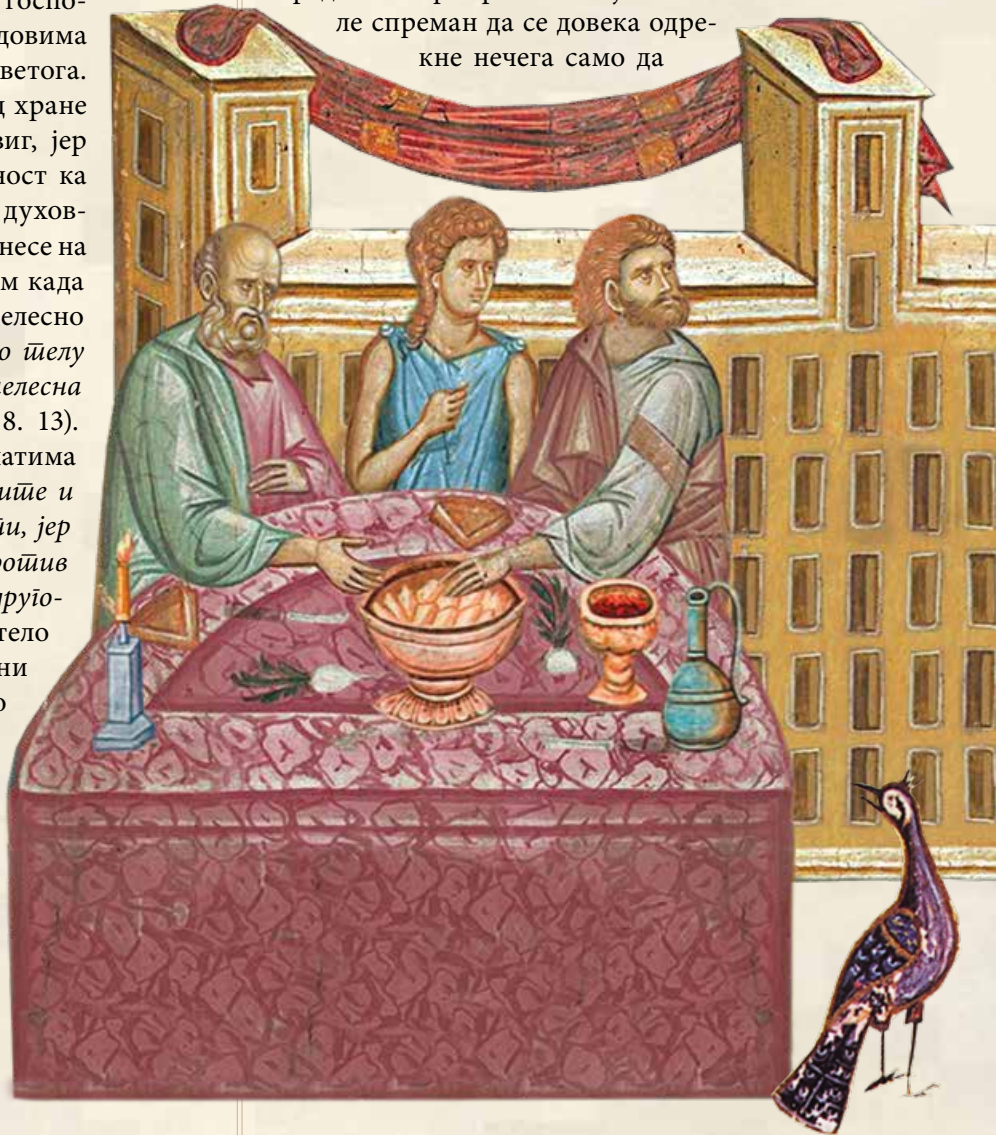
Браћо, јело нас не њоставља њред Боја; јер нићи добијамо ако једемо, нићи њудимо ако не једемо.

Не поставља нас јело пред Бога, нећемо се спасити ако се уздржавамо од одређене врсте хране јер та храна није циљ сама по себи, већ средство и припрема.

А чувајћте се да како ова ваша слобода не њостане сћоћицање слабима. Јер ако њеде, који имаш знање, види неко њде седиш за њрћезом у идолском храму, неће ли се савесћ њећова, заћо ићио је слаб охрабрићи да једе идолске жрћиве? И збоћ њвоћ знања њроћада слади браћ, за којећа Хрсићос умре. А њако, њрешећи се о браћу и рањавајући њихову слабу савесћ, о Хрсића се њрешићте. Заћо, ако јело саблажњава браћиа мојећа, нећу јесћи меса до века, да не саблазним браћиа својећа. Нисам ли аћосћол? Нисам ли слободан? Зар нисам видео Исуса Хрсића, Госћода нашећа? Нисћте ли ви дело моје у Госћоду? Ако друћима нисам

аћосћол, али вама јесам, јер сћте ви њечайћ мојећа аћосћолсћива у Госћоду.

Кључне речи, *нећу јесћи меса до века, да не саблазним браћиа својећа* – говоре да то уздржање од хране има нешто друго за циљ, нешто узвишеније, што треба у свакоме од нас да се пробуди. Не поставља нас јело пред Бога, нећемо се спасити ако се уздржавамо од одређене врсте хране јер та храна није циљ сама по себи, већ средство и припрема. Зато је апостол Павле спреман да се до века одрекне нечега само да

се неки слабији брат не саблажњава због његових поступака. Дакле, на првом месту у посту и уздржању је љубав према Богу и ближњима, спасење како наше, тако и ближњих, и то се недвосмислено види у списима апостола Павла.

Пред почетак самог поста у Сиропусну недељу читамо:

Браћо, сад нам је сћасење ближе нећо кад њоворовасмо. Ноћ њоодмаче а дан се њриближи. Одбаћимо, дакле, дела њшаме и обућимо се у оружје светћлосћи. Да ходимо њошћено као њо дану: не у њировану и њићансћиву, не у развратиу и десћидносћи, не у сваћи и зависћи. Нећо се обућићте у Госћода Исуса Хрсића; и сћшарање за њело не њрећшварајћте у њохоти. А слабоћа у вери њримајћте, без

расирављања о мишљењима. Јер један верује да сме све јести, а који је слаб једе зеље. Који једе нека не осуђује онога који не једе; и који не једе нека не осуђује онога који једе јер ја Бој ирими. Ко си ти да осуђујеш тунђега слују? Својему јосјодару он сјоји или јада. Али ће сјајати, јер је Бој моћан да ја усјрави (Рим. 13. 11-14 и 14. 1-4)

Овакав пост треба да буде, да свако обрати пажњу на своја дела и на свој пост, не да осуђујемо друге што у храни посте блаже или строже од нас. Проблеми су остали исти као и тада, а апостол не ставља узалуд на прво место одбацивање дела таме – пировања и пијанства, свађе, зависти и осталих бестидности. Старање за тело да се не претвара у похоте, да не бисмо под изговором бриге о телесном здрављу напустили пост и одустали од борбе. Начин те борбе објаснио је у 9. глави, где каже: *А сваки који се дори од свеја се уздржава, они ја да добију расјадљив венац а ми нерасјадљив. Ја, дакле, јако ирчим, не као онај који дије вејар, нејо изнуравам тело своје и савлађујем ја, да иројоведајући друјима не будем сам одбачен.*

Вера сама по себи није довољна. Потребан је труд, залагање, подвиг, али не било какав подвиг и борба

као што каже (не као онај који дије вејар), већ борба која се одвија унутар нас самих. Светоотачко предање наше Цркве обилује саветима за духовну, мислену борбу, јер све започиње у уму и ту би требало највише пажње обратити.

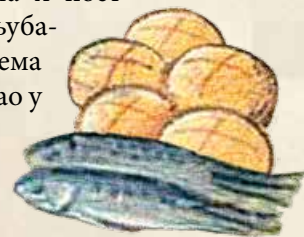
Јер хјетји (добро) имам у себи, али учинији добро не налазим. Јер добро, шјо хоћу, не чиним, нејо зло, шјо нећу, оно чиним. А кад чиним оно шјо нећу, већ не чиним јо ја, нејо ирех који живи у мени.

Грех је, према речима Светог Јована Златоустог, искварена и грехољубива воља. Та воља пак није творевина Божја, него наше кретање. Сама по себи, воља јесте творевина Божја; међутим, воља која је управљена ка неком циљу, јесте нешто наше сопствено, дејствовање наше слободне воље. Ту вољу и све енергије нашег бића треба усмерити, рекли бисмо, не умртвити, да би чо-

век заиста био жртва жива Богу. Савладати себе не значи угасити све оно што нам је кроз људску природу дато, већ усмерити га зато што наша природа трпи последице пада личности, зато што је она носилац природе и њен начин постојања. Управо та промена се десила на примеру апостола Павла, који је постао сасуд изабрани захваљујући правилном усмеравању својих снага и објавио име Христово међу незнабошцима. Захваљујући истрајности у том подвигу и саображавању Христу, дошао је до стадијума када може да каже: *Не живим више ја, нејо живи у мени Христос.* То је врхунац, циљ и смисао сваког нашег подвига – сједињење са Господом. Све до сада речено о подвигу поста и уздржања има своју пуноћу искључиво у заједници и у сједињењу са Христом. Пост без уздржања не постоји. Видимо да сваки пут апостол Павле има на уму једну мисао која све ово надмашује, а то је љубав према ближњима. Чак и да предамо своје тело да се сажеже а љубави немамо, ништа нам не користи. Пост и уздржање нам користе као средство у борби са страстима и да не живимо телесним начином живота, већ да нас Дух води. Они су део свеоружја Божјег које увек треба да носимо заједно са молитвом и осталим хришћанским врлинама.

Свети Јован Златоусти, кога називају „гумач Павлов”, о посту каже: *Не јовори ми: шјолико дана сам јосјо, нисам јео ово или оно, нисам јојо вина, ишао сам у ирудој хаљини; нејо кажи нам да ли си од иневној човека јосјао шјих, од жесјокој – блај. Ако си изнујра јун злобе, зашјо си шјело мучио? Ако је у шједи зависји и љубав ирема сјицању, да ли је од корисји шјо си јојо само воду? Ако је душа, која је јосјодарица шјела, заблудела, зашјо кажњаваши слују њезиној – своје шјело? Не хвали се шјелесним јосјом, јер он сам не уздиже на небо без молишје и милосјиње.*

Ако истрајемо у подвизима и пост не буде циљ, него дела љубави будемо показивали према ближњима, онда ће црква као у првим вековима, по речима теолога Павла Евдокимова, бити победнички марш кроз гробља овога света.

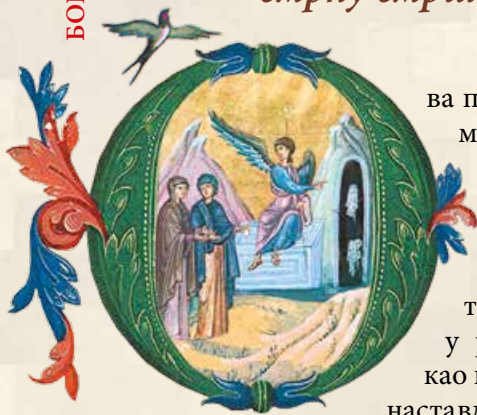

Савладати себе не значи угасити све оно што нам је кроз људску природу дато, већ усмерити га зато што наша природа трпи последице пада личности, зато што је она носилац природе и њен начин постојања.

Архиепископ
Анастасије (Јанулатос)

ПРЕВАЗИЛАЗЕЊЕ СМРТИ

*Христос васкрсе из мртвих,
смрћу смрти њојазивши.*

ва пасхална химна све време ће нашој помисли и нашем постојању давати мистично семе. У исто време нас прожима чежња за животом и претња смрти и то у различитим видовима, као и страх од смрти који се наставља. Данашњи празник нас подсећа да је у гигантској борби између живота и смрти која преовладава у нашој историји, Исус Христос нанео пораз смрти Васкрсењем својим.

Тело које је примио наш Господ својим очовечењем, иако без греха, било је као наше, подложно смрти. Тело које је васкрсао тродневним Васкрсењем свесветло је и нетрулежно. Васкрсли Логос Божји се вазнео своме Оцу, доносећи са собом природу људску, у којој се нуди пуноћа живота.

Васкрсење Христово је даровало човеку ослобођење од смрти, страха и треме коју изазива.

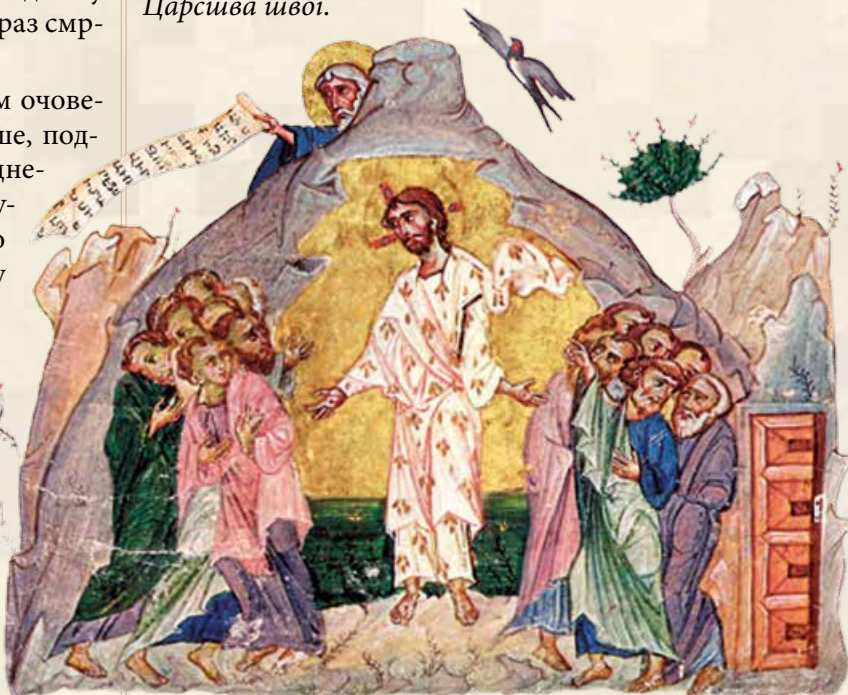
Нека се нико не боји смрти, проглашава Свети Јован Златоусти, јер ослободи нас Сјасова смрти. И овим речима Новог завета узвикује: Где њи је, смрти, жалац? Где њи је, њакле, њобеда? А жалац је смрти ѡрех, а сила је ѡреха закон. А Боју хвала који нам даде њобеду кроз Госјода нашеја Исуса Христја. (1. Кор. 15. 55-57)

Са Пасхом почиње нови век, који улази у време и освештава га. После Васкрсења живот већ светли и време светли вечношћу. Ова извесност од времена апостола, који су били сведоци јединственог догађаја Васкрсења, па све до наших дана, потреса цркву и одређује њен идентитет.

После Васкрсења живот већ светли и време светли вечношћу. Ова извесност од времена апостола, који су били сведоци јединственог догађаја Васкрсења, па све до наших дана, потреса цркву и одређује њен идентитет.

То што ћемо сви једног дана умрети, извесно је и ми то знамо. Међутим, остаје питање како ћемо превазићи смрт, како ћемо живети. Вечна порука цркве је да смрт не влада када смо у заједници са Христом. Јер је он *васкрсење и живои* (Јн 11. 25), које као Бог преноси свима који су сједињени са њим.

Ова заједница је дар, благодат, међутим једна благодат која се не намеће, већ се треба слободно прихватити у свести човека. Доводи се у везу са знањем, поверењем, љубављу, утеловљењем и учествовањем у Телу васкрслог Христа, са тајнама његове цркве. У Христу, нови живот нам се нуди унутар цркве благодаћу Духа Светог. Свака божанска литургија је Пасха и причешће даром благодати живота вечног. На Божанственој литургији Светог Василија Великог се наглашава: *Видесмо образ Васкрсења ѡвој, насѡисмо се дескрајем живоија...* Наш живот стиче смисао оним што ишчекујемо. И ми чекамо *васкрсење мртвих и живои будућеј века.* Тако и у божанском причешћу певамо: *О Пасхо велика и свешћена, Христје (...) дај нам изражајније да учесћивујемо у незалазном дану Царсћива ѡвој.*

Смрт сусрећемо свакодневно: у болести, губитку вољених лица, трагичној подељености. На овом страшном граничном месту само вера у васкрслог Христа отвара затворени хоризонт и даје утеху и могућност да одржимо заједницу са онима који су отишли – уз молитву, љубав, тиховање у миру. Помен смрти бива помен васкрсења, ослобађа нас од агоније и потреса. *Нишћја не стѡрахујше ѡред смрћу; јер иако је ѡрулежност, ѡто је ѡочейак живоија,* теши Василије Велики.

Међутим, осим непосредног кушања опипљиве смрти, у свакодневном животу постоје задаси

Људи који верују у васкрслог Христа могу његовом силом да преобразе непријатељство у помирење, мржњу у љубав, бол у радост, понижење у тријумф, свакодневицу без смисла у стварање. У озрачењу Васкрсења све се може преобразити и испунити светлошћу.

Помаже нам да видимо унутар у меланхоличним условима једне Пасхе, дакле једног „прелаза“, једног преласка у светлост. Васкрсење је било, чак и непознато, извор обнављања света. Људи који верују у васкрслог Христа могу његовом силом да преобразе непријатељство у помирење, мржњу у љубав, бол у радост, понижење у тријумф, свакодневицу без смисла у стварање. У озрачењу Васкрсења све се може преобразити и испунити светлошћу.

Два по преимућству егзистенцијална проблема муче човека: први, да ће умрети; други, како ће поново оживети. Решење обадва почива у светлости Васкрсења Христовог, који је победник смрти и живот света. У вери и богослужењу православља почива један гигантски васкршњи динамизам. Наше поверење и љубав према васкрслом Господу нека испуне наше биће ради разумевања и суочавања са два велика егзистенцијална питања: са смрћу и са животом. Погледом и умом привржени васкрслом Христу, суочимо се са сваком врстом смрти или задохом смрти који емитују грех, завист, неправда, и постанимо васкршњи дах у нашем окружењу.

Срећна Пасха са васкрсењем у нама!

смрти, који непосредно одашиљу не само разне опасности које притишћу наш живот, већ такође и грех, неправда, клеветање, завист, мржња. У овим отровним задасима, који преносе дах ада на свакодневицу нашег живота, постоји противотров. То је живљење истине Васкрсења са вером, са мишљу, са химном, са целокупним нашим постојањем. Подржавајући у нама извесност Васкрсења Христовог, црква нам даје унутрашње истрајавање да бисмо се опирали тихо задаху сваке врсте смрти. Живећи у цркви догађај Пасхе, црпимо нове силе да бисмо били носиоци живота, истински и стваралачки.

Васкршњи ритам, који усаглашава православни богослужбени живот, даје потку нашем постојању, стално обнавља нашу наду, нуди нам нову визију и ентузијазам за живот, прожима вечношћу. Васкршњи етос преображава округло лице стварности. По-

Из књиге:

Архиепископ Анастасије (Јанулатос), *Нека се сада све испуни свјетлошћу*, „Бесједа“, Бања Лука 2009.

7

БОГОСЛОВЉЕ

Анастасије Јанулатос (1929–) је Архиепископ Тиране, Драча и све Албаније од 1992. године. Високи званичник при Светском савету цркава и дугогодишњи редовни професор историје религије на Атинском универзитету. Уз огромне тешкоће подигао из рушевина аутокефалну Православну цркву Албаније.

Фото: orthodoxalbania.org

Протопрезвитер
Борис Бобринској

СВЕТА ТРОЈИЦА И ВАСКРСЕЊЕ ХРИСТОВО

риручници православне догмати-
ке у последње време писани су под
јаким утицајем класичних метода
западне теологије. Као резултат
тога, они говоре о Богу правећи
разлику између, са једне стране,
учења о једном Богу (што укљу-
чује учење о божанској суштини
и одликама или енергијама), и
са друге стране, учења о Све-
тој Тројици, које се бави тајном

Тројице. Овај приступ је у основи философски
или „есенцијалистички”. Он претпоставља неопходност да се говори о божанској суштини по себи, пре или одвојено од учења о ипостасима или личностима Свете Тројице. Сходно томе, овакав приступ поставља један наспрам другог и имплицитно одваја ова два аспекта божанске тајне.

Осећам се непријатно у овом схоластичком оквиру: непријатно у име животнијег и аутентичнијег израза православног предања. Тајна живог Бога је тајна тро-јединства. Овај концепт, који се

често појављује у руској теологији двадесетог века, уједињује Тројицу и Једног у јединствен израз. Наглашава како истовремени тако и реципрочни карактер односа који постоје између три личности. Па ипак, Света Тројица не може ни на који начин да буде одвојена, и била би грешка покушати да се одреди, само ради анализе, да ли један од појмова - Један или Тројица - претходи другом.

Немогуће је говорити о божанском јединству или божанским енергијама, а да се не припишу одмах тројичним ипостасима или личностима. Ове енергије морају бити оличношћене на начин који је суштински *тројичан*. Ово из разлога јер божанске личности дају садржај божанској природи; оне

Немогуће је
говорити о
божанском
јединству или
божанским
енергијама,
а да се не
припишу
одмах
тројичним
ипостасима
или
личностима.
Ове енергије
морају бити
оличношћене
на начин који
је суштински
тројичан.

одређују божанско Биће, откривајући га и при-
саједињавајући га нама у свом његовом богат-
ству и једноставности.

Отац увек остаје апсолутни другачији, извор
сваког божанског имена или енергије. Син ће
увек бити видљиви израз Оца. А Дух Свети
ће увек бити печат истине, живота и радости.
Сходно томе, било да говоримо о Божјој вечнос-
ти, мудрости, свемогућству или доброты, дуж-
ни смо да користимо језик другачији од језика
философа. То једино може да буде језик откرو-
вења, откровења које је суштински *тројично*.
Суштински је важно да тајну Свете Тројице на-
чинимо, како почетном, тако и крајњом тачком
сваког нашег размишљања о Богу. Због тога ја
инсистирам да се све што Црква учи о Божјој
суштини и његовим енергијама смести у оквире
тројичног откровења.

Заслепљујућа таворска свет-
лост, сијање Исусових
одежди „бељих од
снега”, облак који
раздваја Исуса од
апостола и због
кога они падају
ничице на тло
испуњени
страхом,
све су то
манифе-
стације
присутва
Духа
Светог и
знамења
благо-
вољења
Очевог
у лично-
сти вољеног
Сина. Од
Оваплоћења
до Вазнесења,
целокупан Христов
земаљски живот је
испуњен Духом Светим,
његовим даровима, његовим
знамењима, његовим дахом и
његовим пламеном, док је Хри-
стов пут кроз страдање и Крст највеће могуће
осиромашење Духом, где Исус схвата онај идеал
међу блаженствима, чији је он највећи и једини
прави пример: *Блажени су сиромашни Духом, јер
њихово је Царство небеско.*

У самоћи и остављености Исус се суочава са аго-
нијом и смрћу. Али истовремено он зна да није
остављен од Оца: *Ево долази час, и већ је дошао,
да се раздвојиме сваки на своју страну, а мене*

Унутрашња сила која ломи печате празног гроба, ова непојамна радост која је испунила мироносице и ученике, ова заслепљујућа светлост Васкрсења – све је то такође и присуство Духа Светог које остаје на Исусу чак и у његовој смрти, коју ад не може да обухвати.

сама оставише; али нисам сам, јер је Отац са мном (Јн 16. 32). У Духу Светом Исус посвећује себе Оцу (Јн 17. 19), приноси себе као чисту жртву (Јев 9. 14) и, сходно причи о страдању Христовом код јеванђелиста Луке и Јована, при последњем уздаху *предаје Дух свој у руке Очеве* (Лк. 23. 46; Јн 19. 30).

Као одговор на овај највећи дар Духа, Отац подиже Свог Сина из мртвих тим истим Духом: *Овога Исуса васкрсе Бог... десницом, дакле, Божјом узнесе се, и њрививши од Оца обећање Светиога Духа, изли ово шћо ви сада видитће и чујетће* (Д. Ап 2. 32-33). Према томе, Дух Свети је такође она несавладива сила која ломи печате празног гроба, она непојамна радост која испуњава мироносице и ученике, заслепљујућа светлост Васкрсења, присуство Оца које остаје на Исусу чак и у смрти.

Ова унутрашња сила која ломи печате празног гроба, ова непојамна радост која је испунила мироносице и ученике, ова заслепљујућа светлост Васкрсења – све је то такође и присуство Духа Светог које остаје на Исусу чак и у његовој смрти, коју ад не може да обухвати. Ова сила Васкрсења, овај нектар новог живота, ово несавладиво пролеће угравирано на таблици вечног циклуса годишњих доба, јесте плашење раја, пробој светлости у тамној ноћи, поплава радости и мира у агонији, у тузи и у страху. Све ово је такође Дух Свети, сила Очева који подиже свог вољеног Сина из мртвих и даје му коначну победу над смрћу.

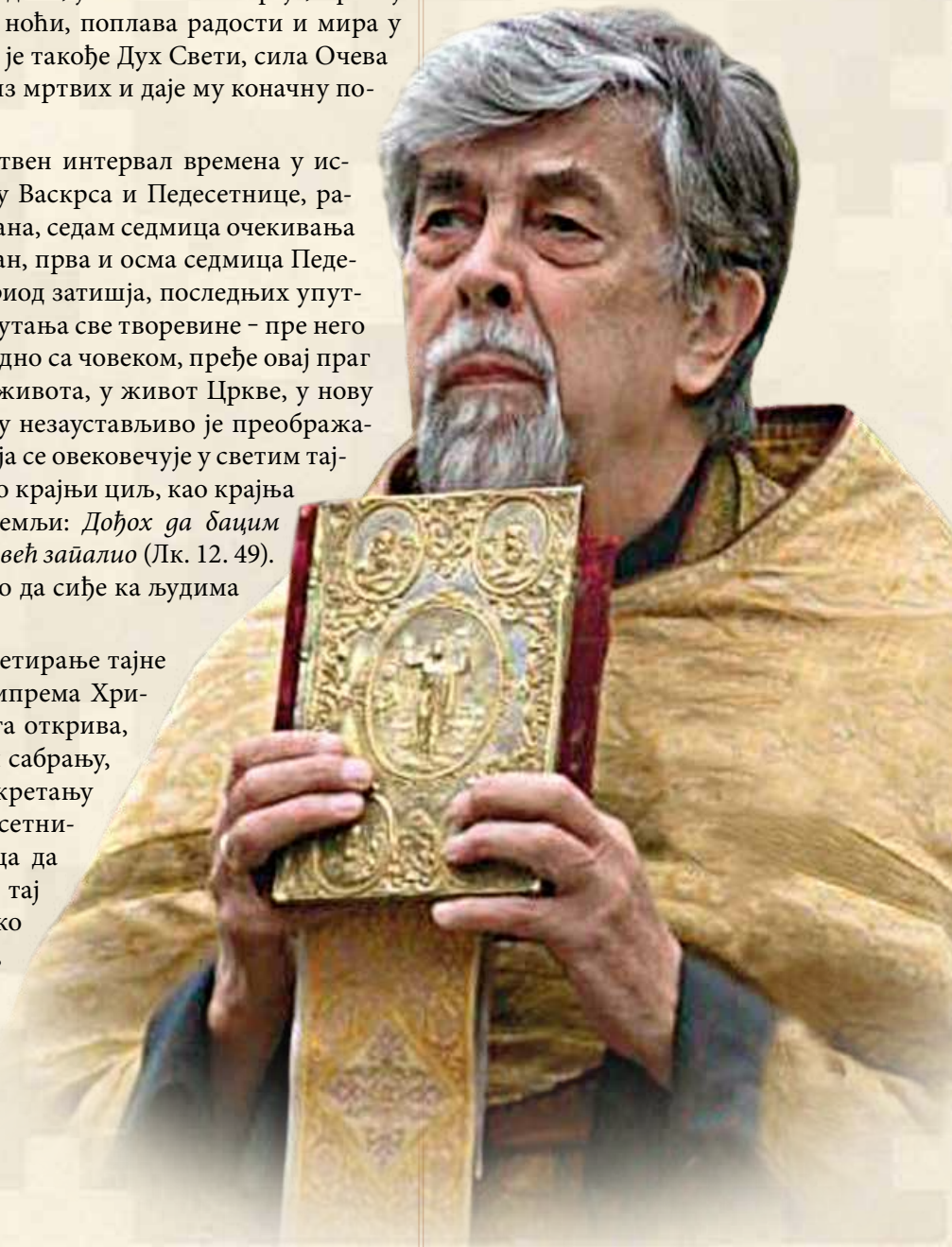
Међутим, постоји један јединствен интервал времена у историји спасења, период између Васкрса и Педесетнице, радосних и пуних наде педесет дана, седам седмица очекивања које су преображене у Осми дан, прва и осма седмица Педесетнице. Њој је претходио период затишја, последњих упутстава, период ишчекивања и ћутања све творевине – пре него што целокупна творевина, заједно са човеком, пређе овај праг и настани се у нови квалитет живота, у живот Цркве, у нову светлост која исијава творевину незауостављиво је преображавајући изнутра. Педесетница (која се овековечује у светим тајнама Цркве) појављује се стога као крајњи циљ, као крајња сврха божанског домостроја на земљи: *Дођох да дацим оћањ на земљу; и како бих желео да се већ зайалио* (Лк. 12. 49). Христос се враћа Оцу да би Дух могао да сиђе ка људима (Јн 16. 7).

Дар Педесетнице је неопходно комплетирање тајне Пасхе. Ако је Свети Дух тај који припрема Христов долазак, који га најављује, који га открива, који га чини присутним на црквеном сабрању, такође је важно да се нагласи да, у кретању обрнутог односа, од тренутка Педесетнице, Христос је тај који преклиње Оца да пошаље Духа Светог; сам Господ је тај који шаље Духа Светог у име Оца. Тако Христос постаје даваатељ Духа Светог, и његов дар је овековечен у животу Цркве, кроз Свете Тајне, у сталну и непрекидну Педесетницу.

Извор: Bobrinsky, B., *The Mystery of the Trinity: Trinitarian Experience and Vision in the Biblical and Patristic Tradition*, Crestwood, New York: SVS Press 1999.

Предео: Дарко Крстић

Протопрезвитер Борис Бобринској (1925–2020), рођен у Паризу, у породици руских емиграната. Више од педесет година предавао догматско богословље на Православном богословском институту Светог Сергија у Паризу. Дугогодишњи члан Комисије за богословски дијалог са римокатолицима и велики проповедник православља на француском језику. Фото: orthodoxie.com

Свети Исидор Пилусиот

ПОСЛАНИЦЕ О ВАСКРСЕЊУ ХРИСТОВОМ

I, 219. Нилу:

*Зашиџо закон зайоведа
да се месо Пасхалної јаїњетїа
једе њечено на ваїри*

ечено на вагри су Јевреји јели месо Пасхалног јагњета (Изл. 12. 8-9), типски описујући јелом сенку будуће велике тајне Божјег домостроја, и били су научени од раније о жртвеном јагњету Божјем, које је на неизрецив начин сјединило огањ Божје суштине са људски телом, које сада ми једемо и ослобађамо се од зла.

II, 285. Презвитеру Теодоту:

*Зашиџо Христїос не само да није ѡрихваїио
оїлакивање жена које су їа ѡрайїиле када је
ишао као ѡбедник ка крстїу,
неїо их је још и ѡрекорео*

ко ни храброг рвача, који је бачен у борбу и опрашњавио се и ударају га, не треба да оплакујемо (зато што се његове муке завршавају победничким венцима), нити за најбољим јунаком, који иде у рат и треба да поднесе ране и клање, не треба да наричемо (зато што ће се вратити као победник, и добиће незаборавне споменике славе), него треба да оплакујемо оне који трче да почине разбојништва и убиства, и наравно када чине зло, али такође и кад бивају кажњени, зашто си тражио да сазнаш разлог због чега, када су жене плакале, док је Христос корачао ка распећу као победник, не само да није прихватио њихово плакање, него их је још и прекорео? Зато што је јасно да оном који страда без своје воље, сажаљење доноси утеху, а оном који добровољно страда, представља увреду. Јер је сажаљење увреда ономе који страда својом вољом. Дакле, пошто је и Христос корачао ка страдању својом вољом, да би укинуо смрт, и да ослаби ђавола, а оне су плакале за оним коме је требало да се кличе и да се тапше, зато их је, као што мисле неки, и прекорео, међутим, права истина је да их је упозорио на зло које треба да им се деси. Јер не треба да оплакујемо Оног који је потукао до ногу грех и жури да смрт усмрти и да веже ђавола, него оне који су заробљени од свих њих.

I, 491. Ђакону Евтонију:

О најйису који је йосшављен на крстї Госйодњи

атпис који је записан на дасци коју је закуцао Пилат изнад главе Господа (Јн 19. 19), испунио је реч Господњу, који је рекао: *И кад ја будем йодиїнуї од земље, све ћу йривући к себи* (Јн 12. 32). Објавио је овим натписом да спасоносно страдање није било само због Јудеје, већ због сваке грчке и варварске земље.

I, 114. Чтецу Тимотеју:

О йри дана и ноћи йоїреба Госйодњеї

бјашњење о три дана и ноћи Господњег погребња је следеће. Написано је у Светом писму, *Јер као шїио је Јона био у йрбуху китїовом йри дана и йри ноћи, йако ће биїи и Син човечији у срцу земље йри дана и йри ноћи* (Мт. 12. 14). Дакле, Онај који је обећао да ће испунити праузор Јонин, познајући га савршено (јер се налазио заједно са Јоном када су га бацили у дубину мора и када га је море избацило), без грешке га је испунио, боравећи толико времена у гробу, као Јона унутар кита. Међутим, ако тражиш и друго објашњење, имаш следеће. Господ је разапет у шести час у петак (Јн 19. 14). Од овога часа до деветог настаде тама (Мт. 27. 45) и ово да сматраш као ноћ. И опет од деветог па надаље би светлост, ово да сматраш даном. И одмах је следила ноћ петка и након суботе ноћ суботе и свануће у недељу, сагласно са јеванђелистом који каже *У освийї йрвої дана седмице...* (Мт. 28. 1). Ако захтеваш да сазнаш, имаш и треће објашњење. Господ је предао дух у петак. Ово је први дан. Цео суботњи дан је провео у гробу, а затим и суботњу ноћ. Када је сванула Недеља, васкрсао је из гроба, и она је дан, јер, као што знаш, целина дана се познаје из једног његовог дела. На овај начин настављамо и ми да чинимо помен умрлих. У који год час дана да умре неко, остављамо да прође само цео следећи дан, и већ се следећи дан ујутру води као трећи дан. Дакле, сматрам да имаш одговор на оно што си тражио. Међутим, ако злонамерни траже три цела дана и ноћи, одговори им да још и краљ, када прима изасланство и захтев за помиловањем од окованих и затвореника, обећава да ће их пустити после три дана. Ако их ослободи пре истека рока, показује се искренијим ранијим испуњењем обећања. Дакле, тако и Господ, васкрснувши раније него што је обећао, сходно томе ће бити поштован од свих народа.

I, 284. Синодију:

О Васкрсењу

ко Бог може ни из чега да створи све што жели, колико тек може да обнови већ постојећа тела која су се вратила у земљу? Наравно, то да ће да буде Васкрсење и како ће оно бити, то ће те научити тајна посејаног семена (1. Кор. 15. 42-44) и развој свих биљака, које зими умиру и у пролеће се поново враћају у живот. ■

Иzl. 12. 8-9

Јн 19. 19

Јн 12. 32

Мт. 12. 14

Јн 19. 14

Мт. 27. 45

Мт. 28. 1

1. Кор. 15. 42-44

11

БОГОСЛОВЉЕ

Пошто је и Христос корачао ка страдању својом вољом, да би укинуо смрт, и да ослаби ђавола, а оне су плакале за оним коме је требало да се кличе и да се тапше, зато их је, као што мисле неки, и прекорео, међутим, права истина је да их је упозорио на зло које треба да им се деси.

Извор:

Палаρνάκη, Α., Ισιδώρου Πηλουσιώτου Άπαντα τα έργα I-II (Επιστολές Βιβλίο Α'), Θεσσαλονίκη: Το Βυζάντιον 2000.

Предео:

др Дарко Крстић

Епископ др Василије
Бањалучки и Жички
(администратор
Епархије нишке
1971–1975)

ВАСКРСЕЊЕ – НОВЕ ПОТВРДЕ ВЕЧНИХ ИСТИНА

А ако Христос није успао, онда је празна пројавед наша, ја празна и вера ваша. А показујемо се и лажни сведоци Божји ишћо сведочисмо проишћив Боја да васкрсе Христа, којеја не васкрсе, ако, дакле, мртви не успају.

(1. Кор. 15. 14, 15)

Непобитна је истина да не би било Цркве Христове без његовог васкрсења. Васкрсење Христово је најтврђи, најчвршћи и најјачи темељ на коме непоколебљиво стоји света Црква Христова, коју и враћа иакла неће навладаићи (Мт. 16. 18). Сам васкрсли Христос је ту иаони камен, на коме сва ирађевина, складно сјојена, расће у храм свети и у Госиоду (Еф. 2. 20-21). На тај храм тела свога мислио је Господ када је рекао Јеврејима: *Развалиће овај храм и за три дана ћу ја иодићи* (Јн 2. 19), што су његови апостоли разумели тек после његовог васкрсења, а Јевреји никад. Исти они апостоли пуних четрдесет дана након васкрсења Господа, гледали су га, путовали, разговарали, јели с њим, додиривали га својим рукама и слушали својим ушима. Зато су могли рећи: *Ишћо беше од иочетика, ишћо смо чули, ишћо смо видели очима својим, ишћо саиледасмо и руке наше оишћаше... објављује-мо вама* (1. Јн 1. 13).

Само факт васкрсења могао је од Савла да створи Павла. Свети апостол Павле нарочито се задржава на факту васкрсења Христовог, који је био пресудан у одређивању његовог пута: *Јер вам најпре иредадох ишћо и иримих, да Христос умре за иреке наше ио Писму, и да ди иоиреден, и да је успао ирећи дан* (1. Кор. 15. 3-4). Само потпуно убеђен и осведочен у истину васкрсења Господа Христа, он је могао одлучно питати: *Ко ће нас расиавићи од љубави Христове?... Јер сам уверен да нас ни смрт ни животи, ни садашњоси, ни будућноси, ни висина, ни дубина, ни било каква друја ивар неће моћи одвојићи од љубави Божје, која је у Христу Исусу Госиоду нашем* (Рим. 8. 35-39).

Фото:
www.uvlvasilije.org.rs

Колики значај придаје црква васкрсењу Христа Спаситеља као темељу свога постојања, најбоље се види из великог броја дана посвећених празновању и прослављању овога догађаја. Поред Ускрса и времена од четрдесет дана после њега, где је центар и суштина сваке службе васкрсење Христово, оно је центар и суштина и службе сваке недеље у току године, а њиме су проткане и све службе свакодневне.

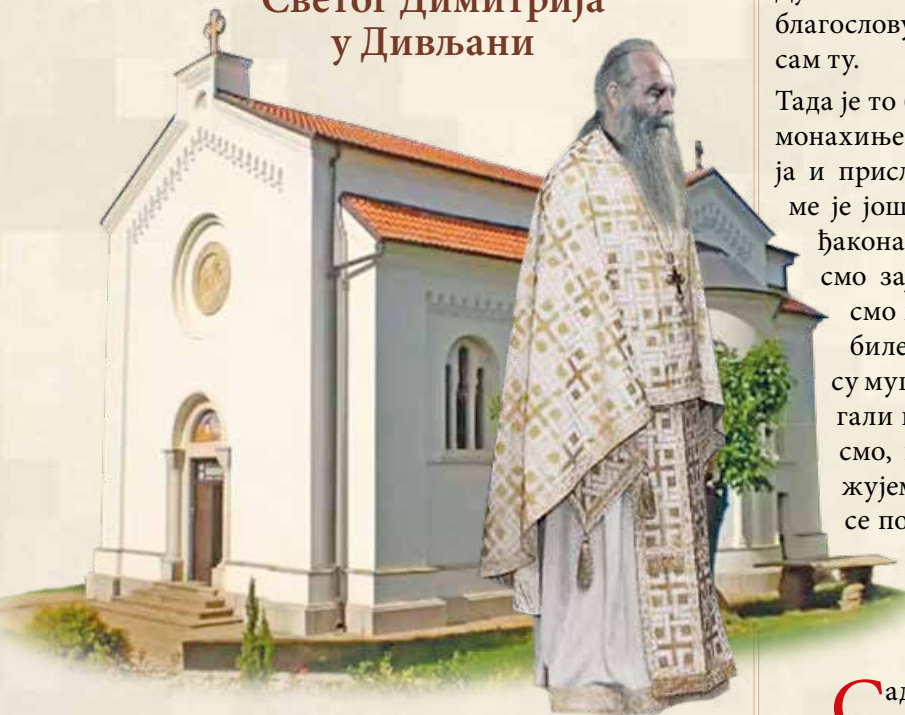
Црква Христова зна и за васкрсење многих људи, које се догодило док је Христос био на голготском крсту. А ко не зна колико је драматично било Лазарево васкрсење? О васкрсењу сина наинске удовице и васкрсењу Јаирове кћери да и не говоримо. Све су ово догађаји неоспорне важности и за цркву од великог значаја, за Христа лаки, а за људе тешко схватљиви. Док се људи са сумњом питају: *не моиаше ли овај који оишвори очи слейоме учинићи да и овај не умре* (Јн 11. 37), на Христове речи *Лазаре, изаћи најоље*, овај устаје као од сна.

Црква зна за један догађај васкрсења који бележи као историјски и коме је и службу сачинила, при чијем помену многи, и од верујућих, машу главом, сматрајући га у своме рационализму и маловерју немогућим. То је догађај васкрсења Седморице младића у Ефесу, који црква празнује 4. августа по старом календару. Седам младића, војника, оптужених код цара, скрили су се у једној пећини, где Бог пусти на њих дуготрајан сан. Двеста година касније, у време цара Теодосија Млађег, када је настао спор око васкрсења, Бог је на молитву цара објавио истину људима тако што је пећина пронађена, а отроци се пробудили од сна, млади и здрави какви су и заспали. И то се чудо разгласило на све стране. ■

Гласник
Пайријаршије
двоброј 3-4,
1960. година

ДА БУДЕМО САУЧЕСНИЦИ И ПРИЧЕСНИЦИ РАДОСТИ ВАСКРСЕЊА

Разговор са
протосинђелом Серафимом,
игуманом Манастира
Светог Димитрија
у Дивљани

Оче игумане, на почетку, реците нам нешто о себи. Из какве породице потичете? Из ког места сте родом?

Ја сам родом из Пирота. Србин православца по традицији, а онда после и у духу. Рођен сам у време када је владао комунизам. Отац ми је био професор, мајка службеница. Нисам био учен превише о Богу, осим од баке и деке који су били побожни с једне стране, али су проповедали своју веру у тиховању, онако скромно и ненаметљиво. Ја сам тако веру упознао као мали, али сам био учен у комунизму да сам Југословен и атеиста. Као радознали студент читао сам књиге, учио историју, а онда чешће и Јеванђеље, Свето писмо – дружећи се и са другима који су знали нешто о српској историји, о Српској цркви, српској традицији. Тако читајући, почео сам редовно да идем у цркву, а онда касније пожелео да живим монашким животом.

Потреба за црквеним службама дала ми је идеју, натерала ме да живим природно, да размишљам

природно, да се удаљавам од гужви и од тих неких светских токова, а да имам редовну молитву. На крају сам, у тридесетој, већ био у манастиру. Пожелео сам да одем и тражио благослов од тадашњег Епископа нишког, а касније Патријарха Иринеја. Он ме је послао у Манастир Дивљана. Пре тога нисам тамо никад био; додуше, нисам био ни у другим манастирима. Нисам знао како изгледа монашки живот, осим онога што сам читао по књигама. Нисам ни сањао да ћу да се бавим пољопривредом, да радим, нисам знао како се живи у манастиру и шта се од мене тражи. На празник Духова 1995. године, рано ујутру стигао сам по благослову Епископа нишког, и ево и дан данас сам ту.

Тада је то био женски манастир. Биле су четири монахиње, био је и отац Тимотеј, код кога сам ја и прислуживао и помагао и учио. Владика ме је још за његовог живота рукоположио за ђакона, касније и за јеромонаха, и служили смо заједно. Помагали смо се, обрађивали смо манастирско имање. Сестре су још ту биле, водиле манастирску економију, али су мушкарци радили те теже послове, помагали њима, а и завршавали службе. Имали смо, и данас имамо, парохију коју опслужујем. Сада је ово мушки манастир. Када се последња сестра упокојила, у разговору са Владиком дошли смо до решења и закључили да је тако згодније.

Колико вас сада има у манастиру?

Сада нас је петорица. Раније је било мало земље, па је отац Тимотеј узимао земљу у закуп и радили смо у селу. После је дошло до реституције, а ми смо били у добром контакту са неким људима из институција у Београду. Постигли смо да нам врате скоро све имање.

Хвала Богу, долазе нам у помоћ и гости манастира. Да смо десеторица, не бисмо могли сами у манастиру све обавезе да завршимо – и конак да се очисти, и црква, и да се дочекају људи – да не долазе да нам помажу. И ожењени и момци долазе.

Кажете да су сестре и отац Тимотеј, са којима сте живели, много утицали на Ваш напредак?

Утицали су у смислу што ми нису давали да много размишљам, да се прелестим. Кад је човек млад, он је склон да проучава филозофије и

Разговор
водили:
протосинђел
Нектарије
(Ђурић) и
протођакон
Далибор
Мидић

13

ДУХОВНЕ ПОУКЕ

Хвала Богу,
долазе нам у
помоћ и гости
манастира.
Да смо
десеторица,
не бисмо
могли сами
у манастиру
све обавезе
да завршимо
– и конак да
се очисти, и
црква, и да се
дочекају људи
– да не долазе
да нам помажу.
И ожењени и
момци долазе.

да га све занима, што је добро. Али није добро ако нема контролу, ако нема некога да га мало спречи, да му постави кочницу, да схвати да није све само ум, него да треба мало и да се ради, и да се буде приземан.

Нису то биле старице. Три пута више од нас могле су да раде и да певају и да стоје у цркви. Ја сам себе доживљавао као старца, као неспособног у односу на њих. Не могу толико да радим, не могу толико да устајем... Не једу ништа, раде цео дан, дођу раније у цркву. Себе доживиш као старца! Да није било њих, ја бих постао филозоф. Одеш ти у цркву после, све то стоји, али ја бих имао више филозофски став према животу. Све бих друго расуђивао, само не бих давао свој допринос.

Мени је било невероватно колико је отац Тимотеј могао да ради. Његов темперамент ме је подстицао да размислим. Друго је кад човек само седи, гледа и размишља, али увек може и да размишља и да ради. Да размишља док ради, не да седи и размишља.

Једно од значајнијих Ваших издања јесте календар са правилима поста за сваки дан, који је познат у целој Српској цркви. Шта се из њега може видети, шта је, у ствари, хришћански пост?

У календару је најпре видљив списак дана када се пости на уљу, када на води, када је риба. кад разрешење, кад су трапаве седмице, а кад су празници. Али други део календара увек садржи поуке светих отаца о духовном посту. И сваки текст назначавача да је духовни пост важнији од телесног поста. Типик је дат да би човек знао правило. По том правилу он може да одмерава себе где се налази. У том смислу ми-

да се испостимо, сад мало да ојачамо. Ко је пратио црквени ритам, тај се никад није ни разболео нити је имао неке последице духовне. А ко по својој вољи измишља, он сâм пропада у неку прелест. Нормално, нико не може да одговара за последице нечијег прекомерног поста, односно непошћења.

Али деси се да ђаво подвали човеку. На пример, ја не осуђујем људе који не могу да посте. Мени их је на неки начин жао, жао ми их је. Али осудим некад људе за које видим да могу да посте, а неће. Некад игноришу, просто се ругају томе – е, то је већ за осуду. Исто и човек који пости може да буде надмен. Знам људе који посте, иду редовно у цркву и држе све, али...

Који су још аспекти важни у духовном животу, осим поста?

Телесни пост треба само да припомогне целокупном духовном и хришћанском животу. Тај живот мора да се води и кад није пост. Не можеш ти ван поста да кажеш „сад није пост, сад ја могу да живим како ’оћу и да радим шта ’оћу”. „Е, сад ћу да отпостим недељу дана и онда могу да се причестим!” Зато ја нисам присталица сталног причешћивања. Не због тога што то није потребно и што црква не учи да се стално причешћујемо.

слим да су и календар и правила светих отаца о телесном посту дати као једно ограничење за тело – што је друго-разредно, што треба да помогне духовном животу, духовној борби. Краће речено, ако неко не успе мало да савлада глад, онда ће му много теже ићи са другим стварима. Значи, почне се од мањег, мањег важног, као тренинг, да би се дошло до неких важнијих ствари. Црква је на неки начин дала допринос нашој физиологији, дајући ритам. Сад може ово, сад не може. Сад ћемо мало

Црква је на неки начин дала допринос нашој физиологији, дајући ритам. Сад може ово, сад не може. Сад ћемо мало да се испостимо, сад мало да ојачамо. Ко је пратио црквени ритам, тај се никад није ни разболео нити је имао неке последице духовне. А ко по својој вољи измишља, он сâм пропада у неку прелест.

Ја мислим да ће овај светски поредак да нас натера у систем заједништва где ћемо сви да будемо већи подвижници, мање гордељивци, и да ћемо морати чешће и стално да се причешћујемо, с обзиром на нападе, да ће то бити живот који ће духовно да нас одржава.

Него што људи нису спремни. Колико смо достојни, то је релативна ствар. Али се ми трудимо да будемо достојни. Цео духовни живот се своди, по мом мишљењу, на труд да будемо достојни Бога, живота и светог причешћа.

Има људи који живе озбиљно, али сматрам да је то мали број људи. Сигурно да они могу, да њима духовник може да разреши да се причешћују сваке недеље. Ја причам генерално, не причам о појединцима. Увек има појединаца који се причешћују, а нису за причешћивање, исто као што има оних који би могли много чешће да се причешћују, а не причешћују се – због умишљености

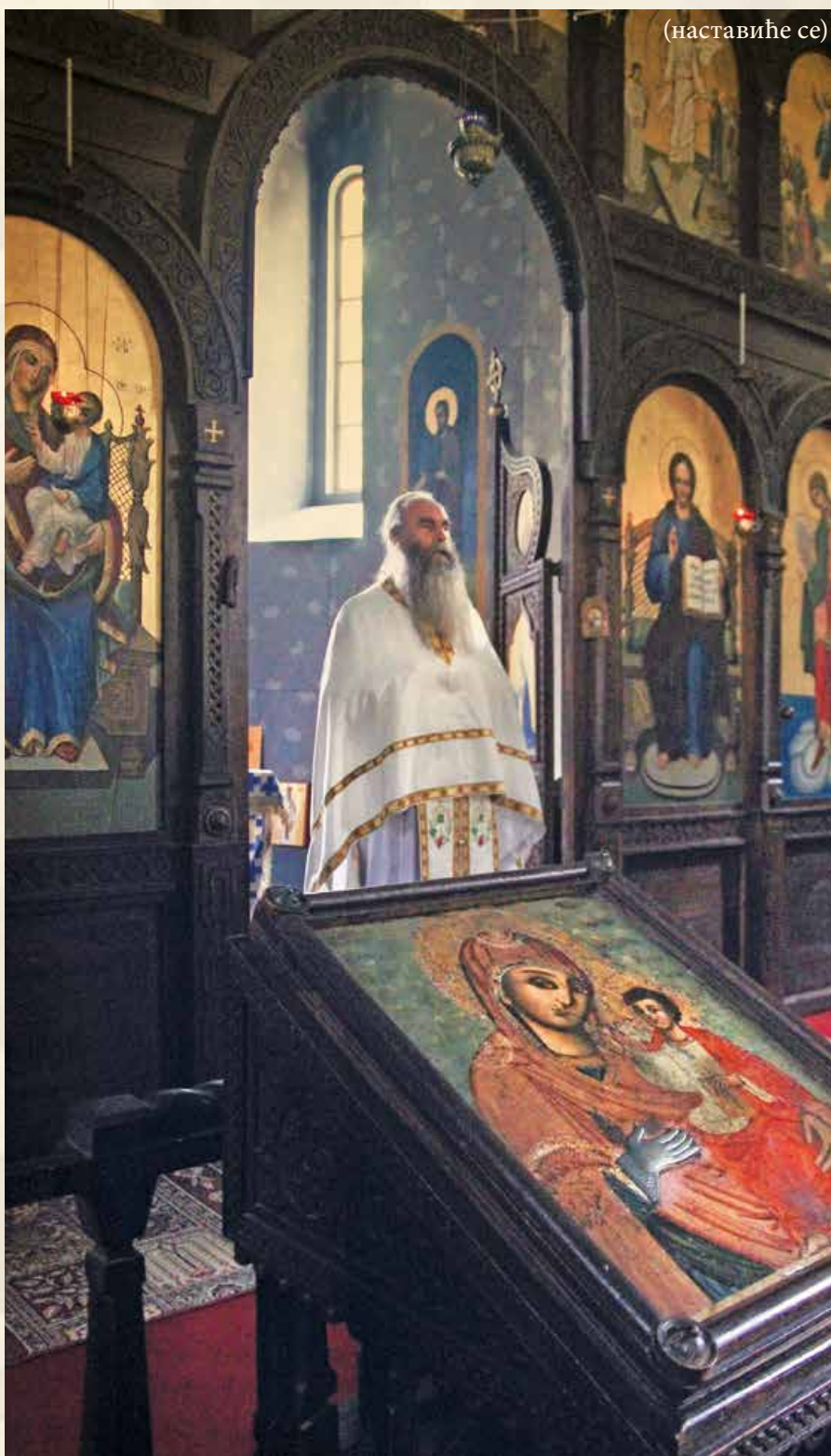
да нису достојни, да се нису спремили... На крају крајева, некад не треба ништа специјално ни да се спрема човек. Али ја знам примере који се вазда причешћују, а ниједну молитву не прочитају. Некад му је тешко чак и да каже опрости. И такав нема контролу ни од кога ко ће да му каже да је горд. Друго, сматрам кад се каже „хајде што више да се причестимо”, да многи свештеници греше, јер не знају ни да ли је неко крштен.

Ја мислим да ће овај светски поредак да нас натера у систем заједништва где ћемо сви да будемо већи подвижници, мање гордељивци, и да ћемо морати чешће и стално да се причешћујемо, с обзиром на нападе, да ће то бити живот који ће духовно да нас одржава. Али с обзиром да смо ми живели у једном свету где се нисмо припремали, то нам је задатак! Да ли смо испунили тај задатак? Ја мислим да ми нисмо на том духовном нивоу да се без приговора сви причесте у цркви. Када су то буквално сви, онда је то крајност.

Пост нама заправо служи да тим путем прођемо Велики петак и Велику суботу, да бисмо могли да васкрсемо. Али да бисмо васкрсли, опет морамо да се одричемо нечега, највише овоземаљских ствари. Многи су се на

погрешан начин одрекли себе. Угађајући свом телу и својим чулима, ми се у ствари одричемо себе, оне праве природе која је дата од Бога. Значи, кроз труд, кроз пост физички, кроз духовни пост, уздржавање од лошег, од зла, од лоших емоција, од лоших мисли, од гнева, од свега, ми у ствари треба да допустимо Богу да се усели у наше срце. Ми смо га сами истерали, сами својим трудом, подвигом и вољом можемо и да га пустимо. И као што неки светац рече – да нам васкршња радост не буде само у јелу и пићу, и што се сви радују да се и ми радујемо, него да заиста духом осетимо ту радост. Да будемо саучесници, причесници те радости васкрсења. ■

(наставиће се)

Старац Порфирије
Кавсокаливит

ПРИМЕР ЈЕ СНАЖНИЈИ ОД РЕЧИ

Ула сам нашег старчишку како саветује једну маму која се жалила да су јој деца немирна и да је не слушају. Безнадежним гласом, скоро плачући, питала је преподобног старца шта јој ваља чинити. Он јој је помало енергично указао да су криви она и њен супруг: „Потрудите се да будете у љубави – пример је јачи од речи, јер када се ви свађате и деца вас слушају и гледају непријатељско понашање међу вама, тада се она повређују, растужују, плачу и желе да побегну од куће. Познавао сам једну породицу, родитељи, да кажем, образовани, али свакодневно су се свађали пред сином и ћерком. Син, осетљиво дете, није могао да их гледа како се свађају. Тако повређено, сваки пут када би се родитељи свађали, дете би одлазило од куће, било дању, било ноћу. Шетао би око куће и чекао када ће престати кавга његових родитеља да би се вратио. Чујеш, да ли ме чујеш?” Значајно је старац говорио мајци, и наставио: „Младић није остао неопажен од силника таме, који су га видели како тумара наоколо, пришли су му и временом га уптели у лако утешно решење и наопаке љубави, односно у наркотике.” Узнемирена мајка прекиде преподобног старца и рече: „Па то ради и мој син, бежи када се ми свађамо.” „Ја ти казах”, рече јој.

Старац је у причи и пророчки говорио мајци како би јој препоручио да се сложе и поправе односи са њеним супругом, а да би се предупредила пропаст њеног сина. Тако је и било. Син је на крају, као жртва родитељске незрелости и непедогошког васпитања, премда су родитељи, али површно, уложили у његово високо образовање, нажалост, убројан у плејаду жртава преварног бича овога века.

Саветовати у бесу и са огорчењем

Чула сам старчишку како саветује једну мајку која је критиковала свог сина јединца јер је не слуша, па је зато огорчена и љута. Старчишка јој је одговорио својим најслађим заповедничким гласом: „Када се разбесниш и наљутиш,

дупло грешаш – и према Богу и према свом детету! Чуј шта каже Свети Јован Златоусти: *Ко саветује у бесу и са ојорчењем, не служи Богу већ демону.* Таквим твојим понашањем дете схвата да га не волиш, и што је још горе, као да му удараш песницу у стомак. Размазила си га као јединче, ти си крива, он је осетљиво дете, зато му покажи љубав, разговарај са њим, саслушај га са стрпљењем. Не жури да га казниш у гневу. Буди стрпљива, велика је то тајна. Учи да се молиш Богородици, Христу и светима. Своје примедбе треба са великом љубављу да износиш, али после молитве! Уколико буде упоран у свом понашању, ти буди упорна у молитви. Старајте се, ти и његов отац, са смирењем, љубављу и трпљењем да му објасните сваки пут шта је то што од њега тражите да чини. Дакле, трпљење и молитва.”

Ти јој недостајеш

Чула сам нашег старца како опомиње једну мајку удовицу која је имала проблема са понашањем вољене ћери. Мајка се жалила како ради од јутра до мрака након губитка супруга да њена љубимица не би оскудевала ни у чему, али њена ћерка, у то време средњошколац, више је показивала неблагодарност за натчовечанску борбу своје мајке. Док је она тако седела сва жалосна и у сузама, питала је старца: „Све сам јој пружила, старче, шта јој недостаје?” А старчишка, као духоносни и дискретан педагог, рече јој: „Ти јој недостајеш! Твоја ћерка те много воли, жели те поред себе! Ти си сада и њен отац и њена мајка. Све си! Зато пази на своју ћерку, није жељна хране и вишка одеће, већ тражи родитељску љубав и твој загрљај. Потруди се да те види, да разговарате, да ти се поверава. Е, да, затражи јој и опроштај.”

Мази своју бебу у мислима

Једну бремениту маму старчишка је саветовао и говорио јој тоном очинске нежности и духовне радости: „Пази на свој живот када си се већ нашла у таквој ситуацији. Буди срећна. Мази своју бебу у мислима, милуј свој стомак и причај му нежно. Бебица то разуме. Осећа да је волиш.” Старчишка се сав радовао док је говорио. „Иди у цркву и моли се. Буди спокојна. То што ти живиш – и оно живи. Што му дајеш – узима.” Тада би се окренуо ка мени просто срдачно, што је било карактеристично за старца: „Зар не каже и психологија да се од тренутка зачећа ембриона формира и његов карактер. Зар

Размазила си га као јединче, ти си крива, он је осетљиво дете, зато му покажи љубав, разговарај са њим, саслушај га са стрпљењем. Не жури да га казниш у гневу. Буди стрпљива, велика је то тајна.

Враћају се преморени с посла и немају времена ни да саслушају своју децу јер се старају око оброка и послова. Тако уморни, радије ће се одморити него да слушају било кога. И свакодневне проблеме довлаче у кућу. Дакле, шта ће бити од те деце?

нисам у праву?” Тада би старац нагласио једну богомудру поуку: „Родитељи треба да се моле, деца треба да су плод молбе и молитве, истинске љубави и жеље срца, а не просто жеља телесног уживања!”

Напустили су своју децу

Приликом једне моје посете преподобном старцу, затекла сам га у келији како плаче. „Шта се десило, старчишка мој”, упитам, „зашто плачете?” Одговорио ми је са очинским болом и узнемиреног погледа: „Много је проблема, кћери моја, много је проблема у породицама, плачем због деце, плачем и због родитеља, раде, од јутра до мрака раде да би зарадили за своју децу оно чега су лишени, а у суштини, напустили су своју децу иако верују да све чине за њих! Враћају се преморени с посла и немају времена ни да саслушају своју децу јер се старају око оброка и послова. Тако уморни, радије ће се одморити него да слушају било

кога. И свакодневне проблеме довлаче у кућу. Дакле, шта ће бити од те деце? Ко има стрпљења да саслуша децу, да се бави њима? Сами су криви што су нервозни, немирни, раздражљиви, ћутљиви, нерасположени и све то много пута преносе на децу.”

Хришћански живот је лаган

Када би неко гунђао како је хришћански живот тежак, тада би старчишка веома радосним тоном говорио да није тежак нити непријатан, већ лаган и пријатан. Довољно је да заволимо Христа целим својим срцем и да живимо животом у Христу са смирењем и љубављу. Када смо смирени, тада наш Христос нама дарује своју благодат. Без благодати Божије, сви наши покушаји, сва наша борба је бесплодна и не уводи нас у рај. Када имамо љубави за нашега брата, за читав свет, тада се годинаћу Божијом избегавају страсти зла, љубоморе, зависти, мржње, те се душа осећа слободном и радосном. Неопходан је труд, велики труд, да би неко постао хришћанин. Има добрих људи који нису добри хришћани. Треба да постанемо добри хришћани. Свакога дана да будемо све бољи. Тако ће и хришћански живот постати лакши.

Извор:

Ἡ Αἰκατερίνα Μοναχὴ,
Ὁ ὁσιος γέρον Πορφύριος:
Ἡ ἀγάπῃς καρδιά,
Κονταρωτίσσης –
Κατερίνης 2008.

Превод:

Јерођакон Николај
(Јоцић)

Арх. Димитрије Љ.
Маринковић

АРХИТЕКТУРА И ТЕОЛОГИЈА

ултидисциплинарно образовање архитеката-градитеља посматрано кроз историју није заобилазило теологију, као науку о Богу и судбини света и човека.

Теологија је у свакој епохи требало да обликовањем простора, односно одговарајућим архитектонским језиком обликује идеју и схватање о Богу. У доба Платона, образовање архитеката је сматрано, у односу на друге врсте образовања, за најузвишеније и најодговорније. У свом значајном делу *Десет књига о архитектури* чувени Витрувије пише: „Зато архитекта мора да буде писмен, вешт у цртању и добар познавалац геометрије, да добро познаје историју, да је марљиво слушао философе, да није незналица у медицини, да се разуме у правна питања и да има знања из астрологије и о небеским знацима”. Овим Витрувије упућује на амбивалентност образовања градитеља античких времена, посебно неопходног за градњу храма, који се тада сматрао „кућом богова”.

Градитељска искуства антике у потоњим епохама не остају заборављена, већ напротив, у складу са развојем хришћанске теологије и философије, бивају преобразена.

У поларизацији мишљења антике и хришћанства, у настојању да хришћанство заузме одговарајуће позиције на историјској сцени, архитектура црпи искуства различитих културних вредности. Ношен хришћанском идејом, храм није више „стан Бога”, већ дом у којем се „ломи хлеб”, где се хришћани окупљају на „вечере љубави”, и где то постаје место сусрета Бога и човека.

Први Божји храм на земљи био је сам рај – Еденски врт, у који је Бог долазио да беседи са човеком. После пада Адама и Еве, потреба за поседовањем храма Божјег подстиче његову материјализацију. Мојсијева скинија, подигнута после изласка израиљског народа из египатског ропства, била је место обитавања славе Божје, место општења народа са Богом. Ту се по први пут сусреће мишао о просторном присуству Бога. Први храм који сусрећемо у Светом писму јесте Јерусалимски храм, који је био „дом молитве”. Тако је храм за Израиљце постао место личног сусрета човека са Богом.

Историјски почетак настанка одређеног простора за верско окупљање повезује се са „Тајном вечером”. Први хришћани окупљали су се по кућама, где се слушала реч Божја и „ломио хлеб” славећи Бога (Дап. 2. 46). У време прогона свака кућа је служила као храм, а израз „дом молитве” сусреће се први пут код еванђелисте Луке (19. 48). Просторије, односно приватне куће у којима су се одржавале „вечере љубави” (Јуда 1. 12) зване „агапе” биле су различите, у зависности од поднебља у којима су се налазиле. Хришћани су се тада често окупљали и на гробљима

Ношен хришћанском идејом, храм није више „стан Бога”, већ дом у којем се „ломи хлеб”, где се хришћани окупљају на „вечере љубави”, и где то постаје место сусрета Бога и човека.

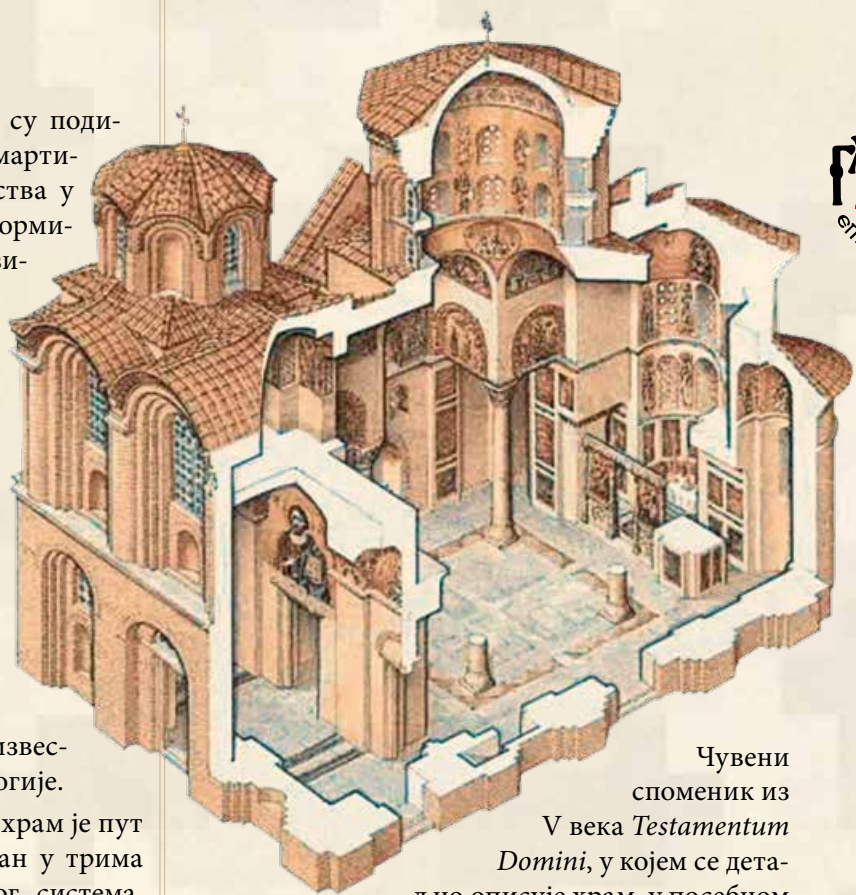
мученика пострадалих за веру, где су поди-
зали прве верске објекте називане марти-
ријумима. Легализацијом хришћанства у
време цара Константина Великог форми-
рана је црква-храм под именом бази-
лика. Тиме је истакнута преобра-
жавајућа улога и значај хришћан-
ства у односу на остатке античке
културе и наслеђа. Од тада почиње
и историја хришћанских храмова,
која ће увек представљати одблесак
богословских актуелности. Током
патристичког периода свети оци
нису били равнодушни према пи-
тањима просторне формулације
храма. Тако храм постепено добија
просторне атрибуте садржајно ос-
лоњене на старозаветну и новозавет-
ну основу, прецизиране решењима извес-
них питања тријадологије и христологије.

Као материјализовани Символ вере, храм је пут
успона. Архитектонски детерминисан у трима
димензијама Декартовог просторног система,
своју коначну функцију и заокруженост он до-
бија унутрашњим кретањем – богослужењем,
које води ка четвртој, дубинској координати и

димензији – увис. Од свих
уметности, једино архитек-
тура обликује невидљиво
(простор), бесконачно „пре-
води” и своди на једну од
димензија. Као пројава Бога
у творевини, храм би треба-
ло да се не супротставља ли-
нијама природе и места где
се подиже.

Оријентација храма у пра-
вцу исток–запад, устано-
вљена у V веку, подсећа да
је ново поимање времена
и историје уски праволи-
нијски пут којим верник,
спасавајући се, хода: од
стране мрака и незнабоштва
ка светлости и спасењу. То
је истовремено путања, кре-
тање кроз старозаветну сен-
ку и новозаветно испуњење
до истине која је у есхатону.
Упућивање на узвишено
место за изградњу храма је
сећање на стари Сион, од-
носно превасходно на не-
бески град Јерусалим, који
је Свети Јован у *Ошкровењу*
видео како „силази са неба”
(Откр. 21. 10). Улаз у храм са
западне стране није и једини.

Легализацијом
хришћанства
у време цара
Константина
Великог
формирана је
црква-храм
под именом
базилика.
Тиме је
истакнута
преображавајућа
улога и значај
хришћанства
у односу на
остатке античке
културе и
наслеђа.
Од тада почиње
и историја
хришћанских
храмова,
која ће увек
представљати
одблесак
богословских
актуелности.

Чувени
споменик из
V века *Testamentum
Domini*, у којем се дета-
љно описује храм, у посебном
поглављу упућује да црква, у знаку

Свете Троице, треба да има три улаза.

Просторне јединице храма такође имају симбо-
лично богословско значење. Почетак храма-црк-
ве је припрата (нартекс). То је подручје Старог
завета које просторно треба да подсећа на Мој-
сијеву скинију. Припрата је место уласка у цркву
и прихватања покајника, а тај улазак остварује
се светом тајном крштења. Крштење катихумена
обављало се у припрати, а таква просторно-бо-
гословска намена огледа се и у сликарској арти-
кулацији зидних, односно сводних повр-
шина унутрашњости припрате.

У југозападном делу припрате
обично се налази суд за ос-
вештану воду, иако се често
погрешно назива крстио-
ницом. Следећа про-
сторна јединица хра-
ма је брод (наос). То
је простор који сим-
болизује Нојеву ла-
ђу у којој верни на-
лазе уточиште. Наос
је и „Ново небо” и „Нова
земља”, место заједнице
обојених чланова цркве,
Царство Божје на земљи.
Иконостас је, сходно
богословском тумачењу,
опредмећено средство
узајамне комуникације
овостраног и оностра-
ног, видљивог и не-
видљивог. То је прегра-

да чији развој иде од niskих парапетних плоча у ранохришћанским временима, преко преграда са једноредним иконама у Средњем веку, до високих иконостаса са вишередним низовима икона, карактеристичним за потоње периоде. Иза њега налази се презвитерион који чини олтарски простор, с ђакоником на јужној и протезисом на северној страни.

Олтар је простор у којем се налази часна трпеза, на којој се обављају свете тајне. Он најчешће има облик шкољке, односно конхе, која по светим оцима представља пећину у којој се родио Богомладенац. Временом се олтар употпуњавао мобилијаром (часни престо и на њему Еванђеље, крст, дарохранилница, антиминос, путир, као и тронос са синтроносима), који је у просторном смислу прилагођен кретању свештеника и ђакона кроз олтар, у циљу обављања свете евхаристије. У ђаконикону се најчешће одлажу свештеничке одежде и остали помоћни предмети, док се у протезису врши освештење дарова – почетни део литургије над жртвеником, као неопходан предуслов за евхаристију.

Источнохришћански храм је обликован са настојањем да се просторним облицима, њиховим међусобним односом и сразмерама оствари одређено симболичко дејство. Најистакнутији и најважнији елемент архитектонске морфологије храма, кроз развој православне еклисијалне архитектуре је постало кубе. Оно је архитектонски симбол и носилац Небеског града Јерусалима, „кроз кога је Христос дошао, и кроз који ће опет доћи”. Кубе је управо место на коме се сакупљају сви материјални и нематеријални „вектори” (погледи, молитве) оних који својим присуством и учествовањем простор чине живим. До Христа Пантократора у темну

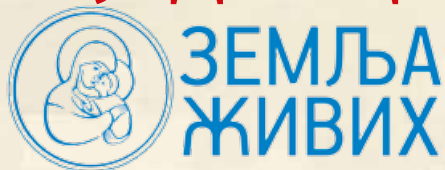
калоте средишњег кубета, „вектор” стиже клизећи равномерно обрнутим следом статичких сливних токова. Тако просторна схема храма (п)остаје наш живот у Цркви, у чијем контексту увек треба да буде постматрана и тумачена.

Форма храма настајала је и постепено се мењала временом. Она је најпре непосредан одговор на околину и лепоту природе – окружења. Градитељска вештина и својеврстан занос, углавном свесно сакриваних имена средњовековних неимара, имала је, осим конструктивних задатака, и функцију духовних по(р)ука. Није занемарљива ни чињеница да је често сама неминовност конструктивних захвата подстицала и побуђивала на нова решења, и сваки пут изнова на богословска тумачења и подвлачења (на)значења саме архитектуре. Унутрашњи простор храма, његови ефекти светлости и материјала, градивно ткиво разиграних пресека и умножених линија сводова, подстицали су окупљање око заједничког осећања, ослоњено на сотириолошку улогу Богочовека, остваривано у свршавању бескрвне жртве, као залога неминовности проласка кроз пропадљиво и трошно ка вечном. На тај начин, у исти мах, архитектура је и место (сусрета Бога и човека у циљу личног општења и заједничарења), свет и симбол којим човек уређује свој духовни положај како би на изванредан и својеврстан начин „завладао” простором и временом. ■

Источнохришћански храм је обликован са настојањем да се просторним облицима, њиховим међусобним односом и сразмерама оствари одређено симболичко дејство.

ТЕРАПИЈСКА ЗАЈЕДНИЦА

се налазио на дужности настојатеља Манастира Ковиљ. Заједница је наставила са радом и у време када је ондашњи игуман постао Митрополит загребачко-љубљански, а наставља и сада, када Његова светост служи на трону Патријараха српских.

Активности се спроводе у четири терапијске заједнице (у Ченеју, Вилову, Сланкаменачким Виноградима и Брајковцу), у којима борави од

Центар за психо-социјалну рехабилитацију и ресоцијализацију оболелих од болести зависности „Земља живих” организован је с благословом Његовог преосвештенства Епископа бачког г. Иринеја. Како стоји на интернет презентацији овог центра, он представља „пужену Божју руку свима онима који се осећају промашеним, неоствареним, уморним, разочараним, зависницима и независницима, тужним и сиромашним у срцу, Божји одговор онима који траже искрену радост и смисао у животу”. Клима живота у духу једноставне хришћанске породице у овој заједници створена је из уверења да се „зависник налази у egzистенцијалној кризи, а да хришћански живот, својом пуноћом, даје истински одговор на људски немир и да нико сем Бога Оца који је створио човека не може да оздрави његово рањено и повређено срце”. Зато се у „Земљи живих” предлаже молитва, рад, искрено пријатељство, истина и одрицање. Прављење хлеба, чишћење по кући, столарија, баштенски послови, рад са животињама, као и уметничко стваралаштво, иконописање, резбарија, позориште, неке су од активности које имају искључиво васпитни карактер. Услов за улазак у заједницу је само један: жеља за мењањем.

„Земља живих” основана је 2005. године под окриљем Светоархангелског манастира из Ковиља, по благослову Епископа бачког г. Иринеја. Оснивач и лидер пројекта био је Његова светост Патријарх српски г. Порфирије, још у време када

осамдесет до сто штићеника. Центар „Земља живих” организован је на основу искустава сличних пројеката који постоје у земљама Европске уније, као и у земљама нашег окружења. Боравак штићеника у терапијским заједницама је бесплатан и на добровољној бази. Рехабилитација траје укупно тридесет месеци и велики је изазов за сваког човека, стога је најважнија његова чврста воља за оздрављењем. Терапија се заснива на низу нефармаколошких метода, које имају за циљ постизање физичког опоравка, стабилизацију менталних процеса, остваривање духовног баланса, суочавање са стварношћу и самим собом, учвршћивање воље и радних навика, реструктурисање целокупне личности, овладавање сопственим сазнајно-емотивним потенцијалом, изграђивање сопствене личности кроз усмереност на другог и могућност спознаје вере као легитимне алтернативе претходном начину живота. Циљеви рехабилитације су суштинске промене у животном стилу и систему вредности.

Психотерапија је заступљена у свакој кући и обављају је компетентна лица. Радна етика је од суштинског значаја, тежи се учењу и развоју економског самоослањања кроз учешће у заједници, односно развијању одговорности и часног односа према раду. Образовање, обука и терапијске активности се спроводе у групама, на састанцима, у оквиру радних обавеза, молитве и у рекреацији. Користе се заједничке норме и вредности: правила,

прописи и социјалне норме заштите физичке и психичке безбедности. Корисници добијају смернице за самопомоћ при опоравку и образац за здрав живот. Употребљава се структура и систем организације рада, да би се одржало дневно функционисање заједнице као домаћинства. Молитва, пост и читање духовне литературе су карактеристичне духовне активности у процесу рехабилитације. Духовним препородом покрећу се радни и стваралачки потенцијали и унапређује квалитет живота.

Корисници добијају смернице за самопомоћ при опоравку и образац за здрав живот. Употребљава се структура и систем организације рада, да би се одржало дневно функционисање заједнице као домаћинства. Молитва, пост и читање духовне литературе су карактеристичне духовне активности у процесу рехабилитације. Духовним препородом покрећу се радни и стваралачки потенцијали и унапређује квалитет живота.

У терапијским заједницама „Земља живих” боравило је преко 3000 људи, док је преко 400 зависника од тешких и опојних дрога, алкохола или коцке успешно завршило читав програм. Референце за рад овог центра представљају потписани протоколи о сарадњи са Министарством здравља Републике Србије, Министарством унутрашњих послова Републике Србије, Канцеларијом за борбу против дрога Владе Републике Србије, Српским лекарским друштвом. Остварена је значајна сарадња и спроведене су заједничке активности са великим бројем домаћих и међународних институција, почев од владиних тела Републике Србије, градских управа Града Новог Сада и покрајинских секретаријата, до одељења за лечење болести зависности, специјалних болница и центара за социјални рад у више градова Србије.

На интернет презентацији терапијске заједнице „Земља живих” стоји и поздравно слово Његове светости Патријарха српског г. Порфирија:

Браћо и сестре,

Црква је ошворена за све, раширених руку њихвајћа свакој онаквим какав он јесте, не да би ја кријковала и осуђивала, него да би ја човекољубиво шешила, лечила и без обзира на дубину њада, указивала сваком човеку на мојћност њреображаја и узрасјања ка савршенству. Зависност ошкрива неушљиву и неујасиву мейафизичку жеђ човекову за смислом и љубављу. Једино Бој може да задовољи ову њојредбу. Без Боја, код зависника се више него код других види осећај усамљености и њразнине. Дроја

је свакако један од најјоубнијих и најварљивијих суројајћа. Штоја, кад неко њостјане зависник, њо је видљив знак да он нема само њсихолошки, него и дубоки духовни њроблем.

Нажалост, искрено њоворећи, зависницима се код нас мало ко озбиљно и с љубављу дави. Они су ујлавном њрезрени. Једини начин да им се њомојне јесте сјремност да се с великом њажњом и саосећањем ослушкују њихове душе, ејзистјенцијални болови и дубоки вайај за смислом, а њо значи да им се њружи безусловна, јеванђеоска, христјолика љубав.

*Његова светост Патријарх српски
г. Порфирије*

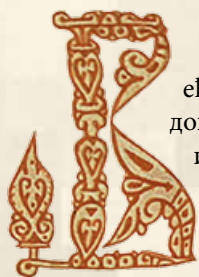
Координатор свих терапијских заједница у Центру „Земља живих” је г. Андреја Јовановић. Он брине о пословима васпитача, сарадњи са родитељима, припремним разговорима, презентацијама, јавним трибинама, превенцијама, гостовањима и свим потребним разговорима, преговорима и договорима. Приликом првог упознавања потребно је организовати информативне разговоре ради упознавања корисника са програмом рехабилитације и условима боравка у Центру. Такође је потребна сарадња са званичним институцијама, ради правилног тумачења медицинске документације и свих потребних консултација.

Духовник терапијских заједница „Земља живих”, протојереј ставрофор Бранко Ђурчин, објашњава да заједнице функционишу по принципу општежитељних манастира, кроз молитву и рад. Зависност је погрешан начин живота и погрешна употреба живота као Божјег дара. До правог начина живота можемо доћи држећи се система вредности које проповеда црква, управо на начин који црква практикује две хиљаде година. А то је интеракција, дијалог између људи, потрага за смислом и његово налажење у Христу – објашњава духовник штићеника „Земље живих”.

Извор чланка и фотографија:
<https://zemljazivih.info>
<https://eparhijabacka.info/category/eparhijske-ustanove/zemlja-zivih>

Протојереј
Дејан Јовановић

МЕТОХ СРПСКОГ МОНАСТИРА КОВИЉ НА ПЕЛОПОНЕЗУ

Давне 1999. године, док се над нашом земљом и дословно надвијала тама, усред ноћи, без упаљених светала на камионима, као пратња хуманитарне помоћи пристигло је неколико отаца у црним ризама из нама мало познатог дела Грчке, са Пелопонеза. Чудили смо се и дивили како су се они, гоњени љубављу према Господу и ближњем, из далеке Ахаје обрели овде, у родном граду цара Константина.

Али ако бисмо ми данас кренули пут Јеладе ка Пелопонезу истим путем, донекле бисмо назрели, ако смо чистог срца и отвореног ума, каквим је путоказима и знаковима омеђена та стаза. Кад иза Солуна скренете ка Јанини, здесна остављате Едесу или негдашње Водено (због водопада и много воде које поседује), а у Воденом Пожар (топлу бању, како је и данашњи становници зову).

А онда преко Гревена и Козанија, који подсећају на наше речи гребен и коза или кожа, дуж читавог пута сусрећете се са именима села која имају словенски завршетак на -ица. На самом Пелопонезу вас дочекују села, мања или већа, као што су Витина, Каменица, Сервос. На крајњем југу Пелопонеза сусретнете некога ко се презива Дусис, те вам каже како му је презиме по неком тамо српском цару. Онда вам је јасно да су на тим просторима некад обитавали ваши преци, али не као освајачи, већ као они који су се мирно насељавали око места са јелинским становништвом, живећи уз њих, будући да су „исте крви”, крви Христове, причешћујући се из исте чаше, истим телом и крвљу Господњом.

На самом том југу Пелопонеза, у стеновитим врлетима Манија, у Месинији, где 1821. године на Благовести слободарски дух спартански почиње свој устанак против Турака, у месту Доли, налази се манастир посвећен Преображењу Господњем. Игуман манастира и његов оснивач, старац Гаврило Ковиљац, дете рата, рођен 1940. у Каламати, наставио је своје студије медицине изучавањем класичне археологије и историје уметности у Британији, Француској и Немачкој. После одбране доктората из археологије, двадесет пет година је универзитетске професоре из Европе упознавао са заоставштином ромејског духа.

Често људи тако разиграног духа, који се чудесно играју речима трагајући за смислом, а не налазећи га ни у овоме свету ни у томе што чини, опијени том словесношћу, а усамљени у својој игри, себи најзад нађу саговорника. И овај га је нашао, а и више од тога: нашао је духовног оца, у лику Његовог преосвештенства Иринеја, Епископа бачког, а своју братију и игумана у настојатељу Манастира Ковиљ, садашњем Патријарху српском Порфирију. Манастир Преображења тако и званично постаје Метох Манастира Ковиљ, а старац Гаврило – Ковиљац. Тако га и називају

у овом делу Грчке, а манастир зову српским. Препознају га и по истом оном духу који краси наш Манастир Ковиљ, јер овај „кивог”, како га иначе још зову, постаје стециште познатих уметника попут Маризе Кох, оне која је Грчку представљала на Евровизији још 1976. године, затим Стаматиса Спанудакиса и многих других.

Братство манастира, архимандрит Нектарије, отац Алексеј из Албаније, чији брат живи и ради у Београду, и отац Силуан, често су посећивали Манастир Ковиљ. Прозборе и коју реч и произнесу понеку прозбу на српском језику. Они су ту да гаје парче Еденског врта, бринући се о творевини Божјој, ономе што се обично назива екологијом и заштитом око-

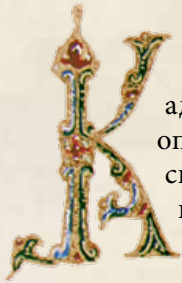
лине. Чувају заборављене расе месинијских коњића на чијим леђима утеху налазе деца са посебним потребама.

Отац Гаврило је већ опхрван својом болешћу, немоћан да хода, чак неразговетно и сриче коју поуку, но истог је разиграног духа. У свакој речи коју изговорите потражиће смисао и њоме вас привести к Слову, ка Логосу Божјем. Још увек плени својим познавањем језика, но пре свега отвореним срцем и радосним оком. *Гледај ме у очи, љовориши ли истиину?*, назив је књиге његових поука, недавно изашле из штампе. На улазу у манастир још стоји табла на којој пише да је то Метох Архангелског манастира у Ковиљу, а они који живе у њему су „Ковиљатес” – Ковиљци. ■

Фото: протојереј Светислав Петровић

Јерођакон Николај (Јоцић)

СВЕТОГОРСКЕ ПРЕЧИЦЕ

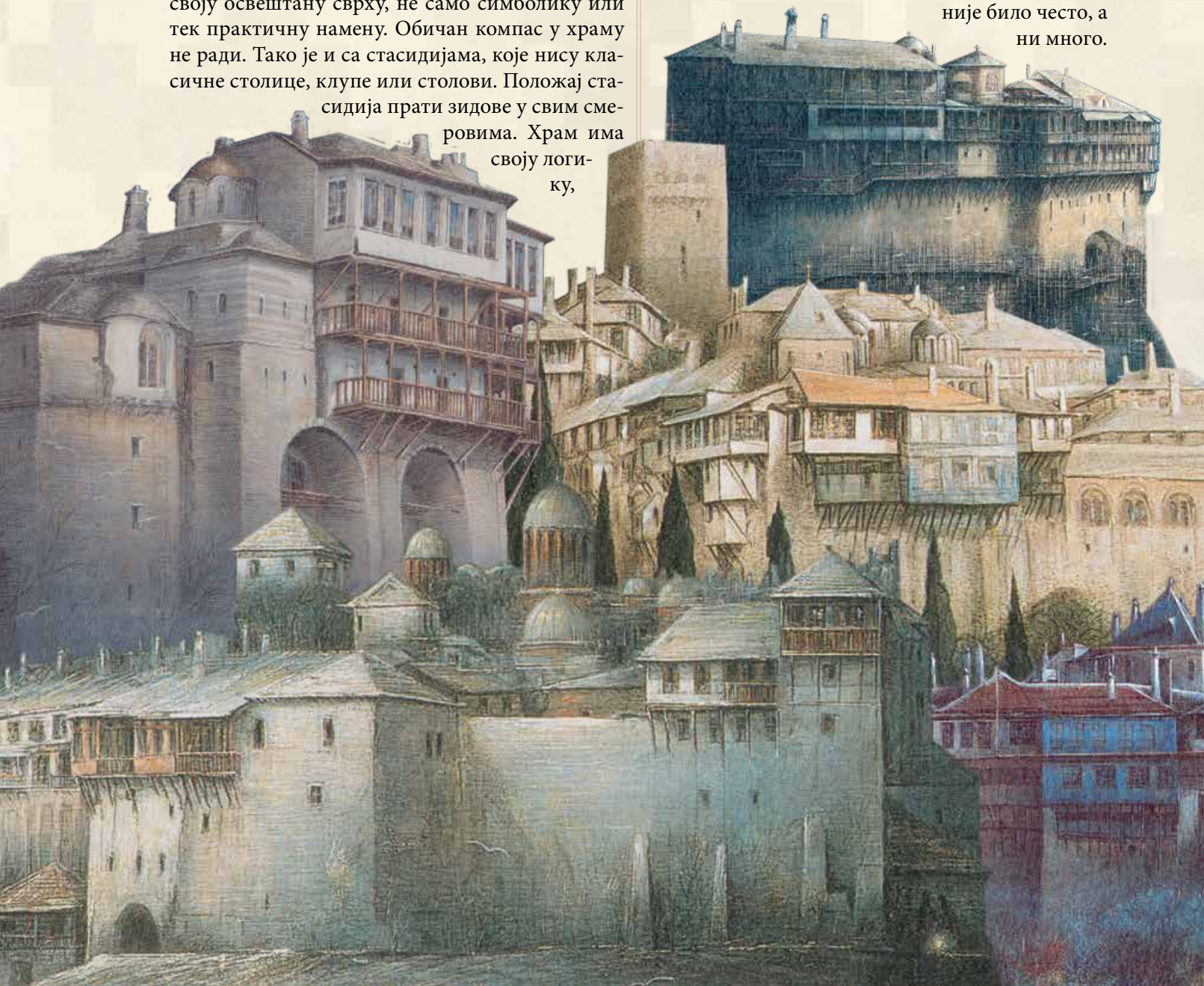

Када се закорачи на имање најстаријег општежића Свете горе и уђе у манастирско здање, човеку се обавезно заврти у глави. Величина порте и здања смештених у њој паралише поглед и усхићује емоције. Од десетог века до данас не виде се нарочите промене. Ту време није стало, већ се изгубило. Зато се и поклоници лако збуне уколико не оставе своје обичне оријентире у пристаништу пре уласка на Атос.

Одлазимо на вечерњу службу. Сваки детаљ привлачи поглед. Улазимо у цркву са навикама градског богослужења и помало смо збуњени оним што видимо. Монах држи књигу и пева са свог места, окренут западу. Брзо схватамо да ту нема запада. Све у храму, па и мобилијар, има своју освештану сврху, не само симболику или тек практичну намену. Обичан компас у храму не ради. Тако је и са стасидијама, које нису класичне столице, клупе или столови. Положај стасидија прати зидове у свим смеровима. Храм има своју логику,

која не одговара увек логици света. Богослужење носи у себи нарочиту гравитацију. У основи, грађевина јесте усмерена ка истоку, мада чак ни то правило није апсолутно. Довољан пример видимо у Јерусалиму у капели Христовог Гроба чији је олтар окренут ка западу. Осећамо да се у храму надилазе како време, тако и простор, па самим тим и земљописна усмерења. Поред *стайичној* центра, тј. олтара, појављује се и *иокрејни* центар, који може бити у припрати, на средишњим црквама, у параклису или солеји.

Службе у храму узводе нас ка Царству Божјем, а не ка истоку. То важи и за положај чтеца односно ђакона док чита библијски текст. Ко је био у Хиландару сигурно је приметио да се Апостол и Јеванђеље читају према олтару. Зашто је то тако? Могући одговор крије се у историји и црквеној уметности. Положај онога који чита на служби одређује положај верних, као и архитектура. Наиме, саборни храмови светогорских манастира најчешће имају велики певнички простор и сва братија сабрана је ту и окренута према средини, тј. сви су испод централне куполе. До краја прошлога века на Светој гори посетилаца није било често, а ни много.

Све у храму, па и мобилијар, има своју освештану сврху, не само симболику или тек практичну намену. Обичан компас у храму не ради.

Тако је остала навика да се све чита према олтару. У том смислу, Литургија апостола Јакова такође даје добар пример. Како старозаветна, тако и новозаветна штива произносе се према народу јер се вернима и упућују. *Тријеза речи*, о којој говоримо, лекцију вере – тропаре, читања и проповед – *иослужује* присутнима лицем ка лицу. Дакле, директно, не окренутим леђима. Ниједан јавни говор или порука не упућује се с леђа. Сетимо се да на Васкрс служимо тзв. *вечерње љубави*, када читамо Јеванђеље на другим језицима. Ово јединствено богослужење светогорци служе тако што се монаси распореде по стасидијама и читају исти

јеванђелски одломак са свих страна света ка унутрашњости храма.

То нам поручују и саме фреске. Све су окренуте ка центру храма, а не ка истоку. Отуда још увиђамо да оне нису тек декорација амбијента, већ живи учесници сваког догађаја у храму. Не зовемо их живописом само зато што би требало да се сликају на живом, односно свежем малтеру или зато што су зидови напросто естетски оживели, већ зато што осећамо и верујемо да су фреске живе. А знамо да јесу још по нечему. Свима је занимљиво када се полијелеј, хорос и кандила на свеноћним бденијима зањишу. Зашто монаси то раде? Управо зато да бисмо осетили да је храм жив. Живи дом Бога живог. Основа оваквог разумевања храма крије се у чину његовог освећења. Наиме, све кључне радње које свештеник обавља на крштењу, чини и архијереј када освећује богослужбени простор – кропи га освећеном водом, миропомазује, затим купа свету трпезу, облачи је у белу кошуљу и др.

У манастиру Ивируну после вечерње службе стари гост прилази игуману Василију и

пита: „Старче, ја сам човек од акције, зашто не бисмо нешто конкретно радили уместо да овомолико времена проводимо у цркви?” Игуман није имао спреман одговор у том трену. Прошло је неколико дана и понудио је пријатељу следећи одговор: „Шта ради дете у мајчиној утроби? Наизглед ништа. Али, оно расте. Тако и ми монаси, гледано са стране, силне сате проводимо у храму и ништа не радимо, али ми растемо.” Тешко је наћи боље објашњење од старчевог. Доживети храм као материцу Цркве Божије велики је благослов и предањско разумевање хришћанске богомоље. На старо Никодимово питање „Како се може човек родити кад је стар? Еда ли може по други пут ући у утробу матере своје и родити се?” (Јн 3, 4), поред познатог Христовог одговора, може се рећи и овако: не само да може, него „опет и много пута” може. Рађа се у литургији, у храму. То је нова мајчинска утроба. Жена носи у себи новог човека девет месеци, а Црква „трпи” целоживотну бременитост свакога од нас, док не одбацимо старог и узрастемо у новог човека Божјег (Еф. 4, 22-23). Храм је њена физичка и естетска

димензија, а литургија нематеријална и суштинска. Могло би се рећи да је храм на граници двеју реалности. Он је више од простора.

Као што је Богородица Неограниченог својом утробом „ограничила” и Безвременог „задржала” у времену, тако и Црква свештеним простором и освећеним временом, од људи ограничених веком и грехом ствара велике хришћане и вечне житеље раја. Проводећи дане и ноћи на службама, човек осећа да га „мишићи храма” – конхе, апсиде, сводови, лукови, куполе и калоте – „чувају, греју и развијају” попут материце, док се не уобличи „у човека савршена у меру раста пуноће Христове” (Еф. 4. 13).

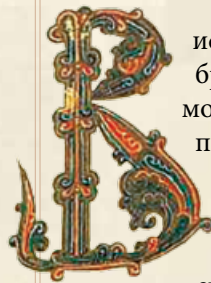
Доласком у храм исповедамо да „човек не живи само о хлебу”, у време поста, пак, осећамо да о хлебу живимо још и најмање. Толико тога нематеријалног може и треба да нас храни. Осим што је храм једна велика и света трпеза, он је истовремено и велика учионица. Сваки пут кад се спремамо за цркву, признајемо да нисмо све научили, нисмо све разумели. Као што се наставници вежбају за часове разним припремама, а ученици домаћим задацима, тако исто свештенство и верни народ долазе у цркву са претходно уложеним трудом, свако на свој начин.

То је нова мајчинска утроба. Жена носи у себи новог човека девет месеци, а Црква „трпи” целоживотну бременитост свакога од нас, док не одбацимо старог и узрастемо у новог човека Божјег.

ЦРКВА КОЈА ЖИВИ И СВЕДОЧИ МИР

Из беседе
Патријарха
српског
г. Порфирија
на устоличењу
19. фебруара
2021. године
у Саборној
цркви
у Београду

исокопреосвећена и преосвећена
браћо архијереји, преподобни оци,
монаси и монахиње, часни оци, ваша
превасходства, драги пријатељи,
браћо и сестре, верни народе
светосавски православни!

Са дубоким смирењем и осећајем
страхопоштовања прихватам данас
чињеницу која је овим саборним служе-

њем божанствене свете литургије
савршена у нашим очима,
умовима и срцима, а то је
да сам недостојни благо-
вољењем Божјим и бла-
годатним сагласјем моје
браће у Христу, отачаствених
архијереја, узведен у свети и
божанствени, Богом подигну-
ти престо светога кир Саве, у
престо великог архијерејства на
коме треба да седи достојан са-
општник апостолскога седења.

Пред живим Богом и пуноћом
Цркве Божје, пред свима ва-
ма, заједничари звања небеско-
га, искрено, према исконском
искуству небеске трубе Светога
апостола Павла, исповедам да
се немам чиме похвалити осим
слабостима и гресима својим. Обузет свеште-
ним трепетом пред овом узвишеном тајном и
свестан множине задатака на које по повере-
ној дужности треба заједнички да одговоримо,
знам да ће овај успон ублажити сила Духа
Утешитеља који дише где хоће и сама сила Је-
ванђеља Христовог који нам даје моћ да у њему
чинимо све.

У том настројењу првенствено желим да
наша света Српска православна црква, сву-
где где јесте, живи пуним плућима; да сва-
ки православни хришћанин живи истинску
слободу у Господу Христу и да јеванђелске
вредности буду свакодневица свих људи који
су православни, јер је то једини могући начин
сведочења истине, која треба да буде мост пре-
ма свима онима који чежњиво, било да су тога
свесни или не, трагају за њоме. Христос је наша
мера, Он је наш покретач, али и наше огледало.
Њиме се меримо и њиме смо измерени. Стога,
патријарашка служба примарно треба да буде
утемељена на духовном искуству светих Божјих
људи, на њиховом односу са јединим новим под
сунцем – Христом Богочовеком, Спаситељем ду-
ша и тела наших, Спаситељем читавог света и све
творевине. То искуство, обједињено и преточено
у црквено предање, позвани смо заједнички да
чувамо, али не само да чувамо, него да га чинимо
и активним и актуелним, истовремено и свевре-
меним и савременим.

Није
првенствени
задатак
цркве да
ствара боље
услове за
живот, да
се труди да
решава било
коју врсту
социјалних,
политичких,
психолошких
и сваких
других
проблема.

Није првенствени задатак цркве да ствара боље услове за живот, да се труди да решава било коју врсту социјалних, политичких, психолошких и сваких других проблема. У цркву долазимо на свету литургију да бисмо ту дотакли, наслутили оно што је најважније, да бисмо ту дотакли и примили крст Христов, али крст Христов који истовремено значи васкрсење. То је основни задатак цркве, зато постоји у свету, а све ово друго поменуто само по себи као продукт тог примарног опредељења биће обасјано управо тим истим крстом и васкрсењем Христовим. Ако све имамо а то немамо, узалуд је, а ако то имамо, све смо онда добили.

Зато је важно схватити и осетити снагу цркве која живи и сведочи мир, благовестећи га свим народима и свим људима добре воље. Свим народима, јер сваки човек је саздан као икона Божја и сви смо позвани у њему Спаситељу једно да будемо. Ако њему припадамо, онда се трудимо да кроз њега свако у срцу нашем буде наш. Да наше срце буде простор у којем, баш зато што он у њему обитава, има не само места за све, него има места за све који у љубави и загрљају с нама живе.

Апостол нас позива на реч и дело који ће бити преображени речју Христовом, умом Христовим; да не говоримо научени од мудрости људске, него научени од Духа Светога. И како вели – духовним духовно доказујући. Послање цркве је да изграђује мир и међусобно поверење, силом мира Христовог који јој је подарен. Ако имамо мир Божји у себи, мирићемо се с другим човеком, са природом, а бићемо измирени и са собом. Наш допринос ће бити не пре свега у ономе што чинимо, него у ономе што јесмо. А из тога што јесмо

чинићемо и оно што треба да чинимо. За такав циљ, оци, браћо и сестре, вреди живети и живот свој положити.

Црква је саборни организам, Сабор светих, небоземна заједница свих и свега, која све у себе позива и укључује, ништа и никога унапред не одбацујући због било каквог земаљског, обичног људског критеријума. Црква је позвана да сабира, да обједињује и спаја, да служи миру и јединству. Полазећи од чињенице да је служба Патријарха српског – служба првог међу једнакима, и да је биће наше цркве саборно, настојаћу да негујем овај саборни дух, као најважнији цвет нашег богочовечанског стабла.

Политика, у изворном смислу речи, у антици, где се и појавила као

појам, сматрана је бригом за оно што је заједничко, бригом за заједнички живот. У тој бризи су учествовали сви грађани и сви су једнако делили одговорност за друштво, за оно што је заједничко. Том врстом политике не само да хоћу, него и дубински осећам да и морам да се бавим, као што је и сваки човек дужан да то чини у мери у којој је то њему дато и на месту на којем се налази.

Желим да овом приликом поздравим наш народ широм земаљског шара и да му свагда и свуда где се налази пошаљем благослов силе Божје и молитве охрабрења и подршке. У мојим молитвама на првом месту ће бити православни Срби на страдалном Косову и Метохији, који су у нераскидивом јединству са нашим народом у читавој Републици Србији, али и са нашим благоверним народом који живи у Црној Гори и Републици Српској, у Босни и Херцеговини у целини, али и у свим другим земљама где наш народ живи. Највећа брига моја и наше цркве и даље је наше многострадално Косово и Метохија, наш духовни Јерусалим, како је говорио блаженопочивши Патријарх Иринеј. Косово и Метохија за Србе нису напросто само мит, јер мит припада свету имагинације, и ту можемо губити и побеђивати. Косово је за нас завет, а тај Косовски завет је везан за Нови завет у чијем темељу стоји светост. Отуда је Косово за нас заправо нит, пупчана врпца која нас повезује са нашом духовно-историјском колевком, са суштином нашег идентитета.

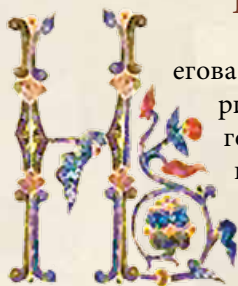
Наставићу, колико год могу, да служим нашем верном народу у мени драгој Хрватској која је постала моја друга отаџбина, народу чију дубоку веру, снагу и љубав сам упознао и која ће бити узор и мени у годинама које предстоје. Исто то важи и за Словенију. У јулу 2014. године рекао сам у Загребу, и не одустајем од тога, да ћу целим својим бићем, скромним снагама, али снагом и силом благодати Божје радити на повезивању људи, на изграђивању мостова и успостављању дијалога са свима. Настојаћу да по истом кључу свој браћи, без обзира ком народу и којој вери припадају, а која живе у земљама у којима смо ми православни Срби већина, будем такав пријатељ какве сам ја стекао у Хрватској и Словенији. Стога молим и вас и све нас, оци, браћо и сестре, да наставимо чинити тако, молећи се нашим светим прецима и небеским заступницима да нам у томе помогну, и да са таквом надом већ овде и сада достигнемо живот вечни!

То је основни задатак цркве, зато постоји у свету, а све ово друго поменуто само по себи као продукт тог примарног опредељења биће обасјано управо тим истим крстом и васкрсењем Христовим.

У цркву долазимо на свету литургију да бисмо ту дотакли, наслутили оно што је најважније, да бисмо ту дотакли и примили крст Христов, али крст Христов који истовремено значи васкрсење.

„БЕЗ НИША СВЕТ БИ ДРУГАЧИЈЕ ИЗГЛЕДАО”

Прва канонска посета
Патријарха српског Порфирија
Епархији нишкој

Негова светост Патријарх српски г. Порфирије стигао је у петак, 23. априла 2021. године, у поподневним сатима, у своју прву званичну посету Православној епархији нишкој од избора за поглавара Српске православне цркве. Њега је у порти Саборног храма Силаска Светог Духа на апостоле дочекао Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније заједно са Преосвећеним епископом тимочким г. Иларионом, свештенством и благочестивим верним народом Епархије нишке. У част Патријарху служен је свечани чин доксологије, којим је началствовао протосинђел Нектарије.

Свештенослужитељи који су учествовали у доксологији носили су мошти Светог великомученика Артемија, које се чувају у Саборном храму у Нишу, и мошти Светог исповедника Доситеја. Његову Светост поздравио је Преосвећени епископ нишки Арсеније, који је Патријарху заблагодарио на томе што је Епархија нишка једна од првих коју је својом посетом благословио. Владика је у свом поздравном обраћању посебно истакао да Епархију нишку и Митрополију загребачко-љубљанску, на којој је столовао Његова светост пре избора за поглавара Српске цркве, повезује Свети исповедник Доситеј (Васић), Епископ нишки и потоњи први Митрополит загребачко-љубљански.

Патријарх српски је затим поздравио Преосвећеног владика Арсенија и поверену му паству, над којима молитвено бдије од доласка на трон Епи-

скопа нишких 2017. године, након свог великог претходника, блаженопочившег Патријарха српског Иринеја, исказујући своју духовну и емотивну ганутост што ће у Нишу служити свету архијерејску литургију управо на Лазареву суботу, која је била слава некадашњег Епископа нишког и касније Патријарха српског. Његова светост изразио је нарочиту радост што се налази у граду из којег је потекло семе, а онда се за читаву хришћанску васељену и родио плод истинске духовне слободе, слободе у Христу, Свети Константин Равноапостолни и Велики, онај који је у најдубљем и најаутентичнијем смислу те речи истински демократа – демократа по јеванђељу Христовом. Без Ниша не би било ни данашњег културног света, који сажима све векове од Константина до данас. Не би било стваралаштва, не би било те културе која је истовремено култура слободе, али и култура Јеванђеља Христовог. Без Ниша би, сасвим сигурно, свет много другачије изгледао – истакао је Патријарх српски.

Свечаном дочеку и доксологији присуствовали су представници Министарства културе и информисања Републике Србије, Војске Републике Србије, представници институција Града Ниша, истакнути појединци из јавног живота Ниша и свештенослужитељи Епархије нишке.

Истога дана, Његова светост Патријарх српски г. Порфирије свечано је отворио новоформирану Музеј црквених старина Православне епархије

Његова светост изразио је нарочиту радост што се налази у граду из којег је потекло семе, а онда се за читаву хришћанску васељену и родио плод истинске духовне слободе, слободе у Христу,

нишке у Светосавском дому при Саборној цркви у Нишу, у присуству домаћина, Преосвећеног владике нишког Арсенија, и уважених званица. Из Министарства културе и информисања Владе Републике Србије, које је финансијски подржало оснивање Музеја, отварању је присуствовао др Дејан Масликовић. На почетку свечаности, Епископ нишки Арсеније благословио је почетак рада Музеја и поздравио високе званице, подсетивши присутне на славну историју Епархије нишке, о којој музејски предмети сведоче. По речима Преосвећеног г. Арсенија, ова изложба представља мате-

ријално историјско сведочанство наше хришћанске прошлости, наше писмености, наше уметности и наше културе.

Свечано отварајући Музеј црквених старина Православне епархије нишке, Свјатјејши патријарх је истакао да црквене ризнице јесу континуитет. Без сећања на прошлост и њеног оприсутњења у нашој садашњости нема квалитетног сада, а без квалитетног сада тешко да можемо имати наду у квалитетну, аутентичну, истински човека достојну будућност. Овде ће, почев од дана отварања, бити изложене и личне ствари блаженопочившег Патријарха српског г. Иринеја, некадашњег Епископа нишког, које је Његова светост Патријарх Порфирије даривао Музеју.

**Свети Константин
Равноапостолни и
Велики, онај који
је у најдубљем и
најаутентичнијем
смислу те
речи истински
демократа
– демократа
по јеванђељу
Христовом.**

Далибор Мидић, архивист Епархије нишке, захваљујући чијој љубави и пожртвованости је Музеј црквених старина Православне епархије нишке, након много времена, поново основан.

На Лазареву суботу, 24. априла 2021. године, Његова светост Патријарх српски г. Порфирије служио је свету архијерејску литургију у Саборном храму

Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу, уз службу Преосвећене господе Епископа тимочког Илариона и домаћина Епископа нишког Арсенија. Током литургије, хорским појањем одговарала је Нишка црквена певачка дружина „Бранко”. По прочитаном јеванђељу беседио је Свјатјејши патријарх, поучивши верне о данашњем празнику.

„Кроз сузе Господа Исуса Христа и кроз његов унутрашњи потрес за својим умрлим пријатељем показује се његова људска природа и наша људска природа у њему, то јест неслагање и бунт људске природе против смрти и пролазности. Смрт је највећа тајна и највећи проблем за људски род и сваког човека. Његов највећи страх је страх од смрти, од нестајања, суочења са апсолутним ништавилом, и од раздвајања људи који су међусобно љубављу повезани. И ова епидемија, искушење са којим смо се суочили, заправо је подсетник да смо пролазни и да смо смртни. Управо из тог разлога Господ је дошао међу нас, постајући човек, да би из бескрајне љубави према човеку воспоставио оно што је човек покварио и што не може више сам да оствари – да буде учесник вечнога живота. Љубав Божја према нама је гарант нашег постојања, како у историји тако и у вечности”, рекао је у својој беседи Патријарх српски г. Порфирије.

Преосвећени епископ Арсеније обратио се на крају свете службе Његовој светости, заблагодаривши му још једном на очинском благослову који је својом посетом донео Епархији нишкој, напомињући да је Ниш, као друга престоница наше отаџбине, увек волео и воли своје патријархе.

Радио *Глас Епархије нишке* реализовао је директан видео пренос свих важних догађаја током канонске посете Патријарха путем свог Јутјуб канала, као и аудио-пренос у свом специјалном програму. ■

**Без сећања
на прошлост
и њеног
оприсутњења
у нашој
садашњости
нема
квалитетног
сада, а без
квалитетног
сада тешко
да можемо
имати наду у
квалитетну,
аутентичну,
истински
човека
достојну
будућност.**

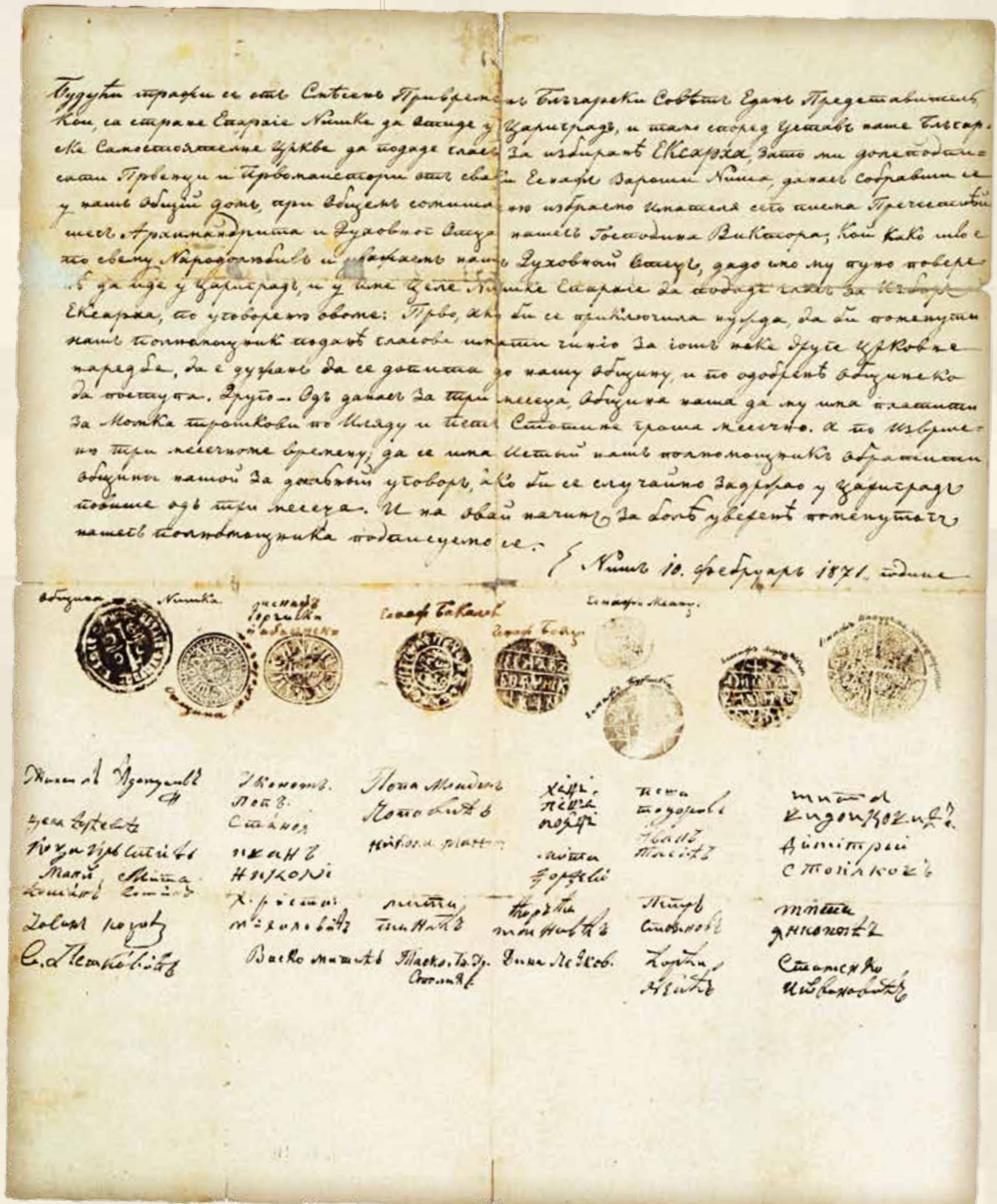
ПУНОМОЋЈЕ НИШКИХ ЕСНАФА ЗА ИЗБОР АРХИМАНДРИТА ВИКТОРА ЗА ЕГЗАРХА НИШКОГ

Документ издат 10. фебруара 1871. године, на папиру димензија 34x42 цм, писан ручно, са утиснутим печатима и потписима старешина еснафа, који шаљу свог представника у Цариград да гласа за избор Егзарха нишког.

Синод Митрополије нишке сачињавали су Митрополит, поп-иконом, сакеларије Митрополије, таксодот Хиландарског метоха у Нишу, калуђери Рилског и Дечанског метоха и по један представник сваког еснафа.

Виктор Чолаков (1797–1888) је био последњи Митрополит нишки Бугарског егзархата (1872–1878), а први Епископ нишки аутокефалне Православне српске цркве у Кнежевини Србији (1878–1883).

Писмо се чува у Народном музеју у Нишу, под инвентарским бројем 146/и.

Марко Стојиљковић

СТАВ НИШКОГ ВЛАДИКЕ ВИКТОРА О ЦРКВЕНОМ ПИТАЊУ

слобођење града Ниша од турске власти затекло је на нишкој владичанској столици Владика Виктора, коме је тај положај потврђен од српске владе 1. фебруара 1879. године.

Њему је био поверен тежак задатак да у сарадњи са српском владом и црквом крене у озбиљан проблем уређења и организовања Нишке епархије. Међутим, Владика је био принуђен да у наредним годинама уђе у сукоб са српском владом, и да у сарадњи са осталим епископима из Србије покуша да одбрани црквену самосталност која је била угрожена. Реч је о спору који је настао између Напредњачке владе и Митрополита Михаила, а који се ускоро проширио на читаву ондашњу највишу црквену хијерархију. Из тог спора се изродило тзв. *црквено њишање*.

Оно што је изазвало Митрополита била је одредба унета у Закон, да се наплаћују таксе за уверења о рукоположењу, хиротонији, хиротесији, па чак и монашком постригу.

Оно што је изазвало Митрополита била је одредба унета у Закон, да се наплаћују таксе за уверења о рукоположењу, хиротонији, хиротесији, па чак и монашком постригу. Митрополит се, у писму министру просвете и црквених послова Стојану Новаковићу, жалио због таквог начина доношења закона, посебно истичући да је канонима цркве строго забрањено новчано таксирање благодатних Божјих дарова.

Главни актери у овом сукобу били су, с једне стране, Напредњачка влада и краљ Милан, подржани од стране Аустроугарске, а са друге Митрополит Михаило иза кога је стајала Српска црква. Сукоб између Митрополита и Напредњачке владе био је изазван априла 1881. године, доношењем Закона о *шаксама*, који се у великој мери тицао цркве, а црквене власти при његовом доношењу нису биле консултоване.

Стојан Новаковић је убрзо одговорио Митрополиту, пребацујући одговорност за доношење Закона на Народну скупштину. У том одговору он је као узрок тог поступка навео: „очевидно веома ослабели, скоро упропашћени ауторитет Цркве и њених служитеља у народу, почесте сукобе свештенства с моралним осећањима народним, видљив недостатак крепке дисциплине, живе спреме и приготовљености за свој позив”.

Архијерејски сабор је подржао став свог поглавара. Када је овај наставио да напада Закон, кнез Милан је у договору са Владом одлучио да уклони Михаила са места Београдског митрополита.

То је одговарало и интересима Аустроугарске, јер је Митрополит био познати русофил и велики националиста. Митрополит је смењен 18. октобра 1881. године, а истог дана је за администратора Београдске митрополије постављен дотадашњи Епископ неготински Мојсеј.

Митрополит се, у писму министру просвете и црквених послова Стојану Новаковићу, жалио због таквог начина доношења закона.

Владика
Виктор
(1797–1888), 33
фото: Архив
Епархије
нишке

ИЗ ПРОШЛОСТИ

Смена Митрополита Михаила изазвала је у редовима српских епископа панику, али и пркос према ономе што се збивало. Епископи, међу којима је био Владика нишки Виктор, писали су 21. октобра 1881. године министру Новаковићу: „Кад се архијереј разрешава од дужности и уклања са управе без пресуде надлежног суда, и без пензије и признања године службе, онда се тиме положај свих архијереја доводи у бесправно стање. Сабор архијерејски са дубоким сажаљењем увиђа да тиме положаји архијереја постају илузорни и бесправни и да отачаствени архијереји, налазећи се на тако пониженим и бесправним положајима, не могу са достојанством вршити своје тешке дужности, које имају и према Цркви и према држави. Услед тога да им није могуће и даље остати на управи поверених им епархија, као положајима, који су сада оглашени као бесправни.” Убрзо након тога, епископи су обавестили министра Новаковића да обустављају свако

Милан I
Обреновић
(1854–1901)
био је кнез
(1868–1882)
и први
нововековни
краљ Србије
(1882–1889)

ти, владике су се умириле и повукле свој акт о престанку са радом. У том моменту се чинило да су се страсти смириле, међутим, нову буру изазвао је предлог Владе да се у закону о цркви изврше додатне измене. Епископи се нису са тим сложили јер још увек није био изабран Београдски митрополит, али је Влада, противно таквом њиховом ставу, 31. децембра 1882. године донела *Закон о изменама и дојунама у закону о црквеним властима православне вере од 30. септембра 1862. године.*

даље дејствовање, како у Сабору, тако и у својим епархијама. Тако је из смене Митрополита Михаила настало *црквено њишање*.

Не дуго након доношења овог акта, епископи су се састали са краљем Миланом, и после његовог уверавања да ће се стање у цркви поправи-

ти, владике су се умириле и повукле свој акт о престанку са радом. У том моменту се чинило да су се страсти смириле, међутим, нову буру изазвао је предлог Владе да се у закону о цркви изврше додатне измене. Епископи се нису са тим сложили јер још увек није био изабран Београдски митрополит, али је Влада, противно таквом њиховом ставу, 31. децембра 1882. године донела *Закон о изменама и дојунама у закону о црквеним властима православне вере од 30. септембра 1862. године.*

Најважније измене извршене су у погледу састава Архијерејског сабора и изборног тела које бира Митрополита. Састав Архијерејског сабора сада су, поред епархијских архијереја, чинили још два архимандрита и по један протојереј из сваке епархије. Изборно тело су сада чинили сви чланови Архијерејског сабора, председник Министарског савета, министар просвете и црквених послова, председник Државног савета, председник Касационог суда и пет чланова Народне скупштине. председавао му је епископ који је био најстарији по посвећењу, а избор се подносио краљу на одобрење.

Владике су се противиле овим променама, насталим из очигледне тежње српског владара и Владе да ставе под своју контролу врх Српске цркве и ускладе је са својом аустрофилском политиком. Следећи циљ био је избор новог Београдског митрополита који би сасвим одговарао таквим тежњама. Међутим, владике су одбијале да узму учешћа у том избору. У писму Епископа нишког Виктора, упућеном 14. марта 1883. године Стојану Новаковићу на његов позив да присуствује избору новог Митрополита, стајало је следеће: „Желећи остати верни св. Писму, св. Предању и канонима св. Православне цркве, а тако исто остати доследни нашем протесту, уложеном против новодонесеног закона, на који се Ви, г. министре, у горепомнутом акту позивате, скромно изјављујемо, да нам није никако могуће учествовати у сабору, који није, нити може бити признат православном црквом. У исто време молимо Вас, г. министре, да нас у будуће поштедите од сваких антиканоничних захтева, и тиме нашу старост сачувате од душевних потреса, које нисмо у стању издржати.”

Најважније
измене
извршене
су у погледу
састава
Архијерејског
сабора и
изборног
тела које бира
Митрополита.
Састав
Архијерејског
сабора сада
су, поред
епархијских
архијереја,
чинили
још два
архимандрита
и по један
протојереј
из сваке
епархије.

**Михаило
Јовановић
(1826–1898)
митрополит
београдски
1859–1881. и
1889–1898.
године**

На нове позиве министра Новаковића, Владика Виктор је 19. марта одговорио: „Господине, одговарајући Вам на Ваш горепоменути акт част ми је и овом приликом јавити Вам да ми и сада остајемо при оним нашим протестима на измене и допуне закона о црквеним властима, које смо Вам раније пратили. А и овом приликом скромно изјављујемо да се тај нови закон за цркву противи канонима наше свете православне цркве, које смо ми свето дужни постојано уважавати и хранити, а исто тако и нашој заклетви, коју ми као епископ не смемо ни у каквом случају погазити, јер би тим своју паству на саблазан навели и рђав јој пример дали. А од тога смо се, благодарећи Богу спасили до данас па и у најнесрећнијим околностима нашег живота верно сачували, па смо ради да се тако и данас у нашој дубокој старости, на прагу гроба свога сачувамо.”

Изборно тело, у којем није било ниједног епископа, састало се 20. марта 1883. године. У овом телу већину су чинила световна лица и она су за новог Митрополита изабрала архимандрита Теодосија Мраовића. Проблем је био у томе што нико од епископа није

хтео да посвети Теодосија за Митрополита, јер су сматрали да је он, без њиховог учешћа, изабран на неканоничан начин. Влада се тада обратила Карловачком митрополиту да изврши посвећење, а за такав чин била је потребна сагласност Аустроугарске. Када је то било одобрено из Беча, Карловачки митрополит Герман посветио је 27. марта 1883. године Теодосија за Београдског митрополита.

Владика Виктор је након овога, као и остали епископи, био позван још једном да присуствује седницама Архијерејског сабора, и то пошто је претходно новчано кажњен због непослушности. Он је 30. марта 1883. године одлучно одговорио: „Жалимо што не можемо следовати вашем позиву и учествовати у седницама сабора Архијерејског зато што се радило све противно законима свете православне цркве. Стар сам и не могу да се грешим Богу и цркви у данима моје дубоке старости, а молим свакога да ме нико не присиљује да одступим од православља.”

Због оваквих упорних ставова, Владика Виктор и Владика Јероним, а за њима и Владика Мојсеј, разрешени су дужности априла 1883. године. На овај начин, Српска црква у Србији остала је без епископа. Требало је изабрати нове, што је убрзо и учињено, па су на владичанске столице постављани углавном људи из Војводине, док је за Владика нишког изабран Нестор Поповић, пореклом из Србије. Митрополит Михаило је нову црквену јерархију назвао неканонском, јер су у изборима црквених лица учествовали световњаци, јер је нова јерархија дошла на туђу област, и то постављена без учешћа црквених власти. Посебно је нагласио да је овај случај био „нечувен у историји хришћанске цркве у свему свету”.

Владика Виктор је заједно са осталим смењеним епископима био жртва политике српске владе, српског краља и интереса Аустроугарске. Оставши веран православљу и својој цркви, платио је ту верност разрешењем од владичанске дужности. Владика је након разрешења добио наређење да борави у Манастиру Петковица, да би након тога прешао у Београд. Умро је 31. маја 1888. године, у 95. години живота. Сахрањен је у Цркви Светог Марка у Београду.

**Владика
Виктор и
Владика
Јероним, а
за њима и
Владика
Мојсеј,
разрешени
су дужности
априла 1883.
године.
На овај
начин,
Српска црква
у Србији
остала је без
епископа.**

Протосинђел
Серафим (Живковић)

ЦРТИЦЕ ИЗ ПРОШЛОСТИ МОНАСТИРА СВЕТОГ ДИМИТРИЈА У ДИВЉАНИ

сторија Дивљанског манастира је веома занимљива. Из старих записа и летописа може се сазнати да су још у петом веку овде постојала два манастира Светог Никите Ремезијанског. Један се налазио у Белој Паланци, а други управо овде у Дивљани, сакривен у густој шуми од људских очију.

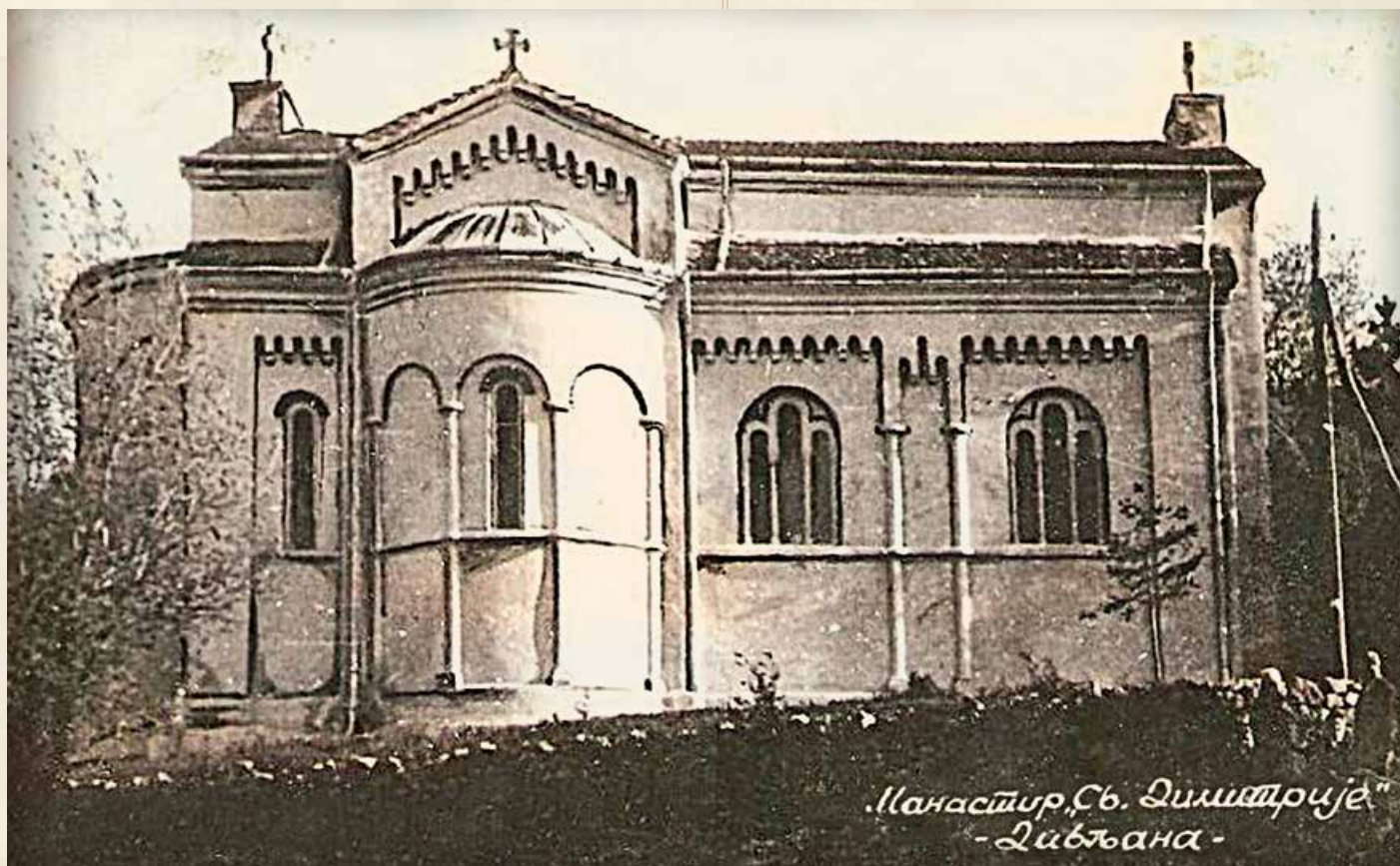
Манастир Светог Димитрија је имао највећу збирку рукописних књига у Нишкој епархији. Прве књиге на грчком и латинском језику нису сачуване. Манастирска библиотека је нарочито страдала уочи самог ослобођења од Турака 1877. године, када су освајачи запалили конак. Тада су изгорела два рукописа на пергаменту из 13. или 14. века и бројни древни црквени списи. Библиотека је десеткована и током бугарске окупације у Првом светском рату, када је окупационо свештенство однело велики број вредних

књига и богослужбених утвари. Могуће је да је тада узет и рукописни Псалтир из 16. века, написан у српској редакцији, који се данас налази у Пловдиву. При нацистичком бомбардовању Београда 1941, у Народној библиотеци је изгорео дивљански рукописни апостол из 17. века.

Постоји манастирско предање које каже да је у тим пустошењима нестало и запис о боравку Светог Саве у Дивљани. Поуздано се зна да је наш манастир у више наврата посетио Свети владика Николај и да је при свом одласку из Охрида у Жичу, Дивљани даривао мошти Светог Кирика и Јулите и део Часног Крста. То су светиње које се и данас чувају у манастиру. Дивљана је имала и друге знане и незнане, свете и значајне госте.

Првобитна црква из 5. века била је већих димензија, отприлике као данашња. Она је највероватније страдала при великом турском походу на Ниш, уочи самог Косовског боја. У 14. веку манастир обнављају Мрњавчевићи, подижући на истој локацији храм мањих димензија, који се одржао све до 1902. године. Изградња данашњег великог храма је отпочела око 1860. године и због честих српско-турских ратова, трајала

У 14. веку манастир обнављају Мрњавчевићи, подижући на истој локацији храм мањих димензија, који се одржао све до 1902. године. Изградња данашњег великог храма је отпочела око 1860. године и због честих српско-турских ратова, трајала је дуго, све до почетка 20. века.

„Манастир Св. Димитрије“
- Дивљана -

Игуманија Диодора, у схими мати Марија (у свету Лидија Николајевна Докторовна), (1896-1978)

је дуго, све до почетка 20. века. Занимљиво је да се стара црквица налазила у унутрашњости новог здања, и да није рушена све до коначног довршетка данашњег храма, освећеног 1903. године. Из малене средњовековне цркве задржане су иконе Господа и Мајке Божје из 16. или 17. века, икона Светог Димитрија из 14. или 15. века, и најстарија, икона Светог Јована из 11. века.

Упркос тешким временима, манастир је успевао да одржи свој континуитет и увек је било некога у њему – једна, две или више монахиња, бар један јеромонах или мирски свештеник који је вршио богослужења. После Октобарске револуције у Дивљански манастир стиже једна комплетна монашка заједница, око педесет руских монахиња, у бекству од бољшевичког терора. Предводила их је игуманија Диодора Докторовна, касније у схими монахиња Марија. Говори се да се сада у Русији спремају да је прогласе светом, сакупљали су и овде код нас податке о њој. Била је то једна писмена жена која је завршила више факултета, знала више језика, уједно и велика подвижница, по неким мишљењима чак и нећака цара Николаја. И данас је познато место где се налазила њена колибица. Нажалост, када су комунисти одузели готово целокупно манастирско имање, баш на том месту су поставили колектор за пречишћавање из кога теку отпадне воде из оближњег одмаришта. Руске монахиње су непосредно пре Другог светског рата отишле из Дивљане најпре у Охрид, па отуда у Бугарску, где

Занимљиво је да се стара црквица налазила у унутрашњости новог здања, и да није рушена све до коначног довршетка данашњег храма, освећеног 1903. године.

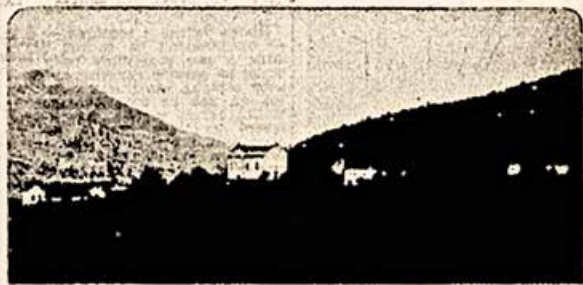
се мати Диодора упокојила. У манастиру остају само српске монахиње, и оне се роје у манастирима Свети Роман и Наупаре. Игуманија из Дивљане од тада управља истовремено целокупним сестринством у сва три манастира. У овој руској избегличкој заједници нису биле само монахиње. На манастирском гробљу се налазе и гробови руских доктора, професора и официра, чак и деце. Приликом каснијег чишћења подрума, пронађене су њихове кошнице. У оно време, кад се код нас пчеларило на вршкама, они су већ имали сандучаре, кошнице какве ми данас користимо. Тада су пронађене и њихове зубарске столице, разна лекаства. Дакле, била је то једна комплетна екипа, читаво једно друштво које је убрзало обнову манастира. На манастирском гробљу се налазе и гробови руских доктора, професора и официра, чак и деце. Приликом каснијег чишћења подрума, пронађене су њихове кошнице. У оно време, кад се код нас пчеларило на вршкама, они су већ имали сандучаре, кошнице какве ми данас користимо. Тада су пронађене и њихове зубарске столице, разна лекаства. Дакле, била је то једна комплетна екипа, читаво једно друштво које је убрзало обнову манастира.

се мати Диодора упокојила. У манастиру остају само српске монахиње, и оне се роје у манастирима Свети Роман и Наупаре. Игуманија из Дивљане од тада управља истовремено целокупним сестринством у сва три манастира.

У овој руској избегличкој заједници нису биле само монахиње. На манастирском гробљу се налазе и гробови руских доктора, професора и официра, чак и деце. Приликом каснијег чишћења подрума, пронађене су њихове кошнице. У оно време, кад се код нас пчеларило на вршкама, они су већ имали сандучаре, кошнице какве ми данас користимо. Тада су пронађене и њихове зубарске столице, разна лекаства. Дакле, била је то једна комплетна екипа, читаво једно друштво које је убрзало обнову манастира. Они су у великој цркви Светог Димитрија подигли нов иконостас, а иконе и дуборез представљају њихов рад. Саградили су и капелицу Светог Серафима Саровског. То је била зимска црква где се током хладних месеци одржавало богослужење. Истовремено је служила и као трпезарија. Била је то једна обична чатмара, која је касније морала бити порушена, јер је дрво иструлело, те је сама грађевина била склона паду. Целокупни иконостас, свети престо и неке иконе из ове капелице, сачувани су и пренети у нову зимску цркву, такође посвећену Светом Серафиму Саровском, која је изграђена у склопу данашњег великог конака. Кажу да је Црква Светог Серафима у Дивљани прва црква у Србији и једна од првих у Русији која је посвећена овом руском светитељу.

На манастирском гробљу се налазе и гробови руских доктора, професора и официра, чак и деце. Приликом каснијег чишћења подрума, пронађене су њихове кошнице. У оно време, кад се код нас пчеларило на вршкама, они су већ имали сандучаре, кошнице какве ми данас користимо. Тада су пронађене и њихове зубарске столице, разна лекаства. Дакле, била је то једна комплетна екипа, читаво једно друштво које је убрзало обнову манастира.

Руски женски манастир Дивљане

Код Беле Паланке налази се Дивљане, стари манастир из XV века. Данас овај женски манастир стоји под управом игуманије Диодоре, која је 1925 године дошла са 23 калуђерице из Русије.

Манастир Светог Димитрија — Дивљане, близу села Мокре, претставља жижу хуманости и просвете у овом крају. Манастир издржава и води надзор над школом у којој се школују сиромашна деца без родитеља. Велики делом с вишим образовањем, сестре, узимају околом становништву прву помоћ и воде бригу о болесницима. Под руководством талентоване спикарне сестре Јеопраксије калуђерице су израдиле два црквена иконостаса.

Јован Момчиловић

У СУСРЕТ 150-ГОДИШЊИЦИ СВЕТОАРХАНГЕЛСКОГ ХРАМА У ПРЕДЕЈАНУ

Изградња Храма Светог архангела Гаврила, бисера Грделичке клисуре, започета је на иницијативу породице Љубеновић, оца Љубена и његове тројице синова, Петра, Митра и Ранђела. До подизања цркве на овом месту није било богомоље са десне стране Јужне Мораве, те је у зимском и пролећном периоду нарочито било тешко прећи обалу реке. Најближа црква и место окупљања верног народа био је Манастир Успења Пресвете Богородице у селу Мртвица, који се налазио десетак километара одатле, и то с друге стране реке.

Радови на изградњи храма отпочети су 1869. године. Дозвола турске власти није лако издејствована, будући да црква није обнављана на старом црквишту, већ је зидана – како пише у летопису – где не беше знакова да је било храма. У изградњи је учествовао народ из свих околних села, свако доносећи камење на место где је започета црква. Мајстори који су цркву градили били су родом из Дебра. Иконостас и неколико фресака у храму радио је Василије Крстић, зограф из Галичника. Он је на западном зиду изнад улазних врата у припрати осликао Светог архангела Гаврила, а испод фреске стоји година када је храм завршен (1871).

Након завршетка радова, народ је послао позив Митрополиту скопском г. Пајсију, великом пријатељу српског народа, да дође и освети цркву. Владика је био упознат са радовима, будући да је претходно служио као хороепископ врањски. Због немогућности доласка, он је на освећење послао архимандрита Данила са свештеником Петром Миленковићем, који је остао након освећења и постао први предејански свештеник. Освећење је извршено на празник Преполовљења, који је у народу овога краја познат као „Руса среда”.

Неколико година након освећења, црква је доживела своје прво страдање. Из освете због Српско-турског рата 1876–1878. године, војска Отоманске империје починила је многа недела у још неослобођеном делу царства, па је и црква у Предејану доживела страдање. *Турици храм ойљачкаше, сасуде, ѿуѿиш и дискос и друје огнеше, свети иресѿио оборише као и иконосѿиас и иконе на њему*, стоји у летопису храма. Наредних неколико година храм се обнављао. Велика помоћ стигла је из царске Русије када је храм добио богослужбене сасуде. Остале поправке извршили су мештани. Иконостас је подигнут и враћен на своје место, али је био оштећен. Будући већ у годинама, свештеник Петар замолио је Митрополита Пајсија да рукоположи његовог старијег сина Стевана, како би му он помагао на парохији. Тако је парохија предејанска добила свог другог свештеника, који је имао више снаге и енергије за службу.

Након Берлинског конгреса 1878. године, Предејане је променило не само државу у којој се налази, већ и црквену јурисдикцију. До тада

Дозвола турске власти није лако издејствована, будући да црква није обнављана на старом црквишту, већ је зидана – како пише у летопису – где не беше знакова да је било храма. У изградњи је учествовао народ из свих околних села, свако доносећи камење на место где је започета црква.

надлежна Скопска митрополија Цариградске патријаршије предала је новоослобођене делове Нишкој митрополији, на чијем трону је тада био Епископ Виктор, некадашњи архијереј Бугарске егзархије, а сада први Епископ нишки у области Београдске митрополије. До формалног предавања делова Скопске митрополије није дошло одмах након ослобођења, већ су они задржали старо име све до доласка на трон Епископа нишког Нестора.

Како је отац Петар нагло почео да губи здравље, он замоли Митрополита скопског Пајсија да 1880. године рукоположи и другог његовог сина Стаменка за пароха у Предејану. Тако је парохија подељена на јужни и северни део. Прва предејанска парохија, на којој је био млађи син Стаменко, имала је пет села: Предејане, Личин Дол, Палојце, Крпејце и Бојишину, а друга парохија, старијег сина Стевана, такође пет села јужно од цркве: Бричевље, Сушевље, Гариње, Копитарце и Љутеж. Свештеник Петар се упокојио 20. децембра 1883. године и сахрањен је са јужне стране храма. У наредним година браћа свештеници, Стеван и Стаменко Миленковић, организовали су прву школу при цркви, на челу са учитељем С. Кучпарићем. Поред школе народ је саградио и парохијски дом, са делом који је служио као „странопријемница”, соба за примање путника или сиротиње по угледу на манастире. Прилогом верног народа 1897. године купљена су два звона, укупне тежине 110 кг.

Не постоје подаци да је неки епископ служио или посетио храм све до 1885. године. Прву свету архијерејску литургију служио је Епископ

нишки Димитрије, потоњи први Патријарх обновљене Српске православне цркве. Како бележи летописац, у служби је учествовао велики број верног народа који је, одушљен владикиним доласком, приредио свечани дочек. Друга, али и другачија посета Епископа нишког догодила се 1902. године, када је у Предејане дошао тадашњи Епископ нишки г. Никанор. Због велике озлојеђености према овом архијереју, чији је узрок била брошура „Владика сенатор и злочин у Цркви”, народ није ни био обавештен о његовом доласку.

Предејане је у Великом рату припало окупационој зони која је била под управом бугарских вој-

ника. Свештеници су осетили невоље које су се спремале и заједно са мештанима сачували свете сасуде, јеванђеље, свештеничке одежде и два звона тако што су их закопали у близини храма. Доласком окупационе војске, црква је најпре спаљена, а потом и претворена у коњушницу. У овом пожару страдала је црквена архива, првобитни иконостас и неколико фресака у храму. Том приликом порушен је стари црквени конак, помоћна зграда, запаљен је звоник и воћњак, док је новија зграда цркве искоришћена за смештај војске. У ратним годинама изглед цркве био је толико нарушен да је она почела да губи изглед молитвеног простора. Једино што је остало био је крст на западној страни и фреска изнад улазних врата храма.

Након рата, тада већ остарели отац Стеван одлази у ружићку парохију. Млади свештеник Љубомир Поповић остаје сам у Предејану и привремено опслужује јужни део парохије, одмах започевши обнову светиње. Она је очишћена и окречена, а затим су ископана звона и враћени црквени сасуди и одежде. Захваљујући руским сликаркама

Предејане је у Великом рату припало окупационој зони која је била под управом бугарских војника. Свештеници су осетили невоље које су се спремале и заједно са мештанима сачували свете сасуде, јеванђеље, свештеничке одежде и два звона тако што су их закопали у близини храма.

Евгенији Долговој и Александри Сељенко, осликане су нове иконе за иконостас, који је сада био много скромнији него први. Од црквених прихода храм је набавио сасуде потребне за редовна богослужења. Због обавеза Епископ нишки Доситеј није могао да освети храм. Свештеника Љубомира је то веома погодило и он је, не чекавши на освећење цркве, са намесником власотиначким Душаном Поповићем служио прву литургију на празник Светог архангела Гаврила 1921. године.

Септембра исте године, отац Љубомир добио је премештај у прву ораовачку парохију, а у Предејане је дошао нови млади свештеник, Тихомир Јовановић Пироћанац. Он је започео обнављање црквених зграда и организовао редовна богослужења. Од прихода у храму набављени су црквени барјаци и заставе, а отворена је и црквена библиотека. Значајни део живота ове парохије била је Хришћанска заједница младих људи. Једну од њихових конференција посетио је Епископ Доситеј, који је том приликом служио свету литургију и одржао беседу на њиховој скупштини, одржаној у црквеном воћњаку. Ово удружење даровало је цркви богослужбене књиге, Празнични минеј и Требник, а помогло је и извођење радова на поду храма.

Нова промена свештеника догодила се 1924. године. Тада је дошло до замене парохија између свештеника Василија који је из Власотинца прешао у Предејане, док је отац Тихомир прешао да служи у Власотинцу. Свештеник Василије Иванов рођен је у Русији у Витепској губернији. Свршио је семинарију и Кијевску духовну академију. Све до 1919. године служио је као свеш-

теник у Русији. Напустивши завичај и отаџбину Црним морем преко Цариграда, дошао је у Краљевину СХС фебруара 1920. године. Након две године службе у Власотинцу, уступио је ову парохију свештенику Тихомиру и примио предејанску. Заједно са свештеником Василијем у Предејане дошло је још неколико руских емигрантских породица.

Доласком оца Василија званично је укинута друга предејанска парохија и у Предејану остаје само један парох. Марљиви руски свештеник наставио је стопама свог претходника, како у духовној, тако и у градитељској делатности. Заједно са својом женом Татјаном основао је црквени хор, који је певао недељом, празником и о свим свечаностима. Саградио је црквену капију на којој су били осликани ликови светих и обновио кров цркве. Довео је воду и сазидао чесму код цркве и близу железничке станице. Рад свештеника Василија наградио је Епископ Доситеј 1925. године, када га је на светој архијерејској литургији у Нишком саборном храму одликовао чином протојереја. Упокојио се 1947. године, а сахрањен је неколико метара јужно од олтарске апсиде.

У наредним деценијама црква ће бити стављена на друштвену маргину вароши, што се одрази-

Велика обнова овог храма започета је 2005. године, у време пароха Саве Момчиловића, а црква је имала велики благослов да у њој, поред нишких епископа, светом литургијом началствује и Његова светост Патријарх српски г. Иринеј.

ло на њено духовно и материјално уређење. У том периоду у Предејану су служили свештеници Сима Ивић (1947–1956), Слободан Митић (1956–1971) и Горча Илић (1971–1993). Велика обнова овог храма започета је 2005. године, у време пароха Саве Момчиловића, а црква је имала велики благослов да у њој, поред нишких епископа, светом литургијом началствује и Његова светост Патријарх српски г. Иринеј.

Јеромонах
Игњатије (Ђорђевић)

ЦРКВА СВЕТОГ САВЕ У ГОРЊЕМ БРИЈАЊУ

ело Горње Бријање налази се у доњем сливу Пусте Реке, 30 км јужно од Ниша и 20 км северозападно од Лесковца. До ослобођења од Турака 1878. године, доњи предео Пусте Реке био је под окриљем Печењевачке цркве, а потом црквене општине у Кутлешу. Горњобријањска парохија је утемељена 1880. године, у доба Епископа нишког Виктора. Први њен парох био је Стеван Поповић, у чијој надлежности су били Горње и Доње Бријање, Горњи и Доњи Дреновац, као и Међа, Косанчић, Стубла и Обилић. Године 1925. парохију чини 588 домова са 4306 људи. Између два светска рата указала се потреба да се од једне формирају две парохије. Од 1940. године од две парохије поново настаје једна, а касније и село Кацабаћ улази у њену надлежност. Данас Горњобријањску парохију чине: Горње и Доње Бријање, Горњи и Доњи Дреновац, Косанчић и Стубла.

Црква је зидана од печене цигле, на темељу од камених плоча. Реч је о једнобродној грађевини, правоугаоне основе, с наосом и олтарском апсидом. Такав једноставни архитектонски план био је условљен новчаним средствима мештана који су се тих година досељавали у село, махом из власинског и врањског краја.

У Горњем Бријању је 1895. године, на узвишењу званом Цунга, подигнута црква посвећена Светом Сави. Иначе, првобитна замисао била је да храм буде у Косанчићу (крај данашње школе), јер је то место планирано као административни центар (општина). Из непознатих разлога од тога се одустало. По једном предању, она је у Бријању саграђена на темељима старије манастирске цркве, крај некадашњег средњовековног гробља, а вештачко узвишење на коме се она налази потврђује и друго предање о још старијем комплексу тумулуса испод првобитне цркве. Недалеко од данашње цркве, 1949. године археолози су открили остатке неолитског насеља. Како год да је било, зидање храма је започето 1895. године,

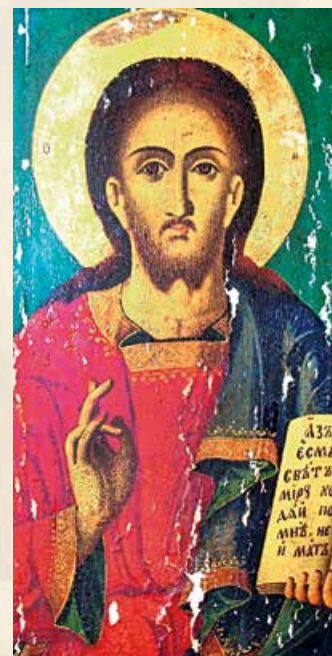
а окончано је свакако до 8. септембра 1897, када је здање осветио Епископ нишки Инокентије Павловић са тројицом свештеника и ђаконом. Освећењу цркве писале су *Вечерње новостии* (бр. 260, 20. септембар 1897): „Епископ Инокентије је поучио многобројни присутни народ лепом и доста дугачком беседом. За време ручка прву је здравицу напио краљу пропративши све заслуге његових славом увенчаних предака. За овим је напио здравицу грађанима црквене општине. Пошто му је на ово одговорио председник општине, тачно у три сата поподне пуцањ прангија и глас малог звона црквеног огласио је присутнима да се Преосвећени креће. Свирке престаше, игре се зауставише и сви похиташе цркви, да се са владиком опросте и да му појеле срећан пут. На вратима црквеним кад се је Преосвећени после кратке молитве појавио, изгледао је као онај светитељ коме је и храм посвећен. И није ни мало чудно било што су стари плакали, а млађи са погнутом главом примали благослова! Овај тренутак био је више него узвишен...” Црква је зидана од печене цигле, на темељу од камених плоча. Реч је о једнобродној грађевини, правоугаоне основе, с наосом и олтарском апсидом. Такав једноставни архитектонски план био је условљен новчаним средствима мештана

а окончано је свакако до 8. септембра 1897, када је здање осветио Епископ нишки Инокентије Павловић са тројицом свештеника и ђаконом.

Освећењу цркве писале су *Вечерње новостии* (бр. 260, 20. септембар 1897): „Епископ Инокентије је поучио многобројни присутни народ лепом и доста дугачком беседом. За време ручка прву је здравицу напио краљу пропративши све заслуге његових славом увенчаних предака. За овим је напио здравицу грађанима црквене општине. Пошто му је на ово одговорио председник општине, тачно у три сата поподне пуцањ прангија и глас малог звона црквеног огласио је присутнима да се Преосвећени креће. Свирке престаше, игре се зауставише и сви похиташе цркви, да се са владиком опросте и да му појеле срећан пут. На вратима црквеним кад се је Преосвећени после кратке молитве појавио, изгледао је као онај светитељ коме је и храм посвећен. И није ни мало чудно било што су стари плакали, а млађи са погнутом главом примали благослова! Овај тренутак био је више него узвишен...”

Црква је зидана од печене цигле, на темељу од камених плоча. Реч је о једнобродној грађевини, правоугаоне основе, с наосом и олтарском апсидом. Такав једноставни архитектонски план био је условљен новчаним средствима мештана

Христос
Сведржитељ,
престона
икона са
иконостаса
Цркве

који су се тих година досељавали у село, махом из власинског и врањског краја. Спољна припрата, с великим кубетом над њом, које је уједно и звоник – са два звона, саграђена је најмање три деценије касније. Кубе краси осам правоугаоних прозора, затворених наизменичним водоравним летвама. У оквиру припрате су врата и прозори зидани у сводове, до недавно отворени, а сада застакљени. Сам храм има троја врата, а осветљење целокупног простора решено је помоћу четири прозора. Под је некада био поплочан печеном циглом, а након тога терацо плочама. Кров је првобитно био покривен ћерамидом, а сад је над њим цреп, док је купола одувек била пресвучена бакром. Црква је од свог зидања до данас окречена у бело, а сада њен изглед красе и бордо офарбани пиластри.

Богородица
Милујушчаја,
престона
икона са
иконостаса
Цркве

На слемenu припрате су „извучена” три круга у плитком рељефу, у оквиру којих се налазе три фреско-представе. Под спољне припрате је од бетона, а степениште ка звоннику и горњи спрат звоника (првобитно од дрвета) изливени су такође од бетона.

Пре освећења цркве 1897. године, завршена је олтарска преграда. Нажалост, нема сачуваних натписа о дуборесцу нити иконописцу. Иконостас је

О. Ђирило
Ђештаковић
испред Цркве,
1958. год.

сведене садржине, с профилсаним стубићима, луковима с преплетима и филигрански обрађеним „партијама” флоралних мотива, на дверима и у зони крста, којим је крунисан врх преграде. Сликани програм се састоји од парапетних плоча са насликаним вазама и цвећем и двадесет две иконе. Црква поседује и комплет „Празничних икона”, које су дело истог сликара. По карактеристикама иконописа може се закључити да је близак радионици Димитрија Христовог из Самокова, која је деловала и на овим просторима Србије. По стилу, сликар негује декоративни манир, а овај ансамбл одише једним сировим изразом и хладном лепотом.

Храм поседује богослужбене књиге за вршење свих црквених богослужења, а најстарија је *Ир-молоиј* из 1819. године. Матичне књиге су педантно вођене од 1894. године, док данас недостају три најстарије. По предању, уништене су од стране бугарске војске у Другом светском рату. Пошто се црква налази на стратешки битном узвишењу, бугарски војници су до њеног самог јужног зида направили велики ров (који и данас постоји) како би одатле имали преглед читаве пусторечке долине. Црквена порта, која је величине око једног хектара, ограђена је зидом направљеним од камених плоча. У оквиру порте налази се седам споменика који су подигнути у част погинулим мештанима у Првом и Другом светском рату.

Први парохијски дом саграђен је за време првог горњобријањског свештеника Стевана Поповића.

Налазио се поред улазне капије, на месту данашње мале сале. Године 1970. подигнут је нови парохијски дом. Када је 1973. године црква обновљена, преуређен је и стари конак, да би ипак био срушен 1977, с циљем да га замени сала са два мањим просторијама. У црквеној порти се на Велику Госпојину одржава народни сабор, а сеоске литије су на Спасовдан.

Парохија горњобријањска постоји већ 140 година, а за то време о њој је бринуло девет свештеника: Стеван Поповић (1880–1930), Владимир Стојковић, родом из Доњег Бријања (1923–1940), Боривоје Хаџи Танчић (1935–1940), Радомир Константиновић (1940–1943), Ђирило Ђештаковић (1946–1960), Никола Митровић (1998–2014), Станоје Николић (2014), Данило Николић (2014–2015), и од 2015. године Душан Марковић. Иначе, Горње Бријање је од својих породица дало и једног свештеника – Душана Станојевића. ■

Када је 1973. године црква обновљена, преуређен је и стари конак, да би ипак био срушен 1977, с циљем да га замени сала са два мањим просторијама. У црквеној порти се на Велику Госпојину одржава народни сабор, а сеоске литије су на Спасовдан.

Лазар Павловић

ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА ЗА СТАРИЈЕ ОСНОВЦЕ

Нако је претходна школска година, као и ова у којој тренутно функционишемо, донела много потешкоћа у раду читавог просветног система у нашој земљи, при чему су се оне одразиле посебно на извођење наставе православног катихизиса – углавном реализоване уз помоћ платформи и на даљину, догодиле су се и неке веома значајне ствари када је верска настава у питању. Ова школска година може бити упамћена као суштински важан почетак за једну, колико ученицима толико и наставницима, битну активност – такмичење из верске наставе.

из епархија учесница. Такмичење је организовано за ученике другог циклуса основног образовања од петог до осмог разреда. Особеност овог такмичења лежи у чињеници да је екипно – екипу чини троје чланова/ученика. То је била примарна замисао организатора: да се и у оквиру такмичења у знању из православног катихизиса пројави заједништво и саборни карактер цркве.

Такмичење је ове године, из свима познатих потешкоћа узрокованих пандемијом, организовано преко интернет платформе „Квизирација за све”. Ипак, ни такав начин извођења није омео вероучитеље и децу да се заиста потруде, припреме, и остваре лепе резултате. На самом такмичењу било је питања из Светог писма Старог и Новог завета, основних литургијских и догматских питања примерених узрасту, као и плану и програму верске наставе, из историје хришћанске цркве, Српске православне цркве, литургијског простора и црквене уметности.

Што се самих нивоа такмичења тиче, школски ниво такмичења реализован је од 1. до 5. марта текуће године, док је општински ниво одржан 13.

Аутор је координатор за верску наставу Епархије нишке.

43

КАТИХИЗА

ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС
ТАКМИЧЕЊЕ ЗА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Такмичење под називом „Квизирација за све” организовано је од стране просветног одбора Епархије шумадијске. Међутим, било је у плану да оно добије све рангове које имају и друга редовна такмичења из предмета у основној школи, од школског до републичког нивоа. Да би се од надлежног Министарства просвете, науке и технолошког развоја добило потребно одобрење, а да би такмичење било уврштено у законом предвиђен календар школских такмичења, било је потребно да у њему учествује већи број епархија Српске православне цркве. Тако су са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија основне школе на територији Православне епархије нишке узеле учешће у такмичењу. Такмичење из православне веронауке по први пут је организовано по овом принципу, како се иначе организују друга школска такмичења. То подразумева јасно дефинисан план организације, правилник, све нивое такмичења, као и постојање жалбене комисије, сачињене од по једног члана

марта. Окружни ниво такмичења одржан је 17. априла, док је највиши ранг у низу – републички, заказан за 15. мај у 12 часова.

Посебну радост пружају резултати ученика из основних школа са територије Епархије нишке. На општинском нивоу, од укупно 282 екипе, из Епархије нишке учествовало је 90 екипа. Од 68 екипа које су се тада пласирале на окружно такмичење, 22 су биле из наше епархије, са освојених пет првих места, четири друга и тринаест трећих места. То је заиста одличан резултат, с обзиром на све

Такмичење из православне веронауке по први пут је организовано по овом принципу, како се иначе организују друга школска такмичења. То подразумева јасно дефинисан план организације, правилник, све нивое такмичења, као и постојање жалбене комисије, сачињене од по једног члана из епархија учесница.

потешкоће и отежани начин припреме ученика, која се у већини случајева и сама одржавала на даљину. На окружном такмичењу, одржаном 17. априла, ученици и вероучитељи Епархије нишке забележили су још један изванредан резултат – од укупно 30 екипа из свих епархија, пласман на републичко такмичење изборило је 14 екипа из Епархије нишке. У укупном пласману окружног такмичења, две екипе из наше епархије заузеле су прво место, и то екипе из Великог Шиљеговца и Ниша. Две екипе заузеле су друго место – из Блаца и Ниша, док је десет екипа zauzело треће место, а оне долазе из Великог Шиљеговца, Ниша, Лесковца и Лебана. Сви поменути резултати, али ништа мање и рад оних који ове године нису успели да изборе даљи пласман, сведоче о великом труду и залагању наших вероучитеља и наше деце.

лика за афирмацију како катихетâ тако и предмета, а уједно и добар темељ да такмичење сваке школске године буде организовано. Међутим, утицај овако организованог такмичења на однос ученика према предмету православног катихизиса посебно је у велики. Такмичење оваковог формата даје прилику за приказивање усвојеног знања, даје прилику за дружење и доприноси додатном развијању како односа ученик–наставник, тако и ученик – наставни предмет. Такмичење даје прилику да ученици на основу њега

Понегде су екипе ученика, како се види и на овој слици, имале помоћ својих парохијских свештеника, тако да је амбијент заједништва у црквеној атмосфери додатно појачао њихову мотивацију.

Треба поменути да су досадашњи нивои такмичења, одржани ове године, у складу са епидемиолошким мерама били организовани на даљину, тако да су ученици на њима учествовали из својих домова, користећи сопствену технологију. Понегде су екипе ученика, како се види и на овој слици, имале помоћ својих парохијских свештеника, тако да је амбијент заједништва у црквеној атмосфери додатно појачао њихову мотивацију.

Организација такмичења из верске наставе које има све нивое и налази се у календару Министарства просвете, велики је корак за верску наставу уопште. Ово је велика при-

остваре потребне бодове како за Вукову диплому, тако и при упису у средњу школу.

Оваква врста активности, на крају треба рећи, доприноси додатном усвајању „језика” којим говори савремени нам просветни систем. У исто време то је, безмало, прилика да се тај „језик” још више просвети благом Христовом речју, залагањем оних који су, благословима својих архијереја, послати да ка Господу, молитвама и заступништвом Светога Саве, поведу мале и младе ђаке – нове генерације хришћана. ■

ПАЗИТИ НА ДЕЦУ, ТО ЈЕ ЗАИСТА АНЂЕОСКИ ПОСАО

Разговор с Јасмином Ђорђевић,
вероучитељицом из
Великог Шиљеговца

Ви сте веома дуго у настави православног катихизиса и уопште у просвети. Како се сећате својих почетака у настави и како вам изгледа тај почетак са ове временске дистанце?

Сећам се, сада већ као кроз маглу, топле летње вечери у Манастиру Мрзеница, августа 2001. године, када нас је по први пут окупио Његово преосвештенство Епископ нишки господин Иринеј и поделио нам благослове за извођење верске наставе у школама. Ми смо тада припадали ћићевачком намесништву. Рекла бих да сам тих првих година била једина жена вероучитељ, а било нас је једанаесторо. Сваки свештеник је био предавач на својој парохији, а ја сам добила матичну школу у Великом Шиљеговцу. Од 2007. године преузела сам и часове у истуреном одељењу у Каонику. С пуном нормом часова у свих осам разреда, све је било далеко озбиљније. Првих година није било никаквих помоћних средстава у настави и све се сводило на живу реч предавача. Стекла сам утисак да то није био неки недостатак. Деца су помно упијала све што им се прича, а да је то семе бачено на добру земљу говори ми чињеница да већ имам ђаке чијим сам родитељима предавала. Радујем се кад видим да се држимо пута Светог Саве.

Шта су за Вас били посебни изазови, а шта предности у самој мисионарској делатности, како се без сумње може окарактерисати предавање православне веронауке?

Свако занимање има своју тежину, па тако и наше. Ту мислим на одговорност вероучитељског посла. Ми смо они који реч Божју доносе до дечјих срдаца. Од нашег става, погледа, речи, примера, зависи како ће ти мали људи изградити свој однос према Богу, ближњима, цркви. На децу пазити, заиста, анђеоски је посао. Може човек да примењује врхунске методе у настави, но ја мислим да је љубав код нас вероучитеља главна методика. Када видиш да си потпуно прихваћен, да разумеју оно што им говориш, да си задобио њихово поверење, када ти кажу „мама” уместо „учитељице”, или уздахну разочарано кад зазвони за крај часа, или питају зашто немамо веронауку бар двапут недељно – тада знаш да си на правом путу.

За двадесет година, колико радим, било је различитих тешкоћа. Не бих се освртала на то. Мени је био изазов да представим предмет у добром светлу, да људи схвате да кроз верску наставу деца стичу општу културу, да се уче молитви, и како да чувају традицију, али и да знају због чега се нешто ради тако како се ради. Верска настава је у корелацији са многим предметима: историјом, музичком културом, ликовном културом, српским језиком, географијом... Толико је простора да се на добро осмишљен начин из овакве

Разговор
водио:
Лазар
Павловић

45

КАТИХИЗА

наставе извуче максимум! Верска настава развија креативност. Стално пратим конкурсе и подстичем их да развијају своје таленте. Сарађујем са часописом *Светосавско звонце*, шаљем деचे радове њиховој редакцији. Они заиста пружају велику помоћ нашој настави. Трудим се да користим различита наставна средства кад год је то могуће. Деци су веома занимљиви графоскоп, презентације, мапе ума, цртани филмови...

Будући да веронауку предајте у школи са изузетно великом и богатом традицијом, која траје непрекинуто читавих 156 година, да ли бисте нам могли рећи понешто о једном Вашем наставном дану? Како изгледа бити вероучитељ у „Корчагину“?

Основна школа „Велизар Станковић Корчагин“ састоји се од матичне школе у Великом Шиљеговцу и још једанаест истурених одељења, покривајући целу долину Рибарске реке. Моје обавезе у школи исте су као и код осталих колега: укључена сам у рад Актива друштвених наука, бринем о стручном усавршавању, дежурам по потреби, водим ученичку организацију „Подмладак Црвеног крста“, организујем у школи Васкршњу изложбу и Светосавску приредбу.

О вашем преданом раду сведочи велики број значајних награда освојених у скороје време; на пример, прво место на међународном такмичењу „Немањићи“, али и још много других. Шта је тајна Вашег успеха и успеха Ваших ученика?

Прво место на међународном такмичењу „Немањићи“ свакако је један од највећих успеха у мом досадашњем раду. Одлична трочлана екипа и сарадња са колегом историчаром Бојаном Панићем донеле су нам велики успех. Нисмо се ни надали да ће све тако испасти али, ето, хвала Богу, труд се исплатио. Екипа „Немањина дружина“ нам се и ове године пласирала у осам најбољих екипа, у полуфинале квиза „Знаменити Срби“. Када добијеш одличну децу, не мо-

жеш а да не пробаш са њима све што се може и за шта су заинтересовани. Такви су Анастасија Ђокић VII3, Миона Анђелковић VII и Трифун Ђорђевић VIII2. Поменула бих и неке друге манифестације где смо имали успеха, на пример: конкурс који организују *Светосавско звонце* и Међународни фонд јединства православних народа, затим манифестација „Дани ћирилице“ у Баваништу, „Светосавље и наше доба“ у Епархији бачкој...

Колико на квалитет Вашег преношења благе вести Еванђеља утиче сарадња са свештенством?

Код нас у Шиљеговцу, Каонику, Рибару, неке празничне манифестације са учешћем деце – за Бадње вече, Светог Саву, Лазареву субору, храмовне славе – прерасле су у традицију, па се просто подразумевају. Од доласка нашег садашњег пароха водим летопис Храма Светог архангела Гаврила у Великом Шиљеговцу, као и књигу причасника. Често, када се појави нека недоумица, зовем свештеника за савет, а своје ученике упућујем да му се обрате кад год за то имају потребу. Изложба „Васкрс у дворишту школе“ је радост и за децу и за родитеље. Бира се најлепши сто, икебана, најјаче јаје, порука... све врви од васкршње радости.

Имајући у виду Ваше велико искуство, шта бисте поручили младим вероучитељима и онима који имају жељу да то буду?

Суштинска улога вероучитеља није улога просветара, већ просветитеља. Да би се одговорило тако високом захтеву, треба следити речи апостола Павла: „буди пример вернима у речи, у владању, у љубави, у вери, у чистоти“. Ако из нас не избија љубав Христова и радост Јеванђеља, ни све методике овог света неће нам помоћи да обавимо свој задатак. Веронаука нема за циљ само васпитање и образовање. Дубље гледано, она упућује нове генерације у веру отаца и праотаца, чувајући корене православља, указујући на чистоту вере и спасење душа за Царство небеско. ■

ЂУРАЋ ПРИЦА – ДЕЧАК ЉУБАВИ ПРЕМА БОГУ, ВЕРОНАУЦИ И ОТАЏБИНИ

Деца не би била богата као што јесу, не би била побожна као што јесу, заборавили би на Бога, и све оно што је Он створио и направио, целу би природу газили и чупали – онда би био велики проблем! Ја бих препоручио, пре свега другарима и другарицама, да воле Бога, да сваки дан, и када су заузети, да им на првом месту буде црква и да се моле Богу.

Ако бисмо се икада ношени богомислијем, као одрасли људи, запитали шта Христове речи *Заиста вам кажем, ако се не обратите и не будете као деца, нећете ући у Царство небеско* (Мт. 18. 3) уистину значе, ваљало би нам послушати шта нам једно љубављу испуњено дете, дете које је пришло Христу, има рећи. Такво једно дете је Ђураћ Прица, који са својих девет година већ увелико свима нама даје пример духовне чистоте и љубави.

Ђураћ је одличан ученик Основне школе „Ратко Вукићевић” из Ниша. Похађа часове веронауке и већ сада громко објављује свима своју љубав према Христу, цркви и веронауци. Ипак, своју посвећеност веронауци он не изражава само кроз изузетну активност на часовима, већ и кроз читав низ успешних учествовања на различитим литерарним конкурсима. Овај Божјим талентима надарен дечак освајао је више награда на конкурсима часописа *Светосавско звонце*, а недавно је освојио награду на литерарном такмичењу под називом „Моја отаџбина Србија”. О њему сведочи и његов вероучитељ Миодраг Гашић, који говорећи о свом ђаку истиче да је то дечак кога занимају књиге – што би неком била игра, то су за њега књиге.

Будући најбољи ученик свог одељења трећег разреда, Ђураћ нам са лакоћом и незлобивошћу, својственим деци и светитељима Божјим, приповеда о томе шта то ради један најбољи ђак: „Најбољи ђак се увек труди, слуша учитељицу и вероучитеља, он се лепо

дружи са другарима и другарицама, увек буде миран, без свађе.” Увек има на уму и друге око себе, другаре и другарице, те каже: „Увек им помажем, и у раду и када нешто не знају или нешто не разумеју, увек им помажем, без обзира да ли сам расположен или не.”

Речима приличним деци старије доби, Ђураћ нам хитро проноси вест да се сам одлучио да похађа веронауку, будући васпитаван у хришћанском православном духу у својој домаћој цркви – породици: „Сам сам донео одлуку да слушам веронауку, јер волим Бога, свеце, Цркву. Када сам био мали, две до три године, гледао сам у икону Светог Симеона Мироточивог, и тражио сам од родитеља да ме воде у цркву, манастире, да ми причају о томе. Када сам кренуо у школу, определио сам се за веронауку, да бих више учио о Богу, цркви и свецима.” Своју простосрдачну мисао млади Ђураћ наставља речима о томе колико за њега значи веронаука, шта би посаве-

товао својим вршњацима, али и шта би било да нема веронауке у школи: „Деца не би била богата као што јесу, не би била побожна као што јесу, заборавили би на Бога, и све оно што је Он створио и направио, целу би природу газили и чупали – онда би био велики проблем! Ја бих препоручио, пре свега другарима и другарицама, да воле Бога, да сваки дан, и када су заузети, да им на првом месту буде црква и да се моле Богу.”

Захваљујемо редакцији *Радија Глас Епархије нишке* на уступљеном аудио материјалу, а посебно Маријани Прокоповић, водитељки емисије „Млади у сусрет Христу”.

Често учитељи говоре о ђацима. Некако смо сви навикли на то. Ипак, када ђак проговори о свом учитељу, вероучитељу, онда то има посебну тежину. Ђурађ за свог вероучитеља Миодрага каже: „Плакао сам од среће када сам упознао свог вероучитеља, јер је он тако добар и благ према нама. Он нама тако лепо прича, да ми увек извучемо неку лепу поруку. Ја га бескрајно волим и слушам. Он нам увек прича лепе приче.” Има ли веће радости за једног вероучитеља, него када јасно препознаје да посејано семе речи Христове ниче и расте?

Млади дечак признаје да је веома везан за Свету лозу Немањића. Немањићи њему пуно значе, воли их и о њима размишља, а са нама дели моменте свог времена проведеног с њима: „Ја волим Немањиће, све њихово. Ја волим да слушам о њима. Тата ми је увек када идем да спавам причао о њима.” Док су многа деца пред спавање слушала бајке и басне, Ђурађ је у снове пловио на крилима прича о Немањићима. Зато оно што ми са пуно речи желимо да објаснимо, он лако преноси, из срца: „Немањићи су увек бодрили Србију и Србију волели читавог свог живота.” Немањићка љубав према свом роду оставила је траг на души овог малог хришћанина, светосавца, па нам веома бриткоумно објашњава како он види своју отаџбину Србију: „Ја мислим да је она била увек праведна, и да је ову читаву отаџбину заправо створио Бог, јер је Бог створио читав свет. Она је једно сребро и злато које морамо да волимо, да чувамо, да негујемо.” Говорећи ове мудре речи, он нама, одраслима, ставља до знања да волети своју отаџбину заправо значи волети читав свет, али да за ту љубав постоји један важан предуслов: „Ја волим природу, никада не чупам траву и цвеће, чувам их,

Фото: <http://zvonce.spc.rs>

не газим по трави. Идем, пре свега, недељом у цркву и молим се Богу.” Ово „пре свега” у његовој реченици открива полазиште које би свако требало да усвоји.

Бог нас је све даривао незлобивом маштом као снагом за напредак, што ми одрасли врло често претварамо у бесплодна сањарења која нас у месту држе. Том незлобивом маштом у којој се увек налази Бог, Ђурађ прича о својим плановима за будућност: „Волео бих када одрастем да будем вероучитељ, али сам сањао и да будем сценариста, да пишем улоге. Сањам да будем и вероучитељ и сценариста, да у радно време будем вероучитељ као господин Миодраг Гашић, а у слободно да пишем сценарије. То замишљам. Изабрао бих посао где ћу увек да будем са Богом, где ме Бог никада неће напустити и у добру и у злу!”

Поред игре, коју воли свако дете, Ђурађ надасве воли књиге. Његовој пажњи никако не могу измаћи књиге на полицама, ма где их видео. И будући да већ сада има велику љубав према читању, истиче како му је *Светосавско звонце* омиљени часопис који чита. Док је говорио за епархијски *Радио Глас*, напоменуо је да му је највећу пажњу у студију привукло управо – *Светосавско звонце* на полицама. Колики је значај овог дечјег штампаног медија, најбоље сведоче његове речи: „Највише ме је привукло *Светосавско звонце*, јер је то најбољи часопис на свету који сам икад купио!”

Док видно радостан саветује свим својим вршњацима да треба да читају *Звонце*, наједанпут наступа његов врло необичан и неочекиван савет: „*Звонце* је поготову добар часопис за одрасле, јер има оних који воле Бога, али има и оних који не воле Бога.”

Овим речима млади Ђурађ и завршава своје гостовање на радију. А и ми ћемо привести крају наше редове о његовом пажње вредном гостовању, једним свима нама упућеним питањем: Зар нас речи „*Звонце* је поготову добар часопис за одрасле” не враћају на Христове речи са почетка текста? Сви о томе треба да размислимо. ■

Констанца Тарасар

АКО НЕ ПОСТАНЕТЕ КАО ДЕЦА

(наставак)

руги аспект понизности деце лежи у њиховој вољности и жељи да се угледају на друге, посебно на старију децу и одрасле. Деца много добијају у свом раном учењу посматрањем и опонашањем. Она никада нису сувише поносна да мисле да могу без таквих узора, нити оклевају да се упусте у задатке који би могли бити изнад њихових могућности.

Наши животи су заглављени у сталној борби између жеље да будемо различити и жеље да се уклопимо. Врлина не стоји ни у једном од та два настојања, већ у примеру или норми коју ценимо. Христос нас позива ка добром и савршеном Божјем животу, животу чије је он обличје и оваплоћење. Његова послушност, љубав и понизност били су пример самог учења које је излагао својим ученицима. Апостол Павле нас подстиче да следимо овај пример, говорећи: *Угледајте*

се на Боја као деца вољена. И живијте у љубави као што је и Христос нас љубио и предао себе за нас. (Еф. 5. 1-2) Христов пример за нас је наш пример за друге.

Деца испробавају своја опонашања других у игри; игра је њихово средство за увежбавање вештина и вредности које су учили код других. Али ми исто тако можемо учити о сопственим грешкама и пропустима посматрајући игру деце, што ће многе мајке и очеви потврдити. Прилика да учимо на примеру других је обострана, нарочито за децу и одрасле – то није једносмерни пут. Деца испробавају своја опонашања других у игри; игра је њихово средство за увежбавање вештина и вредности које су учили код других. Али ми исто тако можемо учити о сопственим грешкама и пропустима посматрајући игру деце, што ће многе мајке и очеви потврдити.

Извор:
Православна црква
Америке,
Департман за
хришћанско
образовање
<http://dce.oca.org/resources/articles>

Превео и
приредио
И. Ж.

Фото:
www.biola.edu

ставовима од нас! Можемо много научити о сопственом понашању из примера које деца бирају да опонашају.

Трећи аспект дечје понизности јесте њихов осећај за чудо. Готово све у свету је извор чуда за мало дете: светиљке на бадњаку, снег који пада, ужурбани мравињак, каменчић бачен у воду или прекидач којим се светло пали и гаси. Чудо изазива усхићење, ствара надахнуће, распирује задовољство и машту. Чудо је део живота који често недостаје људима одраслог доба. Исти догађај који испуњава неко дете осећајем чуда и радости, код одраслих често изазива само равнодушност, подозрење или сумњу. Тамо где одрасли траже разлоге и објашњења да би разјаснили тајну, дете тражи само да се догађај понови како би снова уживало у њему. Дете учествује у тајни, одрасла особа покушава да је објасни, или чак и не препознаје њено присуство.

Дете може уживати у „малим стварима“ овога света, јер његов свет није тако убрзан попут света одраслих. Дете има једноставност и чистоту које му омогућавају да препозна оно што је многим одраслима непрепознатљиво, да обрати пажњу на цвет, камен, птицу, дугу, опало лишће итд. У цркви оно примећује и диви се бојама свештеничких одежди, светлости и таме, литијама, гранчицама врбица и цвећу које обележава празник, те речима и обредима које преузима црквена заједница. Посматрање света очима једног детета може бити просветљујуће искуство за одраслу особу.

Свакоме од нас потребно је нешто чуда и тајне у животу. Чудо буди у нама жељу да досегнемо, да ступимо и учествујемо у другачијој стварности,

Говор деце,
њихова
употреба
рђавих речи
и празних
претњи,
њихово
понашање
при игрању
породице
или игрању
школе, или
игрању цркве,
одражава оне
стварности
које ми
постављамо
пред њих.

49

КАТИХЕЗА

Деца имају само једно да дају, оно што је истински њихово. Она немају никакву стварну „имовину“, имају само своје животе, као и љубав и радост које ти животи могу донети другима.

Дете има нешто заједничко са генијалним ствараоцем: обоје се у потпуности препуштају задатку решавања проблема, трагајући за одговором или стварајући неку нову могућност. Тело, ум и емоција обухваћени су једним свепрожимајућим напором који искључује све друге интересе како би се дошло до одговора или нашао пут. А када је пут пронађен или је откривен кључ, целокупно биће експлодира у радости. Та радост постаје служба Богу, жеља да се принесе све што неко јесте или што је неко открио читавом свету, свакоме ко ће гледати или слушати... Богу.

пре него је сведемо на околности и ниво разумевања којим сами располажемо. Чудо нас води изван нас самих, усмерава нашу пажњу и вредности ка „другом“ – не како бисмо то друго запосели, већ како бисмо у њему уживали, не да би служило нашим циљевима, већ да би нам собом донело радост. Ако желите да научите и да суделујете у радости чуда, изведите дете у шетњу и одвојите време да помиришете неки цвет.

Коначна карактеристика понизности детињства је изражавање љубави и радости. За разлику од одраслих који су често сувише поносни, узнемирени или самоусредсређени да би изразили своје емоције, дете слободно одаје себе у целовитости свог живота. Деца имају само једно да дају, оно што је истински њихово. Она немају никакву стварну „имовину“, имају само своје животе, као и љубав и радост које ти животи могу донети другима. Родитељи имају јединствену привилегију да буду примаоци дететове љубави и радости. Топао загрљај, весело кикотање или дететова неограничена веселост у игри – све су то примери чистог израза радости једног детета. Дечје знање односи се на присутне чињенице, у потпуности доживљене као туга или радост, љутња или љубав, снажна усредсређеност или дивље одбијање.

Истинито знање је познање Бога, а Бог је љубав. Знање и љубав су неразделиви. Љубав оспособљава за жртву, за свеукупно предавање себе другоме или задатку који је пред нама. Трагање за истином и знањем укључује посвећеност целовите личности: ума, срца, воље и тела. Треба само посматрати дете које је потпуно укључено у „посао“, да бисмо знали шта значи потпуна оданост и љубав у потрази за сазнањем. Онај ко примени ову оданост у трагању за Богом, јесте онај ко постиже истинито знање, истиниту љубав и истинску радост.

Христос нас позива да „будемо као деца“. Он нас позива да положимо своје поверење и веру у Њега – да признамо своју потпуну зависност од њега у сваком свом удисају, да постанемо они који се угледају на Његов живот, да му принесемо своје дивљење, своје признање да читав овај свет и све што имамо у животу долази од Њега, те да му принесемо у пуном знању своју радост и љубав са свеукупним својим бићем. Било деца или одрасле особе, ми морамо постати као деца у духу, и понудити читав свој живот и читаво срце Христу, нашем Богу.

Родитељи имају јединствену привилегију да буду примаоци дететове љубави и радости.

Григорије Павловић

ЦРКВЕНО ПОЈАЊЕ – ТЕОЛОГИЈА ТОНОВА

еологија је исказивање надразумних Божјих тајни и њихово приближавање човеку путем вере. Музика је уметност која се служи тоновима као средством свога израза. Док се теологија користи вером, музика се користи тоновима. Уметничка музика представља потрагу уметника за смислом, за Богом. Међутим, како је свака уметност дар Божји, постоји музика која не само што има сродних тачака, већ стоји и у кореним јединству са богочовечанском црквом. То је црквена, православна духовна музика. Црквено појање је, у ствари, православна „теологија тонова”. Таква теологија и даље не мења своју суштину, само се користи песмом као изразом милозвучног ширења и објављивања вере. Црквено појање није самостална, већ примењена уметност. Оно је уметност у служби, средство познања божанске мудрости, истинито сведочење Царства Божјег.

Као теологија тонова, славопој Богу мора да одговори како канонима и догматима, тако и законима хармоније или контрапункта и музичких облика.

Као теологија тонова, славопој Богу мора да одговори како канонима и догматима, тако и законима хармоније или контрапункта и музичких облика.

Опет, поврх свега овога, треба имати у виду најбитнији аспект појања – његов молитвени карактер.

Опет, поврх свега овога, треба имати у виду најбитнији аспект појања – његов молитвени карактер. Ова музика је на првом месту средство богослужења, а на другом средство за сопствено самоусавршавање, за испољавање и неговање човекових виших мисли и осећања, као и средство одбране и чишћења од његових нижих, непожељних мисли и осећања.

Црквена музика која је настала на Истоку, због периода у којем је највише просијала, односно у којем се највише употребљавала и ширила, данас се назива византијском. Још прецизније, зовемо је византијским појањем, јер се при богослужењу користи само онај најсавршенији инструмент, који може лепше од било ког другог

Аутор је ученик Призренске богословије Св. Кирила и Методија – привремено у Нишу

51

ИЗ СВЕТА КУЛТУРЕ

да слави Господа – човечји глас. По тадашњим музичким мишљењима и ставовима, полифонија и инструментална музика разарају чистоту, мистичност и узвишеност црквеног појања, чинећи да оно изгуби молитвени дух и почне да служи површном ужитку.

Постоје разни стереотипи да је византијска музика турског, или пак неког другог народног или паганског порекла. Истина је да је црквена музика, уопште, производ вишевековног развоја музике старих Јевреја. Подразумева се да је православно богослужење произашло из синагога, из којих се, по Господњој заповести, истинита вера проширила по свету. У златном периоду хришћанског царства Византије, било је народа са целог Истока. Нема тренутка у црквеној историји где није било узајамног деловања између црквене и народне музике. Византијска музика је плод музичког мишљења разних народа, и зато је толико богата орнаментима, лествицама и интервалима, односно саодносима самих тонова у лествици. То богато предање није турског порекла, већ је оно утицало, свесно и несвесно, на народну музику Турака, који су је на крају прихватили као своју.

Као што је данас глобализован петолинијски, тзв. европски систем записивања нотног текста, тако је некада била доминантна улога неума. Главна особеност неумске нотације је то што неуме

Византијска музика је плод музичког мишљења разних народа, и зато је толико богата орнаментима, лествицама и интервалима, односно саодносима самих тонова у лествици.

саме по себи не представљају одређени тон, већ га изображавају међутонским односима – дакле, зависне су једна од друге. Оне су семиографски знаци који показују кретање мелодије, у прецизности чак и мањој од полустепена, тј. танчина од једне четвртине степена, на шта је европском уву тешко да се привикне. При објашњавању тонских односа и раздаљина у византијској музици, користе се бројке које означавају мање делове лествице – *честиице* (каких у природној лествици има седамдесет две). Неума која означава понављање истог тона јесте исон, који има најчешће константну тоничну функцију. Његова сврха је примарно практична: да помогне протопсалту и да га тонски подржи да остане у гласу или тоналитету. Контрапункт баса у хорској литератури, који је остао ка-

мен темељац при извођењу компо-

зиција, може се назвати исоном, али оним који је придобио више естетску него утилитарну функцију. У неумској нотацији постоје и знаци који показују лествицу, почетни тон, ритам, паузе, пунктацију, врсту такта, апихиму – увод у лествицу, хирономије – орнаменте, мелизме, односно мноштво начина певања одређених фраза у гласу итд. Све у свему, неумски систем је комплексан, готово за нас који смо одрасли уз западну, односно европску музичку традицију.

Словени су градили своју музичку мисао из сусрета са византијском музичком праксом која им је пренета у време християнизације.

Рецепцијом нотног писма они су градили свој, народни, музички печат. Наша музичка традиција нашла се под новим утицајем учитеља византијске музике са дворова Цариграда, у време латинске окупације престонице. У то време јављају се и први српски композитори, Кир Исаија Србин и Кир Стефан Србин. Они су заслужни за то што су црквене песме сачуване на тадашњем народном језику Словена, а не на грчком, под утицајем придошлих Ромеја. Један део тог записаног наслеђа чува се у Хиландару. Наредних пет векова били су време великог пада, у сваком смислу тих речи. Део изгубљеног наслеђа био је огroman број подобних напева, који су се преносили без записивања, многи елементи и мелизме који су чинили наше појање уникатним српским, а најзад и сличност са византијском појачком традицијом

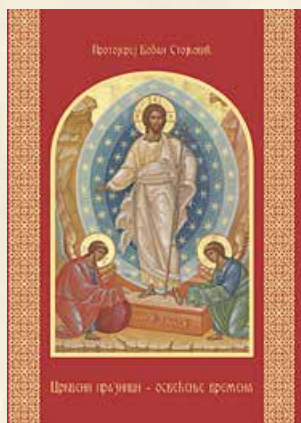
која је, услед незнања, знатно смањена. По истеку тог периода, бележењем црквеног појања бавио се Корнелије Станковић, а после њега, са знатним изменама тоналитета и рода лествица, Стеван Стојановић Мокрањац.

Мокрањац је за српску црквену и народну музику оно што и Вук Караџић за српски језик. Он је из разних извора, од којих су први били фрушкогорски манастири, образовани монаси и проте, сакупио готово целокупно српско појање, односно остатак таквог појања који му је тада био на располагању. Међутим, осим што их је све записао како их је чуо, он је, како сам наводи у предговору свог *Осмојласника*, „избацио све триле, сва кићења и претерана заигравања грлом на појединим тоновима, које су наши стари певачи тако радо употребљавали”. Он је себи поставио задатак да изнесе мелодије без тих „неукусних и преживелих шара на свакоме тону”, и да сачува „праве” мелодијске форме. Мокрањац је имао негативан став према мелизмима, ситнијим осцилацијама при чистом тону. То је било његово музичко мишљење, обликовано у Минхену и Риму, а источни орнаменти били су страни западној музичкој пракси. Његова музика, настала у доба романтизма, била је у складу са духом времена у коме се више ценио театар од дугих црквених служби. Записивањем појања Мокрањац је сачувао многе напева који би у супротном ишчезли. У свом предговору он помиње и план да објави посебан рад о украсима које је одстрањивао, као и приказ мелодијских варијанти *Осмојласника*, којих је било напретек. Нажалост, није стигао да испуни та обећања.

Наша црква је данас ретко богата – има две музичке традиције. Суштина је оно што увек остаје и никада се не мења. Непроменљиви догмати су суштински основ нашег начина веровања, који нас чини православнима. Исто важи и за појање: иако му облик може бити другачији, сврха му је иста. Оно постоји ради богослужења, оно је уметност у служби и смисао му је молитва. Оно што испеване црквене химне чини појањем је молитвеност и духовност, а хоће ли такав пој бити молитва и хоће ли стићи до свевишњег Бога, не зависи од облика песме, већ искључиво од нас и нашег унутрашњег живота. ■

Непроменљиви догмати су суштински основ нашег начина веровања, који нас чини православнима. Исто важи и за појање: иако му облик може бити другачији, сврха му је иста. Оно постоји ради богослужења, оно је уметност у служби и смисао му је молитва. Оно што испеване црквене химне чини појањем је молитвеност и духовност, а хоће ли такав пој бити молитва и хоће ли стићи до свевишњег Бога, не зависи од облика песме, већ искључиво од нас и нашег унутрашњег живота.

УВОЂЕЊЕ У ТАЈНЕ ПРАЗНИКА

Протојереј Бобан Стојковић,
*Црквени празници –
освећење времена.* Ниш:
Православна епархија нишка
2021.

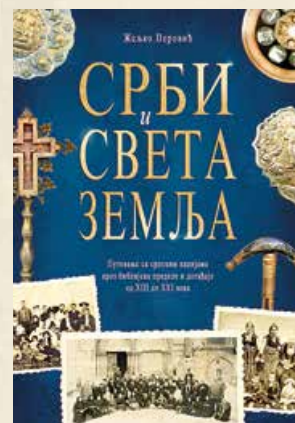
У издању Епархије нишке објављена је књига протојереја Бобана Стојковића, старешине Храма Васкрсења у Нишу, о празницима цркве. Пето по реду ауторско дело нишког свештеника, професора Богословије Светог Кирила и Методија, састоји се од двадесет четири текста о празницима посвећеним Господу, Пресветој Богородици, анђелима и најважнијим светитељима Православне цркве. Како наводи аутор у предговору, они су настали као плод припреме за проповеди и учествовања у телевизијским и радио-емисијама, али, како видимо у самим текстовима, они објашњавају празнике и са литургијске и хеортолошке стране, што сведочи о богатом професорском искуству протојереја Бобана Стојковића. У сваком од текстова наведене су речи тропара и кондака одређеног празника, историјат његовог установљења и иконографија. Уз њих су додате иконографске представе празника, највећим делом узете из фрескописа старих српских манастира, али и из наслеђа светогорске, грчке, руске традиције, као и традиција других православних источних и западних крајева. У богатом списку литературе прво место заузимају наслови Александра Шмемана. Књига је штампана на формату А4, што је чини погодном као приручник или помоћно средство катихета у припреми верске наставе. ■

СВЕДОЧАНСТВО СВЕСТРАНОГ ПАСТИРСКОГ РАДА

Јереј др Бобан Димитријевић,
*Основне поуке недељних
литургијских јеванђеља.* Ниш:
Православна епархија нишка
2021.

На нешто више од 230 страна књиге јереја др Бобана Димитријевића, стао је читав годишњи круг поука по реду недељних јеванђелских читања у цркви, почев од Недеље Педесетнице до Недеље Светих отаца. Оне су настале из живог и свестраног пастирског рада једног нишког свештеника – из његових литургијских беседа, потом додатно тумачених у недељним сусретима са својим парохијанима, штампаних у билтену који се након литургије бесплатно дели, те опширно образлаганих у ауторским емисијама на локалној црквеној радио-станици. Овај доктор богословских наука и дугогодишњи професор богословије учинио је видан напор да своје изразе довољно поједностави, а њихово значење што је могуће више приближи разумевању својих саговорника, слушалаца и читалаца, из осећаја да је реч о истинама које су битне за живот свакога од нас. Како стоји у предговору др Ивице Живковића, начин тумачења који нам овде представља Бобан Димитријевић је сведочанство искрено доживљених питања, али и сигурно понуђених предањски утемељених одговора. На кључно питање данашњице, питање о добром човеку данас и о њему одговарајућем начину живљења, у овим катихезама као целини обрлаже се како је и зашто то увек човек цркве. ■

СРПСКИ ХАЦИЛУК – ЈЕДАН ОД НАЈЛЕПШИХ ИЗДАНАКА СВЕТОСАВЉА

Жељко Перовић,
*Срби и Света земља:
од XIII до XXI века.* Пирот:
Књига Знамење
2019.

У Пироту је, у издању „Књиге Знамење”, објављено капитално историјско и духовно дело нашег савременика, великог прегаоца речи и културе сећања, г. Жељка Перовића. Књига у тврдом повезу на око 300 страна квалитетног папира са великим бројем илустрација, у тиражу од 1000 примерака, садржи следећа поглавља: „Срби и Света земља у време Немањина”, „Хаџилук под Турцима из матице и расејања”, „Срби и Света земља у доба устанка и кнежевине”, „У доба краљевине”, „Хаџилук у међуратном периоду” и „Краћи осврт на хаџилук од друге половине XX века”. У прилозима на крају налази се мали хаџијски молитвеник, преглед важних библијских места на географској карти Палестине и списак коришћене литературе и илустрација. У уводној речи аутор назива српски хаџилук једним од најлепших изданака светосавља, а своју књигу најављује као скромни покушај да се на једном месту опише „како су Срби кротко освајали Свету земљу и себе уграђивали у њено невидљиво здање, причешћујући се у њему благодаћу и лепотом Христовом”. Хаџилук, како пише аутор, није само традиција, стицање чина и пука знатижеља. То је икона наших живота и нашег стремљења ка Небеском Јерусалиму, смислу и крајњем циљу свих наших љубави и нашег битисања. ■

МУЗЕЈ ЦРКВЕНИХ СТАРИНА У НИШУ

Црквене старине у власништву Епархије нишке већим делом сакупљене су захваљујући љубави и труду неколицине нишких свештеника средином прошлог века. Прва таква збирка формирана је уз велику подршку Народног музеја у Нишу, а стајала је у просторијама некадашње штампарије „Цар Константин”, на Кеју Животе Ђошића (данас Кеју Кола српских сестара), које је у оно време користила нишка подружница Удружења православних свештеника ФНРЈ. Након затварања овог првобитног музеја црквених старина у Нишу, предмети су неко време стајали закључани у том простору, а 1988. године пренети су у зграду Епископског двора.

Прве послове на новом архивирању постојеће грађе у Епископском двору предузели су службеници Епархије нишке на челу са ђаконом Игором Давидовићем, по благослову Патријарха српског г. Иринеја, а уз помоћ стручњака из Историјског архива. Неколико десетина предмета, углавном икона, рестаурисано је на Академији СПЦ за уметности и конзервацију у време Епископа нишког Јована. Нова епоха у историји сређивања ове архивске грађе настаје доласком Преосвећеног г. Арсенија и постављањем протођакона Далибора Мидића на дужност архивара 2017. године. У наредним годинама, Министарство културе Републике Србије одобрило је неколико пројеката из области дигитализације архивске грађе и заштите музејско-културног наслеђа, од чијих средстава су извршене нове рестаурације, набављене витрине и створени услови за чување музејских експоната.

Са благословом Епископа нишког Арсенија, прва поставка новог Музеја црквених старина изложена је у просторијама Светосавског дома Саборног храма у Нишу 2021. године. Свечано отварање музејског простора извршио је Његова светост Патријарх српски г. Порфирије, приликом прве канонске посете Нишу, на Лазареву суботу 2021.

Од занимљивих експоната који се налазе у Музеју црквених старина у Нишу, може се поменути комплет светих сасуда – поклон руског цара Николаја Романова Саборној цркви 1913. године, поводом годишњице Миланског едикта, жезал и епитрахил Митрополита пиротског Нектарија из 19. века, као и панагија и крст које су краљ Александар и краљица Драга поклонили Епископу Никанору за Васкрс 1903, неколико дана пре њиховог убиства. Најстарији сачувани предмет је Општи минеј за мај из 1592. године. ■

УДРУЖЕЊЕ ПОКЛОНИКА ГРОБА ГОСПОДЊЕГ – ХАЦИЈЕ НИША

С благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, на дан Светог апостола Јакова, 5. новембра 2020. године, у Нишу је основано „Удружење поклоника Гроба Господњег – Хаџије Ниша”. После неколико генерација хаџија из нишких крајева, традицију поклоничког путовања у Свету земљу деведесетих година прошлог века обновио је јеромонах Илија, тадашњи игуман Манастира Светог Јована Крститеља код Горњег Матејевца. Почев од 2009. године, настао је нови талас поклоничких путовања, које је неколико пута организовао протојереј ставрофор Бранислав Цинцаревић, старешина Саборне цркве у Нишу, са члановима Нишког црквеног певачког друштва „Бранко”. Захваљујући њему, Епархија нишка добила је сто педесеторо нових хаџија. Епископ нишки г. Арсеније два пута је посетио Свету земљу.

Иницијативу за оснивање Удружења водио је један од поклоника Свете земље, познати нишки архитекта Хаџи Иван Реди. На Оснивачкој скупштини, одржаној 5. новембра 2020, усвојен је Оснивачки акт и Статут у којем су дефинисани циљеви Удружења. Као општи циљ Удружења у Статуту је назначено јачање православног духа кроз боље упознавање православне вере и православне традиције, а као конкретни циљеви: припрема верника за поклоничка путовања и успостављање регистра са подацима о хаџијама из Ниша и Епархије нишке, живих и упокојених. За председника Управног одбора и заступника Удружења изабран је протосињел Нектарије Ђурић, а почасни председник је Епископ нишки г. Арсеније. У саставу Управног одбора су и Бранислав Петковић (заменик председника), протојереј Бранислав Цинцаревић, Емилија Петровић и Хаџи Иван Реди. Статутом је утврђено да се скупштина Удружења састаје два пута годишње: на дан Светог апостола Јакова (слава Удружења), када ће се одржавати седнице радног карактера, и на празник Цвети, дан који ће имати празнични и свечарски карактер, као преслава Удружења. ■

БИБЛИОТЕКА „СТАРАЦ НИКАНОР ХИЛАНДАРАЦ”

С благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, у згради Хиландарског метоха при Храму Васкрсења у Нишу формирана је Библиотека „Старац Никанор Хиландарац”. Чин освећења и свечаног отварања извршио је Преосвећени г. Арсеније 4. марта 2021. године, на дан уснућа чувеног хиландарског духовника по којем је библиотека добила име, а чијом одлуком је на овом месту последње деценије прошлог века у Нишу подигнут нови Хиландарски метох.

Заслужно за формирање ове библиотеке је братство Храма Васкрсења, на челу са старешином, протојерејем Бобаном Стојковићем. Она је настала из потребе за уређеним и примереним простором у којем се након богослужења народ може окупљати и разговарати. Постоји намера да ово место прерасте у неку врсту духовног центра, где ће се организовати промоције књига и песничке вечери. У плану је израда веб-сајта библиотеке и подизање читаонице у дворишту храма.

Књижни фонд Библиотеке „Старац Никанор” није ограничен само на духовну литературу. У њој има и белетристике, стручних књига, дејче лектире, класика, историје. За мање од годину дана, у периоду пандемије, прикупљен је велики број књига, од којих је одабрано три хиљаде наслова који по свом садржају приличе једној парохијској библиотеци. Стручно особље Народне библиотеке „Стеван Сремац” у Нишу притекло је у помоћ братству храма, извршивши сређивање комплетне грађе, а богаћењу фонда библиотеке својим донацијама допринели су пре свих Матица српска, Народна библиотека Србије и Центар за црквене студије. Библиотека је већ на дан отварања имала више од сто регистрованих чланова. Учлањење у ову библиотеку је бесплатно, а она је намењена не само парохијанима Храма Васкрсења и ученицима богословије која се у његовој порти налази, већ су на њено коришћење позвани сви грађани Ниша, љубитељи лепе књижевности. ■

ДОКУМЕНТАРНИ ФИЛМ О ХРАМУ СВЕТОГ ПРОКОПИЈА У ПРОКУПЉУ

Документарно остварење „Покајник у покушају”, засновано на причи о Цркви Светог Прокопија у Прокупљу, која се преплиће са животном исповешћу једног њеног парохијана, освојило је у априлу 2021. године и треће међународно признање – овога пута специјално признање на Атинском међународном филмском фестивалу. Пре тога, филм је награђен на Тагорином фестивалу у Индији, као најквалитетнији религиозни филм, као и на Карневалу светског филма у Сингапуру, као најбољи у својој категорији. До сада је приказан на тринаест међународних фестивала документарног филма, а његово учешће на конкурсима наставиће се до истека овогодишњег фестивалског циклуса. Снимање „Покајника у покушају” почело је у новембру 2020. године са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија. По речима сценаристе и редитеља, г. Жикице Јовановића, намера је и била да он „буде приказиван на фестивалима широм света, како би што више људи из свих крајева чуло за Светог Прокопија, али и разумело поруку – да у вери има места за свакога”.

Водећу причу о једном од најстаријих храмова у Србији приказује његов садашњи старешина, протојереј Никола Илић. Иницијатор овог пројекта је г. Ненад Гиздавић, а као инспирација за сценарио послужило је његово лично искуство, описано у књизи *Дешавања у мени* – за коју је предговор писао протојереј ставрофор др Милош Весин из Чикага. Након поуке свештеника о храму и светитељу коме је он посвећен, Ненад Гиздавић у филму говори: „И ја сам као млад кренуо животном странпутицом... Новонасталим стањем инвалидитета постао сам физички спречен да даље живим без кочница, граница и устручавања. Због тога сам захвалан Богу, као и на томе што сам се нашао на уској стази покајања. У Господу ништа није случајно. Баш у време када сам осетио да сам бескористан, добио сам послушање да у нашој цркви снимам беседе, важније догађаје и да администрирам Youtube каналом Цркве Св. Прокопија. Овај храм је место за све који су у потрази за благодаћу Божијом, а и место где су чуда могућа. Ја себе сматрам покајником у покушају. И покушај је дело, зар не?” ■

МЕМОРАНДУМ О САРАДЊИ ГРАЂЕВИНСКО- АРХИТЕКТОНСКОГ ФАКУЛТЕТА И ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

На Грађевинско-архитектонском факултету у Нишу 10. фебруара 2021. године потписан је Меморандум о сарадњи овог факултета и Епархије нишке, којим је и званично потврђена већ добра сарадња ове две институције. Истога дана представљени су радови студената Грађевинско-архитектонског факултета, који су поднели своје предлоге пројекта на „Конкурсу за идејно решење српског православног храма у насељу Чалије у Нишу“. Конкурс је расписан

на почетку јесењег семестра, а студенти који прате предмет Сакрална архитектура, у оквиру којег је расписан конкурс, имали су прилике да током онлајн наставе слушају предавања која су одржали Преосвећени Епископ нишки Арсеније, протојереј Бобан Стојковић и архитекта Димитрије Маринковић. Владика нишки Арсеније истакао је да постоји потреба за већим бројем архитеката који би се бавили сакралном архитектуром. Овај изборни предмет на Грађевинско-архитектонском факултету постоји већ три године и, како је истакао декан, факултет у Нишу је први и за сада једини који будуће архитекте едукује у специфичној области сакралне архитектуре.

МИТРОПОЛИТ ЗАГРЕБАЧКО- ЉУБЉАНСКИ ПОРФИРИЈЕ ИЗАБРАН ЗА ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ

Свети архијерејски сабор Српске православне цркве на свом заседању 18. фебруара 2021. године, у Спомен-храму Светог Саве у

Београду изабрао је Његово високопреосвештенство Митрополита загребачко-љубљанског др Порфирија за Патријарха српског. Свечани чин устоличења новоизабраног Архиепископа пећког, Митрополита београдско-карловачког и Патријарха српског г. Порфирија, започео је 19. фебруара 2021. године саборном светом архијерејском литургијом у Светоархангелском саборном храму у Београду. Началствовао је новоизабрани првојерарх Српске православне цркве уз саслужење отачаствених архијереја, сабраних на изборном заседању Светог архијерејског сабора, међу којима је био и Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније. На крају свете литургије уследио је свечани чин устоличења Његове светости г. Порфирија у најсветији трон Патријараха српских. Патријарашке инсигније Његовој светости г. Порфирију уручили су Митрополит добробосански г. Хризостом и Епископ будимски г. Лукијан. О датуму свечаног увођења у трон Патријараха српских у Пећкој патријаршији, историјском седишту поглавара Српске православне цркве, јавност ће бити накнадно обавештена.

У Патријаршијски двор у Београду стигле су стотине честитки упућених Српској патријаршији, Светом

сабору и Синоду, васцелом српском православном роду, а највише новоизабраном првојерарху Српске православне цркве. Градоначелница Ниша, госпођа Драгана Сотировски, упутила је честитку Његовој светости Патријарху српском г. Порфирију, коју у целости преносимо: „Уверена да је Српска православна црква добила Патријарха достојног својих светих и благочестивих претходника, радујем се Вашем избору заједно са својим суграђанима, православним верницима, Нишлијама. Искреношћу, пожртвованост, предузимљивост, отвореност и благошћу Ваших речи, Вашим самопрегорним радом и посвећеношћу Цркви завредили сте поштовање верујућих, али и свих грађана Ниша. У своје име и име верујућих суграђана, као и у име оних којима је у души мир и љубав, честитам Вам на избору за патријарха српског и ступање на трон Светог Саве.“

ЕПИСКОП НИШКИ АРСЕНИЈЕ НА САХРАНИ ЊЕГОВОГ ПРЕОСВЕШТЕНСТВА УМИРОВЉЕНОГ ЕПИСКОПА ЗАХУМСКО- ХЕРЦЕГОВАЧКОГ Г. АТАНАСИЈА

Испред Саборног храма у Требињу, 6. марта 2021. године, служено је јутрење и опело упокојеном умировљеном Епископу захумско-херцеговачком и приморском Атанасију. У наставку је служена света архијерејска литургија, којом је началствовао Његово високопреосвештенство Митрополит добробосански Хризостом, уз саслужење Епископа диселдорфског и немачког Григорија, Епископа захумско-херцеговачког и приморског Димитрија и још шесторице архијереја, међу којима је био и Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније. У сабрању је

учествовало бројно свештенство, монаштво и верни народ, међу којима и представници држава, градова и општина. Након свете архијерејске литургије служен је мали помен Епископу Атанасију, а присутни архијереји су се дирљивим беседама опростили од вољеног Владике. Погребна поворка са одром новопрестављеног у пратњи епископа, свештенства, монаштва, представника културног, јавног и политичког живота бројних држава, као и небројеног верног народа, кренула је од Саборног храма у Требињу до Манастира Тврдош, где је тело Епископа Атанасија положено у параклис Васкрсења Господњег на манастирском гробљу.

НАСТАВАК ДОБРОТВОРНИХ АКТИВНОСТИ ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ У МЕДВЕЂИ

На дан Сабора Светог архангела Гаврила, 8. априла 2021. године, Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније посетио је парохије Архијерејског намесништва јабланичког у Медвеђи и Сијаринској Бањи. Том приликом Преосвећени владика посетио је породицу Нешковић у Медвеђи која има шесторо деце, породицу Денић у селу Сијарини са троје деце, породицу Крстић у Сијаринској Бањи са троје и породицу Ковинић у селу Газдаре са седморо деце. Његово преосвештенство уручио је скромне пакете помоћи, са нешто хране, гардеробе и средстава за личну хигијену. Помоћ која је овога пута подељена потребитим домовима сакупили су племенити људи великог срца из Вршца. Искупујући захвалност, Епархија нишка поменула је на својој интернет презентацији имена двадесет седморо дародаваца.

ПРИСУСТВО ЕПИСКОПА НИШКОГ И ВОЈНОГ АРСЕНИЈА НА ТАКТИЧКОЈ ВЕЖБИ „ОДГОВОР 2021.“

Његово преосвештенство Епископ нишки и војни г. Арсеније присуствовао је 17. априла 2021. године на здруженој тактичкој вежби на Пасуљанским ливадама „Одговор 2021.“. Преосвећени г. Арсеније посетио је богослужбени простор у пољским условима, формиран ради остваривања верских потреба припадника вежбе. На овој вежби био је и војни свештеник Треће бригаде Копнене војске, поручник Иван Ганић. Током вежбе вршена су редовна богослужења на којима је учествовала војска, а обављена је и света тајна крштења за тројицу припадника Треће бригаде.

КАНОНСКА ПОСЕТА ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ Г. ПОРФИРИЈА ПРАВОСЛАВНОЈ ЕПАРХИЈИ НИШКОЈ

Његова светост Патријарх српски г. Порфирије стигао је у петак, 23. априла 2021. године, у поподневним сатима, у своју прву званичну посету Православној епархији нишкој од избора за поглавара Српске православне цркве. Њега је у порти Саборног храма Силаска Светог Духа на апостоле дочекао Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније зајед-

но са Преосвећеним епископом тимочким г. Иларионом, свештенством и благочестивим верним народом Епархије нишке. У част Патријарху служен је свечани чин доксологије. Преосвећени епископ нишки Арсеније заблагодарио је Патријарху на посети и благослову, а Његова светост Патријарх у свом поздравном слову изразио је радост због свог доласка у Ниш, место столовања његових претходника, Епископа Доситеја, који је касније служио као Митрополит загребачко-љубљански, и Епископа Иринеја, потоњег Патријарха српског. Исте вечери, Његова светост Патријарх српски г. Порфирије свечано је отворио новофор-

мирани Музеј црквених старина Православне епархије нишке, у присуству домаћина, Преосвећеног владике нишког Арсенија, и уважених званица. Сутрадан, на Лазареву суботу, 24. априла 2021. године, Његова светост Патријарх српски г. Порфирије служио је свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светог Духа на апостоле у Нишу, уз саслужење Преосвећене господе Епископа тимочког Илариона и домаћина, Епископа нишког Арсенија. ■

Медијско-информативна служба
Епархије нишке

СЛУЖЕЊА ЕПИСКОПА НИШКОГ ГОСПОДИНА АРСЕНИЈА

У периоду од 28. јануара до 4. априла 2021. год, Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније је:

31. јануара – у недељу тридесет четврту по Духовима служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

7. фебруара – у недељу тридесет пету по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Успења Пресвете Богородице у нишком насељу Доња Врежина;

12. фебруара – на празник Света три јерарха служио свету архијерејску литургију у Храму Света три јерарха у нишком насељу Брзи Брод, на дан храмовне славе;

14. фебруара – у недељу тридесет шесту по Духовима служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

15. фебруара – на празник Срећења Господњег служио свету архијерејску литургију у Храму Рођења Пресвете Богородице у Лесковцу;

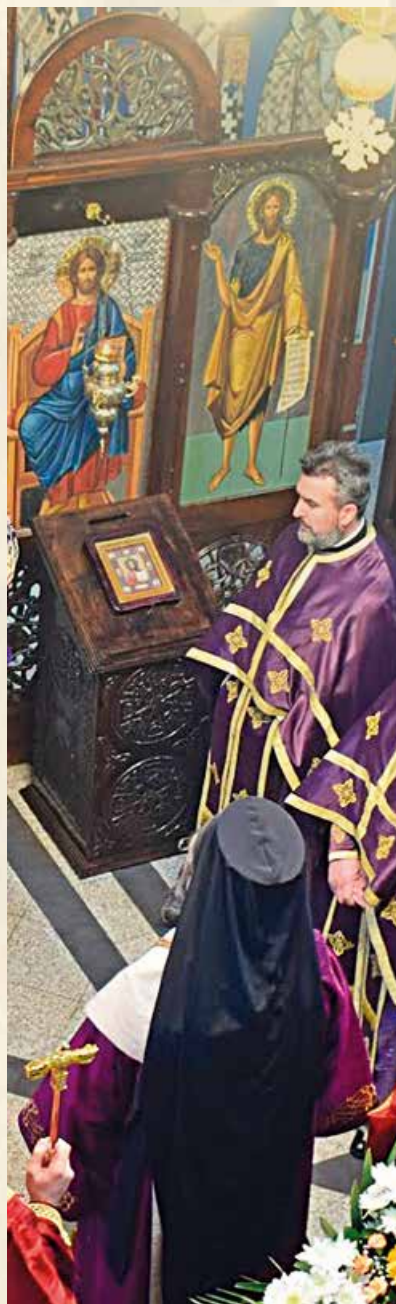
19. фебруара – у петак Недеље о митару и фарисеју саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његова светост новоизабрани Патријарх српски г. Порфирије, на дан устоличења у Саборном храму Светих архангела у Београду;

21. фебруара – у Недељу о митару и фарисеју служио свету архијерејску литургију у Храму Светога цара Константина и царице Јелене у Нишу;

23. фебруара – у уторак Недеље о блудном сину, на празник Светог свештеномученика Харалампија, служио свету архијерејску литургију у Храму Светог свештеномученика Харалампија у Костуру (Архијерејско намесништво пиротско), на дан храмовне славе;

26. фебруара – у петак Недеље о блудном сину, на празник Светог Симеона Мироточивога, служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Симеона Мироточивога у Лесковцу, на дан храмовне славе;

28. фебруара – у Недељу о блудном сину служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Николаја у Алексинцу;

2. марта – у уторак Недеље месопусне, на празник Светог великомученика Теодора Тирона, служио свету архијерејску литургију у Храму Светог великомученика Теодора Тирона у Азбресници (Архијерејско намесништво топличко);

6. марта – у суботу Недеље месопусне саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његово високопреосвештенство Митрополит дабробосански Николај у Храму Преображења Господњег у Требињу, на дан опела Његовом преосвештенству умировљеном Епископу захумско-херцеговачком Атанасију;

7. марта – у Недељу месопусну служио свету архијерејску литургију у Храму Силаска Светога Духа на апостоле у Власотинцу;

12. марта – у суботу Недеље сиропусне служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

13. марта – у Недељу сиропусну служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

17. марта – у среду прве седмице Часног поста служио свету архијерејску литургију пређеосвећених дарова у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

19. марта – у петак прве седмице Часног поста служио свету архијерејску литургију пређеосвећених дарова у Храму Светих цара Константина и царице Јелене у Нишу;

20. марта – у суботу прве седмице Часног поста служио свету архијерејску литургију у Храму Васкрсења у Нишу;

21. марта – у Недељу православља, прву Часног поста, служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

22. марта – у понедељак друге седмице Часног поста, на празник Светих четрдесет мученика севастијских – Младенце, служио свету архијерејску литургију пређеосвећених дарова у Храму Свете Петке у Нишу;

24. марта – у среду друге седмице Часног поста служио свету архијерејску литургију пређеосвећених дарова у Храму Светог Николаја у Алексинцу;

26. марта – у петак друге седмице Часног поста служио свету архијерејску литургију пређеосвећених дарова у Храму Рођења Пресвете Богородице у Лесковцу;

28. марта – у Недељу другу Часног поста служио свету архијерејску литургију у Храму Светог великомученика Георгија у Манастиру Ајдановац;

31. марта – у среду треће седмице Часног поста служио свету архијерејску литургију пређеосвећених дарова у Храму Свете Тројице у Власотинцу;

2. априла – у петак треће седмице Часног поста служио свету архијерејску литургију пређеосвећених дарова у Храму Преноса моштију Светог Николе у Бабушници;

4. априла – у Недељу трећу Часног поста служио свету архијерејску литургију у Храму Успења Пресвете Богородице у Пироту;

7. априла – на празник Благовести служио празнично бденије са монашењем у Манастиру Светог Романа у Ђунису, уочи манастирске славе; служио свету архијерејску литургију у Манастиру Светог Романа у Ђунису, на дан манастирске славе;

9. априла – у петак четврте седмице Часног поста служио свету архијерејску литургију пређеосвећених дарова у Храму Светог Прокопија у Прокупљу;

11. априла – у Недељу четврту Часног поста служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

14. априла – у среду пете седмице Часног поста служио свету архијерејску литургију пређеосвећених дарова у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

16. априла – у петак пете седмице Часног поста служио свету архијерејску литургију пређеосвећених дарова у Манастиру Ваведења Пресвете Богородице у Сићеву;

17. априла – у суботу пете седмице Часног поста служио свеноћно бденије и свету архијерејску литургију у Храму Рођења Пресвете Богородице у Лесковцу;

18. априла – у Недељу пету Часног поста служио свету архијерејску литургију у Манастиру Пресвете Богородице у Ђунису;

21. априла – у среду шесте седмице Часног поста служио свету архијерејску литургију пређеосвећених дарова у Храму Светог Пантелејмона у Нишу;

24. априла – у суботу шесте седмице Часног поста – Лазареву суботу саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. Порфирије у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

25. априла – у Недељу шесту Часног поста, на празник Уласка Господа Исуса Христа у Јерусалим – Цвети, служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

29. априла – на Велики четвртак служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

30. априла – на Велики петак служио јутрење Великог петка са читањем дванаест страсних јеванђеља у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу; служио вечерње са изношењем плаштанице у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

1. маја – на Велику суботу служио јутрење са статијама у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу; служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

2. маја – на празник Васкрсења Господа Исуса Христа служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа у Нишу;

3. маја – на Светли понедељак, други дан празника Васкрсења Господа Исуса Христа, служио свету архијерејску литургију у Храму Рођења Пресвете Богородице у Лесковцу;

4. маја – на Светли уторак, трећи дан празника Васкрсења Господа Исуса Христа, служио свету архијерејску литургију у Храму Успења Пресвете Богородице у Пироту

ДОЧЕК ИКОНЕ БОГОРОДИЦЕ СИЋЕВАЧКЕ И СВЕНОЋНО БДЕНИЈЕ У ЛЕСКОВЦУ

пископ нишки г. Арсеније служио је у петак Недеље пете Великог поста, 16. априла 2021. године, свеноћно бденије у Храму Рођења Пресвете Богородице у Лесковцу по древном светогорском поретку. Пред почетак бденија у вечерњим сатима тог дана, Преосвећени г. Арсеније донео је чудотворну икону Пресвете Богородице Сићевачке и поставио је у трон у централном делу храма. Након дочека иконе, протосинђел Нектарије Ђурић служио је мало повечерје, а свештеници су освећеним јелејем помазивали народ приликом поклоњења икони. У молитвеном присуству Епископа нишког, јутарње богослужење служио је јеромонах Никита Адамовић, клирик Епархије рашко-призренске. Прву четвртину акатиста прочитао је Преосвећени владика, а остале делове читали су архимандрит др Прокопије (Тајар), клирик Антиохијске патријаршије, архимандрит Серафим (Мишић), настојаатељ Манастира Суково и протосинђел Нектарије.

Након одслуженог бденија, око један сат после поноћи, почела је света архијерејска литургија коју је служио Његово преосвештенство Епископ нишки Арсеније. Поред горепомнутих свештеномонаха, на литургијском сабрању саслуживали су двојица лесковачких свештеника, архијерејски намесник лесковачки протојереј Далибор Стефановић и протонамесник Славиша Станојевић, са ђаконом Ђорђем Филиповићем и јерођаконима Николајем (Јоцићем) и Дионисијем (Ламбропулом). Током читавог бденија и свете литургије појали су Српски византијски хор „Мојсије Петровић” и братија суковске обитељи.

Икона Пресвете Богородице Сићевачке походила је град Лесковац на иницијативу Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, који је организовао овај догађај из бриге за верни народ овога краја. У Лесковцу се још увек памти долазак иконе Пресвете Богородице Тројеручице касних деведесетих, који је довео до духовног препорода, после чега је у Лесковцу установљено редовно читање акатиста. По речима протојереја Далибора Стефановића, лесковачко свештенство се поводом доласка Пресвете Богородице Сићевачке нада новој духовној обнови, а када је присутна духовна, онда је присутна и свака друга обнова и сваки други напредак. Икона је више дана остала изложена у храму, где су многи верници Лесковца и околине дошли да јој се поклоне и узму њен благослов. У најави овог великог догађаја истакнуто је посебно упозорење и молба верном народу за држање епидемиолошких мера.

Икона Богородице Сићевачке дошла је из Русије пре тачно сто година, а ко ју је и када насликао и како се првобитно звала није познато. Долазак ове иконе везан је за име руског монаха, оца Порфирија Иљчинског, који је после Октобарске револуције заједно са својим братством прешао у Србију и настанио се у Манастиру Сићево крај Ниша 1921. године. Овај манастир је у то време био оштећен, али отац Порфирије са својим братством успео је, уз Божју помоћ, да га материјално и духовно обнови. Од тог времена икона је добила назив Сићевачка и пратила је судбину овог манастира кроз сва бурна историјска дешавања током последњих сто година. На тој икони, која припада иконографском типу Одигитрије или Путевоодитељке, Пресвета Богородица је изображена са Богомладенцем на левој руци, на глави има круну, а у позадини, са њене леве и десне стране су архангели Михаило и Гаврило. Икона привлачи многобројне вернике и од најранијих времена позната је као чудотворна. ■

ПРАВОСЛАВНА ЕПАРХИЈА НИШКА
**ИНТЕРНЕТ ПРОДАВНИЦА
ВЕРСКИХ ПРЕДМЕТА**

[HTTPS://PRODAVNICA.EPARHIJANISKA.RS](https://prodavnica.eparhijaniska.rs)

ПРИМАЊЕ ПОРУЏБИНА НОН-СТОП
(ВИКЕНДОМ И ПРАЗНИЦИМА 00-24ч)

ИСПОРУКА РОБЕ РАДНИМ ДАНИМА 08-16ч
(ВИКЕНДОМ И ПРАЗНИЦИМА НЕ ИСПОРУЧУЈЕМО)

E-MAIL: [PRODAVNICA@EPARHIJANISKA.RS](mailto:prodavnica@eparhijaniska.rs)

ТЕЛЕФОН: +381 (0)18 415 05 05

Радио Православне епархије нишке

ГЛАС
92 MHz

 www.radioglas.rs

 [@radioglaseparhijeniske](https://www.facebook.com/radioglaseparhijeniske)

